

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ГРАД УЖИЦЕ

СКУПШТИНА ГРАДА

I Број:

Датум: _____, 2023. године

На основу члана 32. став 1. тачка 4. Закона о локалној самоуправи ("Службени гласник РС" број 129/2007, 83/2014, 101/2016, 47/2018 и 111/2021) и члана 60. став 1. тачка 5. Статута града Ужица ("Службени лист града Ужица" број 4/19), Скупштина града Ужица, на седници одржаној _____, 2023. године, доноси

О Д Л У К У

1. Усваја се Стратегија развоја културе града Ужица 2024-2029. година.
2. Одлуку објавити у "Службеном листу града Ужица".

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ
Бранислав Митровић

Образложење

Чланом 32. став 1. тачка 4. Закона о локалној самоуправи је прописано да скупштина општине у складу са законом доноси програм развоја општине и појединих делатности.

Чланом 60. став 1. тачка 5. Статута града Ужица прописано је да Скупштина града доноси програм развоја Града, планске документе јавних политика, средњорочне планове и друге планске документе, у складу са законом.

Градско веће је на седници одржаној 18.12. 2023. године, утврдило Предлог одлуке о усвајању Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. године, и предлаже Скупштини да одлуку размотри и усвоји.

ГРАД УЖИЦЕ

+381 (0) 31 590 135 • e-mail: predsednikskupstine@uzice.rs

**ПРЕДЛОГ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА КУЛТУРЕ ГРАДА
УЖИЦА 2024 – 2029. ГОДИНА**

Садржај

1. Увод	3
1.1. Ток и динамика израде стратешког документа	4
1.2. Анкетно истраживање културних потреба и ставова грађана Ужица и запослених у установама културе	5
2. Правни и стратешки оквир	6
3. Опис постојећег стања	10
3.1. О Ужицу	10
3.2. Организација и функционисање културе у Ужицу	16
<i>Удружења грађана</i>	18
<i>Запослени у установама културе</i>	19
<i>Инфраструктура</i>	22
<i>Сарадња</i>	30
3.3. Финансирање програма и пројеката	32
3.4. Програми и публика	38
<i>Промоција</i>	43
<i>Ужице – Национална престоница културе 2024</i>	46
4. Унапређење културе у Ужицу – визија	48
5. Унапређење културе у Ужицу – циљеви	49
5.1. Општи циљ	49
5.2. Посебни циљеви	50
Посебни циљ 1: Унапређење регулаторних механизма и подизање капацитета ресора културе у Ужицу	50
Посебни циљ 2: Унапређење културних програма и повећање учешћа грађана у културним активностима	63
Посебни циљ 3: Јачање видљивости и атрактивности културне понуде	69

1. Увод

Стратегија развоја културе Града Ужица за период од 2024. до 2029. године се израђује на основу члана 7. Закона о култури (Сл. гласник РС, бр. 72/2009, 13/2016 и 30/2016 – исп, 6/2020, 47/2021 и 78/2021) и Плана развоја града Ужица (Сл. лист града Ужица, бр. 7/2023), а у складу са Законом о планском систему (Службени гласник РС – бр. 30/2018).

Град Ужице до сада није имао стратешки документ у области културе, иако је 2011. године током учествовања у пројекту подржаном средствима Европске уније израђен нацрт Плана развоја културе града Ужица за период 2012 – 2017. година, који није усвојен од стране Скупштине града. Институт за позориште, филм, радио и телевизију, Факултета драмских уметности, Универзитета уметности у Београду, је у сарадњи са Заводом за проучавање културног развитка, републичком установом културе, уз подршку пројекта PERFORM (Performing and Responsive Social Sciences) Швајцарске агенције за развој и сарадњу (SDC), током 2018. године спровео истраживање „Модел локалне културне политике као основа за повећање културне партиципације“ где је један од главних приоритета од стране свих актера у култури Ужица било креирање локалног плана развоја културе¹.

Одлуком Министарства културе у оквиру програма „Престоница културе Србије“ Град Ужице је добио титулу Националне престонице културе 2024. године. У апликационом формулару за „Престоницу културе Србије“ Градска управа Ужице је истакла да је за успешну реализацију Програма Престонице културе Србије и њену одрживост неопходно изградити Стратегију развоја културе Града Ужица – „Партнерства креирана у програмске садржаје у току припреме Програма и године Титуле, праћена стратешким планирањем културног развоја града Ужица резултираће успостављањем саветодавног механизма, јасно дефинисане структуре и описа послова који ће се континуирано бавити развојем, очувањем и промоцијом културних вредности града Ужица. Успоставиће се систем одрживог културног развоја путем стратешког планирања на локалном нивоу који ће обухватити примену консултативног и истраживачког процеса и механизма праћења и вредновања активности, мера и циљева“. Поред тога, у Плану развоја града Ужица 2023 – 2030 (Сл. лист града Ужица, бр. 7/2023) у Приоритетном циљу 17, под називом *Стварање предуслова за унапређење културних садржаја са фокусом на садржаје за децу и младе*, у мери 17.9. *Реализација програмских садржаја у оквиру Програма „Ужице – престоница културе Србије 2024“* планирана је израда Стратегије развоја културе града Ужица, инструмента стратешког приступа развоју културе и развоју културних политика.

¹ Субашић, Б. 2018. Град Ужице. У *Модел локалне културне политике као основа за повећање културне партиципације*. Београд: Завод за проучавање културног развитка: 164 - 176

Скупштина Града Ужица је донела Одлуку о приступању изради Стратегије развоја културе Града Ужица од 2024. до 2029. године (Сл. лист града Ужица, бр. 54/2022, 14/2023, 20/2023 – пречишћен текст).

Градска управа Ужица је донела одлуку да први стратешки документ развоја културе изради уз консултантску и методолошку помоћ стручњака из Завода за проучавање културног развоја, републичке установе културе, која се примарно бави истраживањима у области културе са фокусом на културну политику и стратешко планирање у култури².

1.1. Ток и динамика израде стратешког документа

За потребе израде Стратегије развоја културе града Ужица Градоначелница Ужица је донела Решење о именовању Радног тима за израду Стратегије развоја културе града Ужица за период 2024 – 2029. године³ који је имао задатак да активно учествује у свим фазама израде Стратегије, укључује све релевантне и заинтересоване субјекте у израду стратешког документа и изради нацрт Стратегије развоја културе града Ужица. Радни тим има 37 чланова међу којима су чланови Градског већа, Градске управе Ужице, Градске општине Севојно, директори установа културе, представници Регионалне развојне агенције „Златибор“, Туристичке организације Ужице и Туристичке организације регије Западне Србије, представници ЈП „Ужице развој“, Српске православне цркве, представници особа са инвалидитетом, установа образовања, удружења пензионера, удружења грађана у култури, удружења Рома, Канцеларије за младе, студената, предузетника, новинара и истакнутих уметника из Ужица. За координатора Радног тима именован је Бранислав Митровић, председник Скупштине Града Ужица.

Израда стратешког документа подразумевала је отворени, јавни и партиципативни процес у коме су сви актери у култури, као и грађани Ужица и насељених места позвани да дају своје мишљење и сугестије. У ту сврху реализовано је анкетно истраживање грађана Ужица, анкетно истраживање запослених у установама културе, фокус групе и интервјуи са кључним актерима културног живота и развоја града.

За потребу спровођења интервјуа и фокус група креирани су специјализовани полуструктурисани упитници. Кроз интервјуе и фокус групе у консултативном процесу учествовало је 122 представника заинтересованих страна.

У фокус групама учествовали су представници Градске управе Ужице, Градске општине Севојно, директори установа културе, запослени у установама културе, представници Регионалне развојне агенције „Златибор“, представници спорта, Туристичке

² Уговор о пословној сарадњи између Града Ужица и Завода за проучавање културног развоја од 04.05.2023. године

³ Решење о именовању Радног тима за израду Стратегије развоја културе града Ужица за период 2024 – 2029. године од 24.04.2023.

организације Ужице, Туристичке организације регије Западне Србије, Академије струковних студија Западна Србија, Српске православне цркве, ЈП „Ужице развој“, особа са инвалидитетом, удружења пензионера, удружења грађана у култури, чланови Савета месних заједница насељених места, запослени у Заводу за заштиту споменика културе у Краљеву, ученици и професори Ужичке гимназије, ученици и професори Уметничке школе, власници и запослени у Арт биоскопу и професори и студенти Педагошког факултета у Ужицу. Интервјуи су вођени са председником Скупштине Града Ужица, координаторком Канцеларије за младе и управницом Музејско – туристичког комплекса „Шарганска осмица“. У вези са активностима које обухватају културно наслеђе консултовани су директори Музеја науке и технике, Музеја Југославије и професор са Катедре за археологију Филозофског факултета у Београду.

Стручњаци из Завода за проучавање културног развитка који су учествовали у процесу биле су Богдана Опачић и Маријана Миланков.

1.2. Анкетно истраживање културних потреба и ставова грађана Ужица и запослених у установама културе

Грађани Ужица

За потребе истраживања културне партиципације грађана Ужица примењена је квантитативна истраживачка методологија техником анкете⁴ креирана од стране стручног тима Завода за проучавање културног развитка и Радног тима. Ради што веће укључености грађана у консултативни процес одлучено је да се анкетно истраживање спроведе онлајн, преко Google платформе. Поред социо-демографских карактеристика, упитник се састојао од 25 питања подељених у четири сегмента:

- информисаност и комуникација, који је обухватио начин информисања о културним дешавањима у граду, као и ставове и препоруке за унапређење промоције у циљу повећања видљивости културних дешавања и културних знаменитости града Ужица
- културна препознатљивост и брендирање, који је био усмерен на идентитете града Ужица
- културна партиципација, који је био фокусиран на мотивацију за присуствовање културним догађајима
- оцене и ставови о културној понуди града Ужица, са посебним акцентом на ставове о програмима и активностима у оквиру пројекта Национална престоница културе Ужице 2024

⁴ У складу са чланом 140. Статута града Ужица (Службени лист града Ужица, бр. 4/19) органи Града могу консултовати грађане, путем анкете, о питањима из своје надлежности

Укупно је анкетирано 494 грађана старијих од 14 година. Највећи проценат анкетираних грађана, 88,7% живи у урбаном делу Ужица, док 11,3% анкетираних су мештани 40 насељених места који припадају територији Града Ужица. Анкетно истраживање спроводило се током јула, августа и септембра 2023. године⁵.

Запослени у установама културе града Ужица

Упитник за запослене у области културе састојао се од 32 питања и био је подељен на пет делова:

- услови рада у установи у којој су запослени
- оцена стања установе у којој раде
- оцена програма и промоције установа
- оцена културне понуде града Ужица
- национална престоница културе и стратешки приоритети

Анкетно истраживање запослених у установама културе спроводило се током јуна, јула, августа и септембра 2023. године. На упитник је одговорило 66 запослених из свих установа културе, међу којима је 36,4% запослених у Народном позоришту Ужице, 30,3% у Народној библиотеци Ужице, 16,7% у Народном музеју Ужице, 9,1% у Градском културном центру, 6,1% у Историјском архиву Ужице и 1,5% у Градској галерији. Гледајући према укупном броју запослених у свакој установи културе посебно, на упитник је одговорило 100% запослених у Градској галерији, 83,3% у Народној библиотеци Ужице, 55,8% у Народном позоришту Ужице, 50% у Градском културном центру, 36,7% у Народном музеју Ужице и 28,6% у Историјском архиву Ужице. Према договору, директори установа и помоћно особље установа нису одговарали на упитник⁶.

2. Правни и стратешки оквир

Приликом израде овог стратешког документа водило се рачуна о поштовању међународних, националних и градских докумената који омогућавају спровођење Стратегије развоја културе Града.

Међународни документи:

- Европска конвенција о култури (Париз, 1954.) (Службени лист СФРЈ – Међународни уговори 4/1987)
- Конвенција о заштити европског архитектонског блага (Гранада, 1985) (Службени лист СФРЈ – Међународни уговори 4/1991)

⁵ Анализа анкетног истраживања грађана доступна је у Анексу овог стратешког документа

⁶ Резултати анкетног истраживања запослених у култури града Ужица давани су парцијално кроз текст стратегије, свуда где је то било утемељено

- Европска конвенција о заштити археолошке баштине (Лондон, 1969) (Службени лист СФРЈ – Међународни уговори 9/1990)
- Оквирна конвенција Савета Европе о вредности културног наслеђа за друштво (Фаро, 2005.) (Службени гласник РС – Међународни уговори 1/2010)
- Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културних израза (Париз, 2005) (Службени гласник РС – Међународни уговори 42/2009)
- Конвенција о очувању нематеријалног културног наслеђа (Париз, 2003.) (Службени гласник РС – Међународни уговори 1/2010)
- Конвенција о правима особа са инвалидитетом (Сл. гласник РС – Међународни уговори 42/2009)
- Препорука о статусу уметника (Унеско, 1980)
- Конвенција о заштити светске културне и природне баштине (Унеско, 1972) (Службени лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 56/74)
- Агенда одрживог развоја Уједињених нација до 2030. године (Агенда 2030)

Национални документи:

- Закон о култури (Службени гласник РС, бр. 72/2009, 13/2016 и 30/2016 – исп, 6/2020, 47/2021 и 78/2021)
- Закон о културном наслеђу (Службени гласник РС, бр. 129/2021)
- Закон о музејској делатности (Службени гласник РС, бр. 35/2021, 96/2021)
- Закон о архивској грађи и архивској делатности (Службени гласник РС, бр. 6/2020)
- Закон о библиотечко-информационој делатности (Службени гласник РС –52/2011 и 78/2021)
- Закон о кинематографији (Службени гласник РС, бр. 99/2011, 2/2012 - исправка)
- Закон о планском систему Републике Србије (Службени гласник РС, бр. 30/2018)
- Закон о локалној самоуправи (Службени гласник РС, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон, 47/2018 и 111/2021 – др. закон)
- Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС - бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019 и 27/2018 - др. закон, 6/2020 и 129/2021)
- Закон о забрани дискриминације (Службени гласник РС –22/2009 и 52/2021)
- Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом (Сл. гласник РС, бр. 33/2006, 13/2016)
- Закон о удружењима (Службени гласник РС - бр. 51/2009, 99/2011 - др. закони и 44/2018 - др. закон)
- Закон о младима (Службени гласник РС - бр. 50/2011 и 116/2022 - др. закон)
- Закон о туризму (Службени гласник РС - бр. 17/2019)
- Закон о јавном информисању и медијима (Службени гласник РС, бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016 - аутентично тумачење)
- Закон о волонтирању (Службени гласник РС – бр. 36/10)
- Закон о родној равноправности (Службени гласник РС, бр. 52/2021)

- Закон о планирању и изградњи (Службени гласник РС – бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020 и 52/2021)
- Закон о становању и одржавању зграда (Службени гласник РС – бр. 104/2016, 9/2020)
- Закон о буџетском систему (Службени гласник РС, бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 - испр., 108/2013, 142/2014, 68/2015 - др. закон, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019, 149/2020, 118/2021, 138/2022 и 118/2021 - др. закон)
- Стратешки приоритети развоја културе Републике Србије од 2021. до 2025. године (Одлука владе РС од 21.01.2021. године)
- Стратегија развоја образовања у Србији до 2030. године (Службени гласник РС, бр. 63/2021)
- Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године (Службени гласник РС, бр. 98/2016)
- Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године (Службени гласник РС, бр. 22/2015)
- Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 – 2024 (Службени гласник РС, бр. 85/2014)
- Средњерочни план Министарства за бригу о селу за период од 2023. до 2025. године
- Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године (Службени гласник РС, бр. 44/2020)
- Уредба о утврђивању Програма доделе бесповратних средстава за организовање манифестације под називом „Михољски сусрети села“ за 2023. годину (Службени гласник РС, бр. 54/2023)
- Уредба о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, Аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе (Службени гласник РС бр. 106/2016 и 112/2017)
- Уредба о ближим условима за израду и одржавање веб презентације органа (Сл. гласник РС, бр. 104/18)
- Правилник о Националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности (Службени гласник РС бр. 39/2013)
- Правилник о ближим условима за почетак рада и обављање делатности установа заштите културних добара (Службени гласник РС бр. 21/1995)
- Правилник о ближим условима за обезбеђење одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала код ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала (Службени гласник РС бр. 111/2021)

- Правилник о посебним условима за почетак рада и обављање делатности музеја (Службени гласник РС бр. 67/2022)
- Правилник о ближим условима, мерилима и критеријумима, као и поступку по захтевима лица за утврђивање статуса лица која самостално обављају уметничку или другу делатност у области културе (Службени гласник РС бр. 9/2017, 96/2019)
- Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама (Службени гласник РС бр. 22/2015)
- Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Шарган – Мокра Гора” (Службени гласник РС, бр. 31/2021)
- Правилник о саобраћајној сигнализацији (Сл. гласник РС, бр. 85/2017, 14/2021)
- Посебан колективни уговор за установе културе чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе (Сл. гласник РС, бр. 3/2022)
- Решење о утврђивању територије завода за заштиту споменика културе (Службени гласник РС, бр. 48/1995)
- Решење о утврђивању територије архива (Службени гласник РС, бр. 7/1996)
- Решење о утврђивању територијално надлежних музеја (Службени гласник РС, бр. 102/2021)
- Одлука о избору пројекта по Јавном позиву за исказивање интересовања за учешће у програму Престоница културе Србије 2024. године (Одлука Министарства културе, бр. 401-01-718/2022-03, од 22. 11. 2022. године)

Регионални и градски документи:

- Програм развоја туризма туристичке регије Западна Србија 2020-2025.године (Службени лист града Ужица - бр. 29/2021)
- Статут града Ужица (Службени лист града Ужица, бр. 4/2019)
- План развоја града Ужица (Сл. лист града Ужица, бр. 7/2023)
- Одлука о месним заједницама на територији града Ужица (Службени лист града Ужица, бр. 44/2019)
- Локални акциони план за младе 2015 - 2019 (Службени лист града Ужица, бр. 4/2015)
- Локални акциони план за унапређење положаја Рома на територији града Ужица за период од 2018. до 2021. године (Службени лист града Ужица, бр. 6/2018)
- Акциони план за унапређење положаја особа са инвалидитетом у граду Ужицу за период 2018- 2020. година (Службени лист града Ужица, бр. 21/2018)
- Локални акциони план за родну равноправност града Ужица 2022-2027 (Службени лист града Ужица, бр. 54/2022)
- Одлука о условима и начину стицања права на уплату доприноса за лице које самостално обавља уметничку или другу делатност у области културе (Службени лист града Ужица, бр. 5/2012)

- Одлука о начину и поступку учешћа грађана Ужица у остваривању послова Града (Службени лист града Ужица, бр. 11/2019)
- Одлука о одржавању зграде и спољног изгледа зграде, условима, начину и критеријумима суфинансирања обнове фасада стамбених и стамбено – пословних зграда на подручју града Ужица (Службени лист града Ужица, бр. 16/2017, 6/2018, 23/2023)
- Одлука о одржавању међународног фестивала природе и културног наслеђа - "Жестивал" (Службени лист града Ужица, бр. 30/2021)
- Просторни план града Ужица (Службени лист града Ужица, бр. 22/2010)

3. Опис постојећег стања

3.1. О Ужицу

Ужице је град у југозападној Србији који се налази на тремеђи Републике Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине. Административно је седиште Златиборског округа, на чијој територији се налази 41 насељена заједница, међу којима је и градска општина Севојно, најмлађа градска општина у Републици Србији.

Ужице са својом околином има богато историјско наслеђе. Археолошка истраживања показују да је простор на ком се налази овај град са својом околином био насељен још у праисторији. Налазишта из неолитског периода пронађена су на више локалитета, а један од њих је археолошко налазиште Стапарска градина у чијој близини је 2022. године отворен Археолошки парк „СтаПарк“ у коме се налазе реплике кућа из неолита. Изградња овог насеља део је пројекта прекограничне сарадње “Неолифе“ који је финансирала Европска Унија, у циљу унапређења, развоја и промоције заједничког културно-историјског наслеђа Републике Босне и Херцеговине и Републике Србије. Пројекат су заједно реализовали градови Ужице и Тузла, Уметничка школа Ужице и општина Милићи. О Археолошком парку „СтаПарку“ бригу води Туристичка организација Ужице. Континуитет живота на овим просторима уочава се и у металном добу и у доба антике. У античком периоду ови простори нашли су се под влашћу Рима и ушли су у састав провинције Далмације. Кроз креманску котлину, у античком периоду и касније, пролазио је пут који је водио до Босне, односно до Домавије (данашње Сребренице) и рудника сребра и до данашње Црне Горе, Муниципијума S и рудника гвожђа. На територији Ужица пронађени су остаци надгробних споменика у селу Кремна, у селу Каран и у другим насељима. Надгробни споменици се и данас налазе у Кремнима и Карану, а неки се чувају у Лапидаријуму Народног музеја Ужице. Археолози су истраживањима (рекогносцирањима и сондажним ископавањима) у креманској котлини документовали археолошка налазишта из античког периода⁷. Током 2022. и 2023. године археолози су започели у селу Кремна, на локалитету Трговиште, истраживање централног дела

⁷ Мандић, Љ. 2015. *Античке некрополе у југозападној Србији*. Ужице: Народни музеј Ужице

привременог римског војног логора из 1. века нове ере⁸. Привремено утврђење у селу Кремна је једини такав познати пример у Србији. У средњем веку, Ужице се налази у држави Стефана Немање. Након абдикиције краља Драгутина, 1282. године, Ужице улази у састав Сремске краљевине, на чијем челу је био краљ Драгутин. После смрти цара Душана, Ужице улази у посед Војислава Војиновића кога наслеђује братанац Никола Алтомановић, који се помиње и као господар Рудника, у чије време је подигнута средњовековна тврђава Ужички град. Ова тврђава која је уједно била главно властелинско седиште Николе Алтомановића, имала је функцију да чува главни пут, којим су се кретали каравани, да надзире и штити становништво у долини Ћетиње, као и трговце који су се кретали путем који је пролазио поред главне градске капије. Први помен Ужичког града у историјским изворима односи се на сукоб жупана Николе Алтомановића са коалицијом коју су чинили српски кнез Лазар, босански бан Твртко и угарски војсковођа и мачвански бан Никола Горјански 1373. године. Последње Николино упориште било је управо Ужице, за које се каже да је било његов „тврди град”. Ужички град, чији су остаци данас познати под именом „Стари град”, подигнут је на високом, стеновитом гребену, у западном делу данашњег града Ужица, на месту где река Ћетиња излази из Градске клисуре и улази у Ужичку котлину. Према типу градње, спада у мала брдска утврђења (кастела), са ограниченим функцијама одбране, које је у условима ратовања хладним оружјем било тешко освојиво. Судаћи по досадашњим археолошким истраживањима представљао је војно упориште, без властеоског двора. Средњовековно утврђење обухватало је мањи простор од оног који је био омеђен каснијим бедемима. Брањени простор средњовековног утврђења, површине око 2000 m², обухватао је цитаделу са главном кулом и простор каснијег средњег града. У средишту система одбране, у време настанка града, а и у каснијим епохама, налазила се цитадела са главном кулом. Цитадела је била овалне основе, са истуреном главном кулом или бранич-кулом према северу и улазом са јужне стране. У утврђење се улазило кроз градску капију, поред северозападне куле. Прилаз градској капији водио је преко дрвеног моста, постављеног изнад рова. Улаз у кулу налазио се са јужне стране, у равни шетне стазе. Унутрашњи простор куле био је подељен на етажне дрвеним међуспратним конструкцијама. Унутрашње двориште цитаделе било је по површини релативно мало. Претпоставља се да се уз унутрашњост бедема налазио објекат за смештај посаде, грађен од дрвета. У унутрашњости цитаделе налазила се и мања цистерна са филтер-бунаром. Простор средњег града представљао је најзначајнији део тврђаве, унутар кога су се налазиле грађевине које су служиле пре свега за смештај и исхрану посаде, али је ту било и грађевина друге намене (мала црква, ковачница, штала). Бедеми средњег града чували су простор цитаделе. На угловима бедема налазиле су се куле. Простор доњег града, са импозантном воденом кулом, по мишљењу стручњака није постојао у време средњовековне српске државе, већ је подигнут након турског освајања Ужица, крајем 15. или почетком 16. века. У том периоду дошло је до обнове и значајног

⁸ Носилац пројекта је Филозофски факултет у Новом Саду. У археолошким истраживањима учествују археолози из Народног музеја Србије, Народног музеја Ужице, Републичког завода за заштиту споменика културе и Филозофског факултета у Београду.

проширења утврђења. Град је на врхунцу свог обима у 19. веку обухватао тврђаву на гребену, утврђење на брегу Стража (преко пута гребена, са северне стране) и спољно утврђење на вису Караула⁹. Утврђење је реконструисано од 2019. до 2021. године¹⁰, када је отворено за јавност. Бригу о Ужичком граду води Туристичка организација Ужице. У 15. веку Ужице припада Деспотовини Србији. У 16. веку, тачније 1537. године, у манастиру Рујно се штампа „Рујанско четворојеванђеље“, прва штампана књига на територији Србије. У време турске владавине почиње и развој градског језгра које данас постоји. У Првом српском устанку Ужице је ослобођено 1807. године, а овај догађај опеван је и у народној песми „Узимање Ужица“. У наредном периоду, Ужице у обновљеној Србији, после Београда, заузима друго место по значају. Као град у близини тремеђе Црне Горе, Босне и Турске и даље наставља да има завидан стратешки положај. У то време на Ђетињи гради се, по нацрту инжењера Аћима Стевовића из Мокре Горе, прва хидроелектрана која је радила према Теслиним принципима, која је и данас у функцији. Опрему која ће омогућити примену Теслиних принципа у раду електране и пренос електричне енергије одабрао је Ђорђе Станојевић, професор Велике школе из Београда. Камен темељац за изградњу поставио је краљ Александар Обреновић. Хидроелектрана је отворена 1900. године. Радила је 70 година, а обновљена је 2000. године. Хидроелектрана припада Електропривреди Србије – обновљиви извори енергије, а од 2009. године за презентацију хидроелектране задужен је Народни музеј Ужице. Током Првог светског рата Ужице је било окупирано, од стране Аустроугарске, а потом укључено у састав новонастале државе Краљевине СХС. Током друге половине 1941. године, а после немачке окупације Југославије, на територији Ужица народ и партизанске јединице под вођством Јосипа Броза Тита, ослободиле су Ужице и формирале слободну територију, која је названа „Ужичка република“. Трајала је 67 дана, али је политички, културни и друштвени живот за то време био динамичан. У Ужицу је тада организована производња у предратној Фабрици оружја и муниције у Крчагову, што је у том периоду била једина фабрика у окупираном делу Европе где се производило оружје за борбу против фашизма. Оружје и муниција производили су се у подземном трезору Народне банке Краљевине Југославије. Фабрика данас представља споменик отпору и део је Народног музеја Ужице. Од 2019. године хидроелектрана „Под градом“ и Фабрика оружја и муниције налазе се на сертификованој европској рути културе – „Европској рути индустријског наслеђа“¹¹. Поред тога, у време „Ужичке републике“ штампана су три гласила „Борба“, „Вести“ и „Билтен“ и организована су бројна музичка друштва, одржано је неколико концерата, а рад позоришне-драмске секције састављане већином од учесника НОП-а је био врло жив. Након Другог светског рата негован је слободарски и антифашистички дух града, његових становника, и посебна пажња посвећена је граду Ужицу и његовој улози током рата.

⁹ <https://stari-grad.uzice.rs/history/citadel>, приступљено 20.11.2023.

¹⁰ Реконструкцију Ужичког града финасирали су Град Ужице, ресорна министарства и Амбасада САД-а

¹¹ <https://www.erih.net/i-want-to-go-there/site/pod-gradom-hydroelectric-power-plant>, <https://www.erih.net/i-want-to-go-there/site/partisan-factory-for-the-production-of-arms-and-ammunition-of-1941>, приступљено 31.08.2023.

Године 1946. Ужице је променило име у Титово Ужице¹². У послератном периоду, тачније 1959. године отпочета је изградња Трга партизана, која је завршена уочи доласка Јосипа Броза Тита у Ужице, у склопу прославе 4. јула 1961. године. Том приликом на Тргу је постављен споменик Јосипа Броза Тита, рад вајара Франа Кришинића. Монолитни бронзани споменик, фигура у стојећем ставу висока 4,75m, тешка неколико тона, највећи је споменик Титу на просторима некадашње СФРЈ. Споменик је уклоњен са Трга партизана 1991. године и премештен у двориште Народног музеја Ужице. За време трајања СФРЈ у Ужицу је радило неколико важних фабрика, саграђена је пруга Београд - Бар, којом су саобраћајне везе додатно оснажене.

Ужице се везује за многе знамените личности које су уткане у историју града.

На територији Ужица налази се 17 културних добара, од којих су четири категорисана као добра од великог значаја – Бела црква Каранска, Средњовековни ужички град, црква св. Марка у Ужицу, Стара хидроцентрала на Ђетињи у Ужицу, седам као добра од изузетног значаја – Зграда Музеја устанка 1941, Зграда Партизанске штампарије „Борба“, Зграда Главног НОО Србије, Зграда расадника, Партизанска болница¹³, Мољковића хан у Кремнима и Кадињача¹⁴. За културна добра која су категорисана као споменици културе, и као добра од великог значаја надлежан је Завод за заштиту споменика културе Краљево.

Поред богатог културно – историјског наслеђа на територији Ужица развијен је и туризам, јер део Националног парка Тара припада Ужицу. У Ужицу послују две туристичке организације – Туристичка организација Ужица и Туристичка организација регије Западне Србије које се баве промоцијом и презентацијом туристичких вредности. У туризму Ужица се посебно издваја насељено место Мокра Гора које је 2021. године Светска туристичка организација прогласила за најбоље село на свету¹⁵. У Мокрој Гори као туристичка атракција функционише Музејско – туристички комплекс „Шарганска осмица“ која припада Друштву за управљање железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ са возом „Носталгија“ којим управља Друштво за железнички превоз путника „Србија воз“. Ова пруга уског колосека од 600 mm и 760 mm, јединствена је у Европи, а њен настанак везан је за зачетке српског железничког саобраћаја. Изградња пруге започета је 1907. године, али су политичке прилике на Балкану прекинуле изградњу, те су 1916. године изграђена 9 km до Шаргана. Радови су настављени 1921. године, и до 1925. године су завршени, чиме је изграђена пруга дуга 22,8 km. Водила је од Шарган Витаса, преко Јатара и Мокре Горе, до Вардишта. У време изградње, она је представљала несвакидашњи подухват јер је на краткој релацији савладна висинска разлика од 354 m, подигнуто је 5 мостова и пробијена су 22 тунела од којих је

¹² Ова одлука била је на снази до 1992. године.

¹³ Наведене зграде су уписане у Централни регистар непокретног културног наслеђа бројем СК191

¹⁴ https://www.heritage.gov.rs/cirilica/nepokretna_kulturna_dobra.php, приступљено 30.08.2023.

¹⁵ <https://www.unwto.org/tourism-villages/en/villages/mokra-gora/>, приступљено 30.08.2023.

само шаргански тунел био дуг 1666 m. Овом пругом је у периоду од 1925. до 1974. године пролазио воз „Ђира“ који је повезивао Београд са Сарајевом и Дубровником. На иницијативу Завичајног удружења Мокрогораца, ЖТП „Београд“ је 1999. године донело одлуку о обнови пруге и њеном активирању у туристичке сврхе¹⁶. Шарганска осмица је као туристичка атракција обновљена 2003. године и посећена је од стране многобројних туриста из целог света међу којима се истичу чланови међународних удружења љубитеља железнице. Музеј науке и технике је 2008. године Шарганску пругу, због јединствености и аутентичног градитељског решења изведеним између 1915. и 1925. године, прогласио за покретно културно добро. Поред „Шарганске осмице“ у насељеном месту Мокра Гора функционише и туристичко насеље „Дрвенград“ на Међавнику у оквиру кога постоје и биоскоп „Стенли Кјубрик“, амфитеатар на отвореном „Гаврило Принцип“, амфитетар „Ноам Чомски“ и библиотека „Капор бара“ којима управља привредно друштво „Лотика“ д.о.о. У „Дрвенграду“ на Међавнику се од 2008. године одржава Међународни филмски и музички фестивал „Кустендорф“. Оснивач и директор фестивала је филмски редитељ Емир Кустурица. У насељеним местима Кремна и Мокра Гора преко 50 домаћинстава се бави сеоским туризмом. Према подацима Републичког завода за статистику, 2021. године, 50.278 туриста је посетило територију Ужица. Мокру Гору посетио је 16.521 туриста, а град Ужице 6.771 туриста, односно од укупног броја туриста који су посетили територију града Ужица готово трећина (32,9%) је посетила Мокру Гору, а 12,3% град Ужице. Са друге стране, град Чачак је посетио 16.941 туриста, а Краљево 11.704¹⁷. Туристичку понуду Ужица употпуњују и природна богатства – Потпећка пећина и Јелова гора, као и традиционална, природна и здрава храна, односно специјалитети – пршута, кајмак, ракија и најатрактивнија комплет лепиња, локални специјалитет¹⁸.

У Ужицу се одржавају бројне манифестације међу којима су најпознатији „Кустендорф“- међународни филмски и музички фестивал у „Дрвенграду“ у Мокрој Гори, „Љубав, наша је планета“ - међународни фестивал поп музике за децу, Графичко бијенале „Сува игла“, југословенски позоришни фестивал - „Без превода“, „Лицидерско срце“ - Међународни дечији фестивал фолклора, Међународна колонија уметничке керамике „Злакуса“, међународни фестивал природе и културног наслеђа „Жестивал“, цез фестивал „Баззум“, Михољски сусрети села, књижевни фестивал „На пола пута“, Дани боровнице у Јеловој гори и други¹⁹.

Са територије града Ужица у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа уписана су четири елемента, злакуска лончарија, певање из вика, ерски хумор и

¹⁶ <https://www.parkpriodemokragora.org/index.php/turizam/sarganska-osmica>, приступљено 20.11.2023.

¹⁷ Величковић, Р., Војиновић, К., Гајић, Д. 2022. Туризам. У *Општине и региони у Републици Србији*. Београд: Републички завод за статистику: 281 - 285

¹⁸ Видети: Загорац, Д. 2018. *Гастрономски водич кроз градове и општине Србије*. Београд: Стална конференција градова и општина; Загорац, Д. 2019. *Укуси Златибора*. Београд: Завод за проучавање културног развоја

¹⁹ Списак свих манифестација које посећују грађани Ужица видети на странама 18 - 19 у Анексу овог стратешког документа

шљивовица²⁰. Злакуску лончарију - ручну израду керамичких посуда за термичку обраду хране на ручном витлу (колу) техником зидања и додавањем слојева глине у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа уписали су Музеј на отвореном „Старо село“, Сирогојно, удружење лончара „Злакуса“ и Етно удружење „Завичај“ из Злакесе. Овај елемент нематеријалног културног наслеђа 2020. године је уписан на Унеско Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечанства²¹. Певање из вика у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа уписало је удружење "Друштво за неговање традиционалног певања извика" из Нове Вароши. Ерски хумор, који припада и територији Ужица, у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа уписали су општина Чајетина и Библиотека "Љубиша Р. Ђенић" из Чајетине. Шљивовицу – прераду шљиве у ракију, у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа уписали су Народни музеј Чачак, Регионална привредна комора Краљево, Регионална развојна агенција Златибор, Регионална агенција за просторни и економски развој Рашког и Моравичког округа д.о.о. Краљево и Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља д.о.о. Крагујевац. Унесков Међувладин комитет за очување нематеријалног културног наслеђа на свом 17. заседању, у децембру 2022. године, донео је одлуку о упису елемента „Друштвене праксе и знања у вези с припремом и употребом традиционалног пића од шљиве – шљивовице“ на Унескову Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечанства²².

У апликационом формулару за Престоницу културе Србије 2024, Градска управа Ужице је као најупечатљивије идентитете града, на основу којих су планирани и програми из културе, током 2024. године, издвојила Еру – симбол традиције, књижевности и историје и светлост – симбол отворености за идеје.

Град Ужице је образовни центар Златиборског округа. У Ужицу, општини Севојно и насељеним местима ради предшколска установа „Ужице“, затим 11 основних школа, шест средњих школа, једна висока школа (Академија струковних студија Западна Србија) и један факултет (Педагошки факултет, део Универзитета у Крагујевцу, са студијским програмима васпитач, учитељ, педагогија и тренер у спорту). Наведеном броју школа припадају и Основна и средња музичка школа „Војислав – Лале Стефановић“, Основна школа за образовање ученика са сметњама у развоју „Миодраг В. Матић“ и Уметничка школа у којој се ученици образују за профиле техничар дизајна графике, техничар дизајна текстила, ликовни техничар, техничар дизајна ентеријера и индустријских производа, конзерватор културних добара, грнчар – уметничка керамика, дрворезбар, гравер уметничких предмета, ливац уметничких предмета и стилски кројач. Поред установа образовања, важан ресурс у Ужицу је Канцеларија за младе, основана 2011. године, која

²⁰ <http://www.nkns.rs/cyr/lista-elemenata-nematerijalnog-kulturnog-nasledja-republike-srbije-1>, приступљено 30.08.2023.

²¹ <https://www.unesco.org/archives/multimedia/document-5353>, приступљено 30.08.2023.

²² <https://ich.unesco.org/en/RL/social-practices-and-knowledge-related-to-the-preparation-and-use-of-the-traditional-plum-spirit-sljivovica-01882>, приступљено 30.08.2023.

окупља младе волонтере из Ужица и често организује радионице и програме намењене деци и младима. Канцеларија за младе Ужице има запослену једну особу, ангажовану од стране Градске управе, а програме реализује у Омладинском клубу Градског културног центра.

Сви наведени потенцијали показују да је Ужице један од покретача културе у Региону Западне Србије и Шумадије, а нарочито у општинама и градовима у окружењу, у коме се одржавају бројна културна дешавања која привлаче грађане суседних општина и који са својим програмима употпуњује културне садржаје у другим местима.

Град Ужице је „побратим“ са 12 градова из Србије и иностранства, међу којима су градови из Словеније, Италије, Русије, Кине, Израела, Северне Македоније и Грчке.

Према подацима пописа из 2022. године, Ужице броји 69.997 становника²³, од којих 78,5% живи у градском делу. Највећи део грађана Ужица чине они који имају више од 60 година живота (31,2%), а затим они између 45 и 60 година (22,1%). Процент младих, од 15 до 30 година живота, износи 14,6%, а млађих од 15 година 13,6%. И у урбаном и руралном делу Ужица најбројнији су грађани који имају више од 60 година живота, иако је оних који живе у урбаном делу града 28,7%, у односу на 40,2% који живе у руралном делу. Млади, од 15 до 30 година, су бројнији у урбаном делу, 15,2% у односу на 12,1% који живе у насељеним местима²⁴. Највећи број Ужичана има завршену средњу школу (56,6%), док је више и високообразованих 22% и оних са завршеном основном школом 16,5%. Међу грађанима Ужица, старијим од 15 година, 46,9% је компјутерски писмено, док је нешто више од четвртине грађана (26,6%) компјутерски неписмено²⁵. Етничка структура становништва показује да у Ужицу највећим делом живе Срби (94,4%)²⁶.

3.2. Организација и функционисање културе у Ужицу

У Градској управи Града Ужица за послове у области културе задужена је Градска управа за послове органа града, општу управу и друштвене делатности која се у области друштвених делатности бави пословима везаним за предшколско васпитање и образовање, основно и средње образовање; за културу, омладину, спорт; за дечију и социјалну заштиту, борачко-инвалидску заштиту, примарну здравствену заштиту; за инспекцијски надзор над радом установа у области предшколског васпитања и образовања, основног и средњег образовања. Међу члановима Градског већа за културу је надлежан члан Градског већа за друштвене делатности. У Градској управи за послове органа града, општу управу и друштвене делатности **није запослена ниједна особа која се искључиво бави културом**. Међу радним телима Скупштине града и/или Градског већа **не постоји Савет за културу**,

²³ Према резултатима Пописа спроведеног 2011. године Ужице је имало 78.040 становника.

²⁴ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234003.pdf>, приступљено 30.08.2023.

²⁵ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234006.pdf>, приступљено 30.08.2023.

²⁶ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234001.pdf>, приступљено 30.08.2023

иако су представници појединих установа културе чланови Радних тела Скупштине Града - Савета за родну равноправност и Савета за развој града, док су чланови удружења грађана у култури чланови Савета за заштиту и унапређење животне средине – Зеленог савета.

У Управи Градске општине Севојно, која припада Граду Ужицу, за послове у области културе задужено је Одељење за послове председника Градске општине и заједничке послове. У оквиру Општинског већа, за културу је надлежан члан Општинског већа за спорт, културу и информисање.

У граду функционише шест јавних установа културе чији је оснивач Град Ужице:

- **Народна библиотека Ужице** – основана 1856. године као Ужичко читалиште. Током свог рада Библиотека је повремено прекидала рад и мењала име. Од 1989. године носи назив Народна библиотека Ужице. Има огранке у Севојну и Рибашевини. Налази се на Тргу партизана.
- **Народно позориште Ужице** – основано 1856. године као Театрално друштво Читалишта. Од 1945. године функционисало је под називом Обласно народно позориште. Од 1967. године се налази у наменски грађеној згради на Тргу партизана. У оквиру Позоришта функционишу Велика и Мала сцена. Позориште је од 1996. године организатор Југословенског позоришног фестивала „Без превода“.
- **Народни музеј Ужице** – основан 1946. године под називом Музеј устанка 1941, а од 1963. године спајањем Музеја устанка 1941 и Завичајног музеја основан је Народни музеј Ужице. Сталне поставке Музеја се налази у две зграде – „Ужице настанак и развој, „Историја наменске производње у Ужицу од 1928. године до данас“, „Легат Михаила Миловановића“ и „Ужичка република“. У подземним тунелима и трезору некадашње Народне банке Југославије су поставке „Партизанска фабрика оружја и муниције 1941“, отворена 1961. године, „Лapidаријум античких споменика“, отворена 2011. године. Депаданси Музеја су Меморијални комплекс Кадињача, Јокановића кућа, Хидроелектрана „Под градом“ и Одељење у Новој Вароши.
- **Историјски архив Ужице** – основан 1948. године. Од 1983. године издаје „Историјску баштину“, годишњак Историјског архива у Ужицу, часопис за историографију и архивистику.
- **Градска галерија Ужице** – основана 1990. године. Бави се излагањем дела модерне и савремене уметности. Иницијатор, организатор и оснивач је међународне манифестације – Интернационално графичко Бијенале “Сува игла“. Налази се згради старе Општине, из друге половине 19. века.
- **Градски културни центар** – основан 2010. године. Налази се у делу зграде некадашњег Дома Југословенске народне армије. Културни догађаји се одржавају у Холу, Клубу „Штаб“, Великој сали и у Башти.

Поред јавних установа културе у Ужицу функционише и једна приватна установа културе – **Арт биоскоп**. Биоскоп је основан 2007. године и располаже са две сале – Сала 1

са 169 места и Сала 2 са 68 места. Сала 1 је опремљена техником за приказивање 3Д филмова. У Биоскопу се најчешће приказују комерцијални, популарни филмови²⁷.

Удружења грађана

Важан део културне понуде Града чине и други актери у култури, који су активни и у домену заштите традиције и наслеђа и савременог стваралаштва. Наиме, на територији Града Ужица функционише преко 20 удружења грађана у култури који су организатори бројних фестивала и манифестација у Ужицу. Посебно треба истаћи Удружење лончара Злакуса и Удружење „Завичај“ из Злакусе који се баве заштитом и очувањем традиције. Удружење лончара Злакуса бави се очувањем грнчарског заната који је уписан на Унеско Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечанства. Лончарски занат је 2020. године сертифициван и поседује заштитни знак у облику стилизованог слова З²⁸. Седиште удружења „Завичај“ из Злакусе је у етно парку „Терзића авлија“, сеоском туристичком домаћинству, које представља једну врсту музеја на отвореном и у затвореном²⁹. Удружење грађана „Ера“ основано је 2002. године, са циљем очувања и представљања националног наслеђа. Тренутно удружење има око 350 чланова. Бави се очувањем и презентовањем фолклорне грађе у виду игре, песме, музике, ношње и обичаја, као нематеријалног наслеђа српског народа. Своје деловање не ограничава на локалном нивоу, већ свој рад представља у Републици Србији, као и у скоро свим државама Европе, па и у Африци. Током свих ових година, Ансамбл „Ера“ је добио многе награде и признања – за кореографије, за фолклорне ансамбле и њихово играчко умеће, певачке групе за традиционално певање, а оркестар за музицирање³⁰. Од 2009. године удружење је организатор Међународног дечијег фестивала фолклора „Лицидерско срце“ које се одржава у Ужицу, на Златибору и у Вишеграду. На фестивалу учествује око 1000 деце од 10 до 16 година из Србије и иностранства. Фестивал је на листи ЦИОФФ – а који делује при Унеску и представља једну од највећих манифестација овог типа на Балкану и у Европи³¹. У области савременог стваралаштва веома је активно Удружење визуелних уметника Ужице, основано 2016. године, у циљу афирмације и промоције савремене уметничке праксе и уметника млађе генерације који живе и раде у Ужицу. Удружење је основало галерију “Рефлектор” у старој касарни у Крчагову која кроз активно учешће уметника и кустоса, нуди нов концепт деловања и успостављања сарадње са локалном заједницом³². Удружење и галерија „Рефлектор“ су 2018. године добили награду „Јелена Шантић“ за храбри искорак нових културних пракси за 2016-2017. годину. У области савременог стваралаштва велику улогу игра и удружење Ужичка књижевна република, основано 2012. године, које у сарадњи са Ужичком гимназијом од 2006. године реализује књижевни фестивал „На пола пута“³³. Фестивал је добитник награде „Јелена Шантић“,

²⁷ <http://www.bioskopart.rs/o-nama/>, приступљено 08.09.2023.

²⁸ <https://original-grncarija-zlakusa.com/o-nama/>, приступљено 08.09.2023.

²⁹ <https://www.selo.rs/o/etno-park-terzica-avlija>, приступљено 08.09.2023.

³⁰ <https://erafolklor.com/o-nama/>, приступљено 02.12.2023.

³¹ <https://www.liciderskosrce.com/>, приступљено 02.12.2023.

³² <https://uzice.rs/najbolje-uzicko-uzicka-galerija-reflektor-svetionik-lokalne-umetnosti-2/>, приступљено 08.09.2023.

³³ <https://www.napolaputa.net/>, приступљено 08.09.2023.

2010. године, Београдске отворене школе – награда Покретачи промена, 2021. године, а уредница фестивала је добитница награде удружења Лиге експерата, „Витез позива“, 2016. године. Поред удружења грађана у култури, на територији Града Ужица су активна и удружења грађана која се баве другим областима (образовање, социјална заштита, спорт, хуманитарни рад...), међу којима је и 10 локалних и регионалних удружења грађана особа са инвалидитетом и удружења пензионера у оквиру којих функционишу књижевне, певачке и фолклорне групе. Сви наведени актери својим радом могу да допринесу унапређењу културног живота у Ужицу и насељеним местима.

Запослени у установама културе

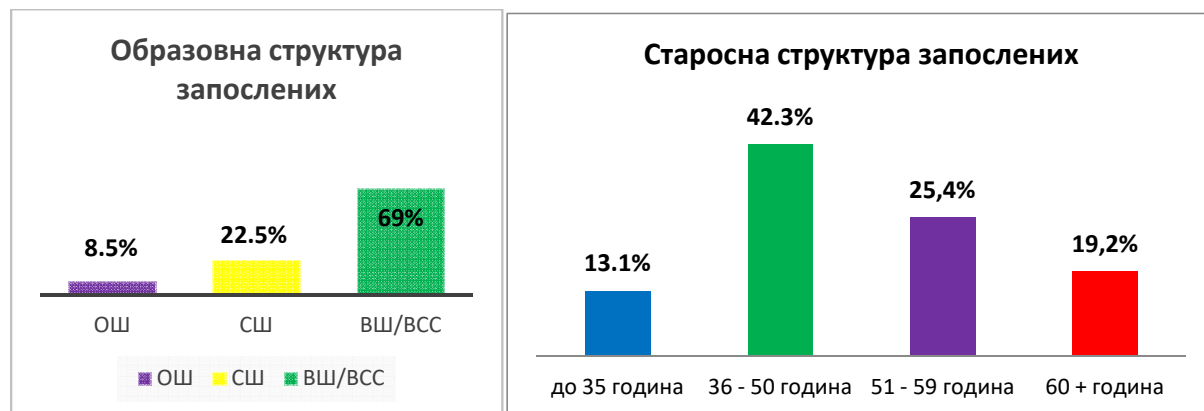
У 2023. години (у августу месецу) у установама културе у Ужицу било је запослено укупно 130 особа, од којих је 89 на неодређено (Табела 1).

Табела 1: Запослени у установама културе

	Назив установе	Број запослених (неодређено+ одређено и други уговори)
1	Народна библиотека Ужице	20 + 5
2	Народно позориште Ужице	31 + 13
3	Народни музеј Ужице	22 + 9
4	Историјски архив Ужице	11 + 4
5	Градска галерија Ужице	2 + 0
6	Градски културни центар	3+10

Међу запосленима у установама културе најбројнији су високообразовани – 69%, а затим следе запослени који су завршили средњу школу – 22,5% и они који су завршили основну школу – 8,5%. Старосна структура запослених у установама културе показује да су најбројнији запослени који имају од 36 до 50 година живота – 42,3%, а затим следе они који имају од 51 до 59 година – 25,4%. Међутим, важно је напоменути да **25 запослених (19,2%) има 60 и више година, док 17 (13,1%) запослених има до 35 година** (Графикон 1). Ова ситуација је посебно алармантна, јер уколико се настави тренд нередовног запошљавања млађих кадрова, установе културе у Ужицу у наредних пет година неће моћи несметано да обављају своју редовну делатност, а старије колеге неће бити у прилици да своје искуство и знање пренесу новим кадровима. Иако поједине установе културе повремено ангажују волонтере за програме, нарочито фестивале, **пракса волонтирања и менторских програма није устаљена и поред бројних капацитета међу ученицима средњих школа и студентима, а посебно Уметничке школе и Педагошког факултета у Ужицу.**

Графикон 1: Образовна и старосна структура запослених у установама културе у Ужицу

Према мишљењу представника установа културе, Ужице са свим својим капацитетима у култури **не располаже са довољним бројем запослених**. Наиме, иако је систематизацијом радних места установа културе, планирано укупно 112 запослених у установама културе, број запослених од 130 особа не задовољава потребе струке, првенствено због неадекватне расподеле послова запослених у установама. У упитнику који су попуњавали запослени у установама културе, **62,1% запослених који су одговорили на упитник, је навело недовољан број запослених као највећи проблем, док 56,1% запослених сматра да један од три приоритета за унапређење функционисања рада установа културе јесте повећање броја запослених**. Овај проблем истакнут је током фокус група и од стране директора установа културе и од стране запослених у установама. Прикупљени подаци о броју запослених, постојећим систематизацијама радних места и опису послова у установама културе указују да је у свим установама културе потребно извршити анализу постојећих систематизација и описа послова, те пронаћи најоптималније решење за задужења постојећег кадра и евентуално запошљавање нових радника, јер постоје примери да поједини запослени имају минимална задужења.

У Народној библиотеци Ужице **није запослен прописан број библиотекара**, што налажу Национални стандарди за обављање библиотечко-информационе делатности. Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планирано је отварање легата Љубомира Симовића, због чега је неопходно запошљавање једне особе која је завршила српски језик и књижевност и отварање лабораторије за конзервацију папира, што изискује запошљавање једног конзерватора. Народна библиотека планира отварање и одељења стране књиге, што захтева запошљавање и једне особе која је завршила неки страни, светски језик, на Филолошком факултету. Поред тога, **ова установа нема запосленог информатичара**, што, такође, захтевају прописани стандарди. Важно је напоменути да у Библиотеци у наредних пет година **четворо радника одлази у старосну пензију** и да установа нема систематизовано место правника. Народно позориште Ужице је пре забране

запошљавања имало 55 запослених, док је у августу 2023. године имало 31 запослену особу на неодређено време. **У наредних пет година једанаесторо запослених ће отићи у старосну пензију, међу којима шесторо одлази 2024. године.** Највећи недостаци се огледају у недовољном броју уметничког и техничког особља, али и других кадрова којима се обезбеђује минимум рада. У овој установи није систематизовано место гардеробера, што је у циљу успешнијег функционисања Позоришта потребно изменити. **Народни музеј Ужице суочава се са проблем старијег кадра и неадекватне систематизације.** Наиме, **2024. године у пензију одлазе један кустос етнолог и кустос историчар, два портира и један радник обезбеђења, а у наредних пет година и конзерватор и технички секретар.** Са друге стране, систематизација радних места у Музеју предвиђа једног кустоса археолога и по два кустоса етнолога, историчара и историчара уметности, што никако није довољно уколико се узме у обзир територијална надлежност Музеја. Управо из тога разлога Музеј и запошљава већи број стручњака, него што је прописано систематизацијом. Музеј према систематизацији треба да има запосленог једног водича, иако током 2023. године тај посао није обављала ниједна особа. Уколико се има у виду да Музеј као музеје у саставу има Јокановића кућу, Меморијални комплекс Кадињача и Хидроцентралну „Под градом“ у циљу повећања броја посетилаца ових објеката потребно је повећати и број водича. У **Историјском архиву Ужице**, због територијалне надлежности за 10 локалних самоуправа и обима архивске грађе, **недостају три архивска помоћника и две особе које би обављале посао архивисте.** Поред тога, директор Архива сматра да би ова установа, у наредном периоду, могла да реализује више програма из културе, због чега **би требало размотрити и развој педагошке службе ове установе.** У наредних пет година из Архива ће у старосну пензију отићи троје запослених. **Градска галерија** има два систематизована радна места: директор и ликовни уредник, која су попуњена. Међутим уколико се има у виду да ова установа организује бројне изложбе, програм „Дохвати уметност“, бијенале „Сува игла“ **неопходно је запошљавање кустоса, графичара, уредника програма и техничког лица.** **Градски културни центар** у систематизацији има непопуњена радна места заменика директора, дипломираног правника за правне, кадровске и административне послове и бинског мајстора. Систематизована радна места због делатности установе, као поливалентне установе која организује велики број програма – изложби, концерата и манифестација нису довољна за успешну реализацију, те је **један од главних проблема у кадровима недостатак мајстора светла, домара, као и уредника програма.** Проблем недостатка запослених ће се нарочито испољити од реализације пројекта Ужице – Национална престоница културе 2024 када је планирано отварање Дечијег културног центра. Када је реч о промоцији програма, **ниједна установа нема запосленог ПР менаџера**, што је према мишљењу 54,5% анкетираних запослених један од приоритета за савремене токове у култури и уметности.

Током консултативног процеса запослени у установама културе су истакли **незадовољство организацијом рада и поделом послова у установама културе.** Овај

податак потврђен је током анкетног истраживања запослених, где је организација рада и подела послова у установи оцењена средњом оценом 3,30 (од максималних 5,00), а 28,8% запослених је навело да би требало увести промене у овој сфери, што је донекле и последица неадекватне систематизације радних места у установама културе, те утиче и на обављање делатности установе и реализацију програма. Други проблем који, такође, утиче негативно на радну атмосферу јесте **незадовољство валоризацијом и евалуацијом рада**, које су запослени у анкети оценили средњом оценом 3,00 (од максималних 5,00), док је тимски рад колегијума добио оцену 3,62, због чега 45,5% запослених сматра да је неопходно увести промене у области вредновање рада (евалуација рада, новчане и друге стимулације на основу резултата...).

Један од проблема запослених који је истакнут је и **нередовно стручно усавршавање запослених**. Иако је стручност кадрова оцењена средњом оценом 3,92 (од максималних 5,00), две трећине запослених (66,6%) је (веома)задовољно могућностима за професионални развој које пружа установа. Посебно забрињавајући податак је да 59,1% запослених у установама културе наводи да им установа у којој су запослени у последње три године није омогућила похађање стручног семинара/тренинга/обуке и сл, док 27,3% наводи да су уважени готово сви њихови захтеви, због чега 81,8% запослених истиче потребу за додатним усавршавањем, међу којима је 48,5% оних који то сматрају приоритетом. Најпотребније су едукације из следећих области:

- Употреба информационих технологија
- Страни језици
- Писање пројеката
- Рад са децом и младима
- Модерне праксе у техничкој реализацији изложби
- Конзервација и рестаурација
- Позоришна шминка и власуљарство
- Савремене позоришне праксе
- Дигитална обрада звука и контрола светла
- Дигитализација
- (Дигитални) маркетинг
- Јавне набавке и рачуноводство
- Иновативност у библиотекама

Инфраструктура

Велики проблем у функционисању установа културе у Ужицу је **недостатак средстава за реновирање и улагање у инфраструктуру**, које је према мишљењу 56,1% анкетираних запослених један од три основна проблема у установама културе, а 48,5% сматра да је неопходно унапређење инфраструктурних и просторних услова у установама културе. **Стање простора за одржавање програмских активности је од стране**

запослених оцењено средњом оценом **3,42** (од максималних **5,00**), а простора за рад запослених **3,29**. Анкетирани запослени, њих 68,2%, међу стратешке приоритете у култури Ужица наводе опремање/реновирање/реконструкцију установа и других простора културе, док 22,7% сматра да је потребно обезбеђивање других простора за потребе културе. Када је реч о опремљености установа културе, 30,3% анкетираних запослених сматра да је **лоша опремљеност установа један од три основна проблема у установама културе**, због чега 45,5% сматра да набавка опреме представља стратешки приоритет у култури. **Технолошка опремљеност установа оцењена је од стране запослених средњом оценом 3,24 (од максималних 5,00)**. Проблем инфраструктуре и опреме установа културе препознат је и Плану развоја града Ужица 2023 - 2030, што Градска управа Ужице делимично планира да реши пројектом Ужице – Национална престоница културе.

Народна библиотека Ужице се налази у објекту на Тргу партизана. Магацин и књиговезница су у сутерену, а завичајни фонд као и позајмна одељења за рад са читаоницама у приземљу објекта. Поред зграде Библиотеке у урбаном делу Ужица установа располаже и са огранцима у Севојну, који припада општини Севојно, од 80 m² и насељеном месту Рибашевина, где је простор од 40m². Укупан простор са којим располаже **Библиотека не задовољава захтеве стандарда дефинисане Правилником о Националним стандардима за обављање библиотечко - информационе делатности, јер износи тек око 50% од по националним стандардима потребног простора и не омогућава развој свих одељења и служби**. У претходним годинама на згради Библиотеке вршени су инфраструктурни радови. Међутим, **и поред радова спроведених претходних година Библиотека не задовољава националне стандарде**. У Плану развоја града Ужица 2023 – 2030 у мери 17.12 истакнута је потреба за санацијом крова, реконструкцијом фасаде која отпада, заменом електроинсталације и расвете и вентилације у депоу и реконструкцијом Дечијег одељења и Читаонице. Према речима директорке установе, постоји урађен пројекат за дечије одељење. Са друге стране, **Читаоница се налази у просторији која није звучно изолована и чија величина не задовољава потребе корисника (најчешће студената), који су често принуђени да читају (уче) на Дечијем одељењу**. Ипак, важно је напоменути да студентске читаонице постоје и на Педагошком факултету, Академији струковних студија Западна Србија и у студентском дому у Крчагову. Један од проблема Библиотеке је и простор, хол, у коме се одржавају изложбе који је покривен ламперијом која потиче из периода грађења објекта.

Планом развоја града Ужица 2023 – 2030, у мери 17.15. планирано је оснивање одељења за тинејџере, док је пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 и мером 17.5. Плана развоја града Ужица 2023 - 2030 планирано да део спрата објекта буде искоришћен за Легат Љубомира Симовића у коме би се организовале и књижевне вечери. Поред ова два пројекта, Библиотека поседује фонд од око 5.000 стране књиге, због чега је у плану и **отварање Одељења стране књиге**.

Поред инфраструктурних проблема Библиотека се суочава и са проблемом опремљености установе. Наиме, витрине у холу установе и расвета су застареле. Поред тога, Библиотека не располаже довољним бројем полица за књиге и великим скенером за дигитализацију. Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 у простору који се користи за књиговезницу планирано је отварање лабораторије за конзервацију, рестаурацију и преповез старих и ретких књига, што подразумева набавку опреме. Реконструкцијом простора Библиотеке и спрата објекта потребе за опремањем установе биће повећане, а установа без одговарајуће опреме и мобилијара неће задовољити потребе корисника и публике. Библиотека је путем Конкурса за доделу прикупљених средстава по основу одлагања кривичног гоњења 2021. године обезбедила наменско возило за доставу књига особама са инвалидитетом и корисницима у сеоским подручјима, као и за праћење и вршење надзора у општинским библиотекама.

Зграда Народног позоришта Ужице саграђена је 1961. године. Реч је о објекту касне модерне архитектуре. Обнова и реконструкција фасаде рађена је у периоду од 2013. до 2020. године. Позориште има Велику сцену, са гледалиштем у приземном делу зграде и на балкону, са укупно 593 седишта и Малу сцену са 60 седишта. **Кров је једна од најмање безбедних тачака на објекту**, услед чега су угрожени и остали делови нижих површина објекта, терасе као и унутрашњост услед проласка падавина, на више места: сцени, плафону гледалишта, улазном холу и тоалетима. Други проблем у овој установи су **сцена и гледалиште**, јер ентеријер позоришта није мењан од отварања 1967. године. **У партерном делу сале је две трећине неупотребљивих седишта**, која је немогуће појединачно поправити већ је потребно скидати читаве редове што изискује већа улагања. **Позориште има галеријски простор који не користи редовно**. Посебан проблем Позоришта представља **котларница из 1961. године**, услед чега установа има велике губитке и топлотне и електричне енергије, што отежава рад и чини га мање безбедним. Позориште се греје на мазут. Сви наведени инфраструктурни проблеми Позоришта препознати су и у Плану развоја града Ужица 2023 – 2030, у мери 17.17. **Позориште не располаже са модерном, дигиталном опремом, нарочито тонском и светлосном опремом, због чега се понекад дешава да се током позоришне представе поквари микс пулт. Просторија са опремом није температурно изолована. Редован рад запослених отежава и мали број рачунара.**

Народни музеј Ужице у свом саставу има две зграде (некадашњи Музеј устанка 1941)³⁴, три трезора (цивилно склониште, муницијско одељење и попречни тунел који их повезује), Лапидаријум античких споменика, плато испред зграда Музеја, Јокановића кућу и Меморијални комплекс Кадињача. У претходним годинама на зградама Музеја, Јокановића кући и у Спомен -дому на Кадињачи извршени су поједини инфраструктурни радови. Музеј је на конкурсима Министарства културе 2022. и 2023. године обезбедио

³⁴ Зграда је подигнута 1939. године као објекат Народне банке Југославије. Током Ужичке републике у њој је био смештен Главни штаб НОП-а и Централни комитет КПЈ. Видети: Грујовић Брковић, К., Алексић Чеврљакковић, М. 2015. *Поглед кроз наслеђе 1965 – 2015*. Завод за заштиту споменика културе Краљево.

средства за санацију и адаптацију музејског депоа у другој згради (објекту 2). Завршена је прва фаза, реализује се друга фаза санације и адаптације, па је за **2024. годину планирано обезбеђивање опреме за музејски депо**. Ова активност је планирана и у мери 17.8. Плана развоја града Ужица 2023- 2030. У објекту 2 Музеја налази се стална поставка из 1995. године. Пошто је пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 и мером 17.8. Плана развоја града Ужица 2023 – 2030 планирана израда нове сталне поставке „Ужице кроз векове“ у објекту 1, **тренутна стална поставка ће бити адаптирана у изложбени простор, због чега је неопходно урадити електроинсталације простора**. Са друге стране, **радови у простору објекта 1, површине 386m² у коме ће се налазити нова стална поставка**, су последњи пут извођени 2012. године, те је потребно санирати и адаптирати простор и поставити и опремити мултимедијалну поставку која поштује начела Закона о музејској делатности о презентацији музејске грађе и обавља делатност дефинисану од стране Генералне скупштине ИСОМ-а. Поред тренутне сталне поставке, Народни музеј Ужице у објекту 2 има Легат Михаила Миловановића отворен 2003. године, а реконструисан 2020. године. У објекту 1 налази се поставка „Ужичка република“ из 2016. године, у којој су, према речима директорке Музеја, **прозори у лошем стању**. Део епиграфске збирке Народног музеја Ужице, изложен је у **лапидаријуму** из периода од друге половине 2. до прве половине 4. века. **Постоља појединих споменика су у лошем стању, нарочито што у објекат у коме се налази Лапидаријум пролази вода**. У цивилном склоништу, муницијском одељењу и попречном тунелу који их повезује налази се **поставка „Партизанска фабрика оружја и муниције Ужице 1941“** отворена 1961. године, а реконструисана 2011. године у којој су изложене **машине за производњу оружја и муниције које нису конзервиране и рестауриране дуги низ година. Музеј не поседује сувенирницу**.

Проблеми су идентификовани и у објектима који се налазе ван некадашњег Музеја устанка 1941. **Јокановића кућа** представља својеврстан етнографски споменик културе у Ужицу. У њој се налази стална музејска поставка под називом „Градска кућа у Ужицу у 19. и почетком 20. века“. На овој објекту саниран је кров, док је **фасада у лошем стању**. **На Меморијалном комплексу Кадињача, у згради Спомен-дома налази се поставка која је застарела и не испуњава стандарде дефинисане од стране Међународног савета музеја (ИСОМ)**. У Спомен дому смештене су радне просторије, стална поставка о Радничком батаљону и борби на Кадињачи, тематска изложба „Ужички крај у НАТО агресији на СР Југославију“, ресторан и сувенирница.

Делатност **Историјског архива Ужице** се обавља у наменски грађеном објекту. Поред радних просторија у истом објекту се налази и депо Архива, а од 2022. године и Легат Радована Поповића, писца и новинара „Политике“. Архив је од Градске управе Ужице 2022. године добио право коришћења приземља источног крила зграде некадашње Касарне у Крчагову, у површини од 300m², у коме је смештена архивска грађа привреде, а установа користи и просторије у Улици Вука Караџића 7а. С обзиром да је Архив територијално надлежан за 10 локалних самоуправа установи **недостаје још простора за**

смештај архивске грађе, што је препознато и у мери 17.14. Плана развоја града Ужица 2023 – 2030. Директор и запослени у Архиву предлажу изградњу објекта на неизграђеном грађевинском земљишту који је у јавној својини. Један од већих проблема је **трафо станица која се налази у згради Архива, што утиче на безбедност запослених, посетилаца и архивске грађе**. Архив поседује сву потребну опрему прописану Законом о архивској грађи и архивској делатности и Правилником о ближим условима за обезбеђење одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала код ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала.

Градска галерија налази се објекту грађеном половином 19. века. Делатност се обавља у приземљу и на спрату објекта. У приземљу се налази изложбени простор и омладински клуб, а на спрату изложбени простор и канцеларије. **Зграда је у дотрајалом стању**. Иако је делимично замењена лимена конструкција на деловима крова и поправка олука, **кровна конструкција је у лошем стању**, и може представљати и опасност за све који су у простору а и за околину. Планом развоја града Ужица 2023 – 2030, у мери 17.13. планирана је адаптација поткровља и израда монтажано – демонтажног степеништа са лифтом за особе са инвалидитетом којим би се повезали излагачки простори и поткровље. Током консултативног процеса представници Галерије су напоменули да постоји пројекат према коме би се из канцеларија спуштало у излагачки простор у приземљу. Поред тога, Планом развоја града Ужица 2023 – 2030 предложена је изградња депоа за смештај уметничких експоната и графичких збирки, као и замена дотрајалих прозора. Када је реч о опреми, Галерија **не поседује сву потребну опрему** која може допринети успешнијем функционисању установе.

Градски културни центар налази се у делу некадашњег Дома ЈНА, док је у другом делу Коначиште „Град“. У оквиру установе налазе се Велика сала, хол, клуб „Штаб“ и башта. Програми установе се одржавају у свим просторима, иако се **Велика сала најмање употребљава, јер није реконструисана**. Пројектом Ужице - Национална престоница културе 2024 и мером 17.1. Плана развоја града Ужица 2023 – 2030 предвиђена је реконструкција Велике сале која подразумева грађевинске радове, машинске и електро радове и радове на вентилацији и грејању. За функционисање Градског културног центра од пресудног значаја је **опрема којом, уколико се сагледа број програма који се реализује, ова установа не располаже у довољном броју**. Наиме, установи недостају **тонска, расветна и визуелна опрема, софтвер за онлајн продају карата и возило, због чега се понекад опрема и изнајмљује**. Градски културни центар **не поседује сопствено возило**. Отварањем Велике сале проблем опреме ће бити још више наглашен.

Пројектом Ужице- Национална престоница културе 2024 и Планом развоја града Ужица 2023 – 2030 (мера 17.2 и мера 17.3) планирано је **отварање Галеријеуметничке керамике и Дечијег културног центра који ће се налазити на месту некадашње стрељане**, поред Градске галерије. У Галерији керамике ће бити изложени експонати

уметничке керамике настали на Међународној колонији уметничке керамике „Злакуса“. **Урађен је и усвојен урбанистички пројекат и у току је израда пројектно – техничке документације.**

Ниједна од установа културе у Ужицу није у потпуности приступачна за особе са инвалидитетом, иако су поједине установе направиле прве кораке у овој области, због чега је пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 и мером 17.6. Плана развоја града Ужица 2023 – 2030 и мерама 1.1. и 1.2 Локалног акционог плана за унапређење положаја ОСИ града Ужица 2018-2020 предвиђено унапређење приступачности установа културе уклањањем баријера за физичку и информациону приступачност, односно постављањем приступних рампи, унутрашњим адаптацијама, уградњом техничких средстава и набавком одговарајуће опреме. Тренутно стање показује да Народна библиотека Ужице, Народно позориште Ужице, Градски културни центар и Градска галерија на улазу у установу имају приступну рампу, док тоалет за особе са инвалидитетом имају Народно позориште, Историјски архив Ужице и Градски културни центар. Историјски архив Ужице има лифт прилагођен особама са инвалидитетом, док ће Градски културни центар лифт добити пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024. Народни музеј Ужице поседује „гусеничара“ за кретање корисника инвалидских колица. Међутим, истраживање о приступачности музеја и галерија са фондом у Републици Србији је показало да „гусеничари“ нису добро решење за кретање, јер не одговарају сваком типу инвалидских колица и јер се људи у њему не осећају безбедно и не могу самостално да се крећу³⁵. **Унутрашњи простори већине установа културе нису приступачни.** У Народном позоришту Ужице гледалишта Мале и Велике сцене су неприступачна, иако до Велике сцене води приступна рампа.

Поред установа културе којима је оснивач Градска управа Ужице, у Ужицу, на месту некадашње железничке станице постоји Музеј железнице испред кога се налази стара локомотива који припада Железници Србије а.д. **У музеју се налази застарела поставка. Објекат Музеја прокишњава.**

Установе културе у Ужицу функционишу само у урбаном, централном делу Града, док у градској општини Севојно и у насељеним местима руралног подручја не постоји ниједна установа културе. У Севојну се културни живот одвија у Омладинском клубу, коју је Градска управа Ужице градској општини Севојно дала на коришћење, и у старој школи која је адаптирана у простор за одржавање културних програма које организује градска општина Севојно понекад у сарадњи са установама културе из Ужица. Међутим, уколико се има у виду да је према Попису становништва 2022 у Севојну живело 6.426 становника, односно око 12% становника урбаног дела Ужица, поставља се питање зашто једна општина на својој територији нема установу културе која би организовала и реализовала програме за мештане ове градске

³⁵ Видети: Миланков, М., Опачић, Б., Субашић, Б. 2022. *Култура приступачности*. Београд: Завод за проучавање културног развоја

општине. Са друге стране, у руралном делу Ужица живи 21,5% становништва Ужица, и овај број становника се из године у годину смањује што је препознато и у Плану развоја града Ужица 2023- 2030, због чега оснивање установа културе и/или евентуална обнова некадашњих домова културе у насељеним местима не би била одржива. Међутим, поједина насеља са територије Ужица се могу похвалити богатим културним наслеђем, међу којима се првенствено истиче село Злакуса чија је техника израде лончарије уписана на Унеско Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечанства. У Злакуси, поред лончара, активна су и културно – уметничка друштва која су, заједно са месном заједницом, организатори неколико манифестација, због чега је Планом развоја града Ужица 2023 – 2030 (мера 17.10) предвиђено отварање Дома културе у Злакуси у коме би, између осталог, било представљено злакуско лончарство. **Тренутно посетиоци Злакусе могу да посете поједине произвођаче лончарије, али не могу да се упознају са репрезентативним предметима лончара из Злакусе.** Поред Злакусе, дом културе би требало отворити или обновити и у још по неком насељеном месту у коме се последњих година све више развија сеоски туризам, чиме би посетиоци насељених места који уживају у природним богатствима могли да се упознају и са културним богатством ужичког краја.

Када је реч о просторима које користе удружења грађана у култури, ситуација није на завидном нивоу. Наиме, Удружење визуелних уметника Ужица користи део простора некадашње касарне у Крчагову, док остала удружења немају простор. У односу на друге градове у Ужицу **не функционише велики број удружења грађана у култури (око 20)³⁶, због чега необезбеђивање простора за рад удружења може убрзати процес гашења удружења.**

Поред стања објеката установа културе потребно је сагледати и стање споменика културе. Завод за заштиту споменика културе Краљево евидентирао је три просторно културно-историјске целине на подручју Ужица: целина Трг партизана и део улице Димитрија Туцовића, целина Мали парк - Трг Светог Саве и целина Ракијски пијац - Царина. Градска управа Ужице годинама расписује Конкурс за суфинансирање обнове фасада стамбених и стамбено-пословних зграда на територији града Ужица у коме право учешћа имају стамбене и стамбено-пословне зграде у оквиру просторно културно – историјских целина, чиме настоји да очува аутентични изглед старих стамбених објеката. За ове потребе Градска управа Ужице сваке године издваја 10.000.000,00 РСД. Поред тога, Планом развоја града Ужица 2023 – 2030, мером 17.7. и пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планирана је реконструкција **Трга партизана** јер су **плоче на Тргу у лошем стању, а делови пролаза (пасажа) су девастирани.** Током консултативног процеса могло се чути да се **град не може похвалити скулптурама у јавном простору. Према мишљењу саговорника на овај начин Град не одаје почаст Ужичанима који су стекли националну и светску славу и не поноси се уметничким талентом многих**

³⁶ Нпр. у Сомбору је око 50 удружења, у Краљеву око 30, у Крушевцу око 40. Подаци Завода за проучавање културног развика

суграђана, међу којима су и ученици Уметничке школе. У урбаном делу Града налази се и тврђава **Стари град** која је реконструисана у периоду од 2020. до 2022. године. Међутим, **још увек није реконструисана водена кула утврђења за коју је израђен пројекат.**

У насељеним местима који припадају територији Ужица, такође, су документовани бројни споменици културе. Један од њих је родна кућа првог ужичког академског сликара, **Михаила Миловановића**, у месту Рибашевини, Кућа је скромних уметничких и архитектонских домета, али је њен значај у томе што је била међу првим репрезентативним објектима у ширем сеоском подручју око Ужица. **Кућа је у потпуности руинирана и девастирана, јер се о њој деценијама није водило рачуна.** Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 и Планом развоја града Ужица 2023 – 2030 (мера 17.4.) планирана је комплетна реконструкција и адаптација објекта. На територији Града документовани су и локалитети из античког и касног средњовековног периода (у Севојну, Карану и Кремнима). У руралном подручја документовани су и антички локалитети који нису у потпуности истражени, због чега није могуће реконструисати живот ове стратешки важне територије у античком добу. **У насељеним местима Каран и Кремна пронађени су антички надгробни споменици који се не чувају на адекватан начин,** те се неретко дешава да се уграђују у зидове кућа и да се ломе. Постојање античких некропола, историјски извори и резултати претходних рекогносцирања и ископавања потврђују да је на овим просторима, а нарочито на територији насељеног места Кремна живот у време Римског царства био богат. У Кремнима је живот био активан и у каснијим периодима, те се у овом насељеном месту налази и **Мољковића хан,** културно добро од изузетног значаја, херцеговачки тип куће из 18. века. **Објекат је у лошем стању, а последњи конзерваторско – рестаураторски радови на њему су изведени 1978. године.** Каснији конзерваторски радови су започети 2006. године, али због недостатака у пројектној документацији никада нису завршени. **У близини хана се налазе чесма и стара школа, саграђена крајем 19. века. Услед вишегодишњег неодржавања старе школе објекат је у веома лошем стању³⁷.**

Једним од најважнијих споменика из периода средњег века могу се сматрати верски објекти. Најстарији објекат је **Бела црква у Карану,** културно добро од великог значаја, која је према живопису датована у 14. век и представља маузолеј властеоске породице. Током 20. века у припрати и наосу цркве су извршена археолошка ископавања, када су пронађени и секундарно употребљени антички споменици који се данас чувају у лапидаријуму у порти цркве. На територији Ужица, али и у Региону Западне Србије и Шумадије, **међу најстаријим црквама брвнарима је црква у Севојну,** подигнута 1733. године. Ова црква је стицајем несрећних околности изгорела у пожару 1996. године. У периоду од 2011. до 2013. године залагањем Народног музеја Ужице и Завода за заштиту

³⁷ Грујовић Брковић, К., Алексић Чеврљаковић, М. 2015. *Поглед кроз наслеђе 1965 – 2015.* Краљево: Завод за заштиту споменика културе Краљево

споменика културе у Краљеву **црква је обновљена, али су оригинални делови ентеријера заувек изгубљени**. Црква брвнара постоји и у самом граду Ужицу, и посвећена је **Светом апостолу и јеванђелисти Марку**. Саграђена је у 19. веку и проглашена је за културно добро од великог значаја. Поред цркве се налази звоник, висине 22 m, са зиданим приземним делом и спратовима од дрвета. Изузетну вредност цркве представља збирка икона. Конзерваторско – рестаураторске радове на цркви извео је Завод за заштиту споменика културе у Краљеву у другој половини 20. века. Скупини најлепших дела народног неимарства из периода прве владавине кнеза Милоша Обреновића припада и **црква архистратига Михаила у Стапарима**, подигнута у 19. веку на месту старије богомоље. На територији града Ужица важан споменик културе представља **Саборна црква Светог Ђорђа изграђена 1844. године**, и представља комбинацију стилских одлика рашке школе и средњоевропског барока. Осликана је 1851. године, техником ал секо, изузетних колористичких квалитета, због чега **представља значајан прилог за проучавање сликарства 19. века и развој ове сликарске технике у Србији**³⁸. Поред цркава, веома важан споменик за средњовековно наслеђе Ужица представља **манастир Рујан**, саграђен у 15. или 16. веку. На основу писаних извора зна се да је манастир Рујан поседовао прву штампарију у Србији, те да је монах Теодосије са својом братијом, 1537. године, **приредио и штампао прву, у Србији, књигу ћирилском азбуком са српскословенском рецензијом - Рујанско Четворојеванђеље**. Једини потпуни примерак Рујанског Четворојеванђеља, у коме се налази једино поуздано сведочанство о овој књизи и манастирској штампарији, **чува се у Националној библиотеци у Прагу, у Шафариковој збирци, и има 300 листова**. Други окрњени примерак од 296 листова чува се у Руској Националној библиотеци у Санкт Петербургу. Примерак Народне библиотеке у Београду уништен је у бомбардовању Београда 1941. године, а један одломак од 92 листа чува се у Српској Академији наука и уметности. Манастир и штампарију су уништили Турци у 16. веку, а у периоду од 2004. до 2006. године је у близини некадашњег манастира изграђен **нови манастир посвећен Светом Ђорђу**. Храм је зидан у стилу базилике и у њега је уграђен један носећи стуб који је извађен из рушевина старог манастира. Као и стари храм, обложен је црвеним каменом који подсећа на рујан, биљку црвене боје³⁹.

Сарадња

Представници установа културе истакли су веома добру међусобну сарадњу. Међутим, та сарадња је првенствено техничка (за размену опреме и уступање простора), док програмска сарадња изостаје. Слична ситуација је и са удружењима грађана који за своје програме користе просторе установа културе, најчешће Градског културног центра.

³⁸ О црквама са територије града Ужица видети: Грујовић Брковић, К., Алексић Чеврљаковић, М. 2015. *Поглед кроз наслеђе 1965 – 2015*. Краљево: Завод за заштиту споменика културе Краљево: 125 - 127

³⁹ Видети: <https://eparhija-zicka.rs/10-godina-obnove-manastira-rujan/>, <https://hodocasnik.com/manastiri-i-ckve/eparhija-zicka/rujan/>, приступљено 24.11.2023.

Представници удружења грађана у култури су напоменули да их установе културе ретко позивају за реализацију заједничких програма. Ни међусобна сарадња удружења грађана у култури није на завидном нивоу, док поједина удружења сарађују са Ужичком гимназијом, Уметничком школом и Педагошким факултетом. Када је реч о сарадњи са другим ресорима запослени у установама културе најбоље су оценили сарадњу са предшколским установама и основним школама (средње оцене 4,14 и 4,12), а најлошије сарадњу са Дрвенградом и МТК „Шарганска осмица“ (средње оцене 2,07 и 2,04) (Табела 2). Поред сарадње са предшколским установама и основним школама, релативно је добро оцењена и сарадња са средњим школама, Уметничком школом и медијима (средње оцене 3,92; 3,77 и 3,95).

Табела 2: Оцена сарадње установа културе од стране запослених са актерима на локалном нивоу

Актери на локалном нивоу	Средња оцена
предшколске установе	4,14
основне школе	4,12
средње школе	3,92
Уметничка школа	3,77
Педагошки факултет	3,54
омладинске организације	3,03
удружења у области социјалне заштите	2,89
КУД - ови	3,36
удружења грађана у култури	3,35
Градска управа	3,76
Туристичка организација Ужице	3,27
Туристичка организација регије Западне Србије	2,95
медији	3,95
савети месних заједница	2,32
приватни предузетници у области културних и креативних делатности	2,76
удружења пензионера	3,30
спонзори/донатори	2,83
еколошке организације	2,67
удружења за унапређење положаја особа са инвалидитетом	3,44
уметници и стручњаци у култури	3,56
Регионални центар за професионални развој запослених у образовању	2,71
Регионална развојна агенција	2,83

„Златибор“	
приватне школице (глума, плес...)	2,54
Дрвенград	2,07
МТК „Шарганска осмица“	2,04

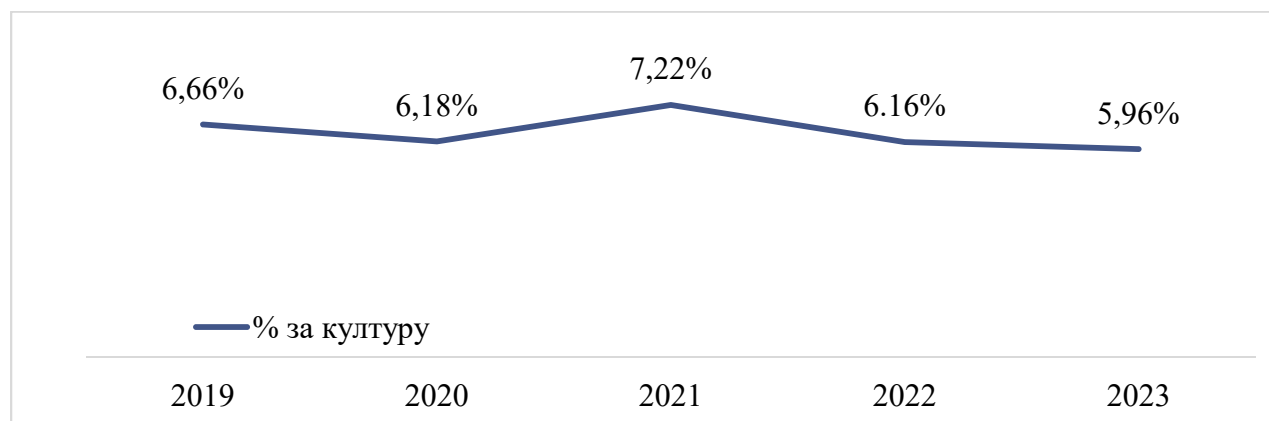
Иако је најбоље оцењена сарадња са предшколским установама важно је истаћи да је 43,9% запослених који су одговорили на упитник назначило да не сарађује са предшколским установама. Са основним школама не сарађује 27,2% запослених, а са средњим школама 24,2%. Током консултативног процеса поједини саговорници су напоменули да добро сарађују са наставним кадровима који раде са нижим разредима основних школа, док је сарадња са предметним наставницима који предају у вишим разредима основних школа много слабија. Када је реч о средњим школама током консултативног процеса најбоље је оцењена сарадња са Ужичком гимназијом, док је у упитнику за запослене 48,5% одговорило да не сарађује са Уметничком школом. По питању Педагошког факултета примећено је да представници установа културе нису увидели потенцијал у овој високошколској установи, нарочито у студијским профилима за коју ова установа образује студенте, те 47% истиче да не сарађује са овом образовном установом. Потенцијали нису препознати ни у удружењима за унапређење положаја особа са инвалидитетом, који би требало да буду консултанти у креирању програма и обезбеђивању приступачности, нарочито ако се има у виду да је пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 предвиђено обезбеђивање приступачности установа културе и реализација програма за особе са инвалидитетом. Поред тога, посебно забрињава податак да са установама које се баве промоцијом туристичких потенцијала, међу којима су и установе културе, није развијена сарадња. Наиме, са Туристичком организацијом регије Западне Србије не сарађује 71,2% анкетираних, а са Туристичком организацијом Ужице 59,1% анкетираних запослених. Представници установа културе сматрају да је кључна међуинституционална сарадња у култури, затим са установама образовања, удружењима грађана у култури, приватним предузетницима и туристичким организацијама. Према мишљењу анкетираних грађана сектор културе би требало да развије бољу сарадњу са вртићима и школама (18,4%), са установама културе и удружењима грађана у култури из Босне и Херцеговине и Црне Горе (16%), са туристички организацијама (15,8%) и са удружењима грађана у области културе (13,6%). Сви наведени подаци указују да установе културе, удружења грађана и Градска управа Ужице морају да унапреде међуинституционалну, међуресорну, међусекторску и међународну сарадњу, почевши од 2024. када ће Ужице носити титулу Националне престонице културе.

3.3. Финансирање програма и пројеката

Буџет за културу града Ужица за 2021. годину, износио је 255.252.805,00 РСД, односно 7,22% градског буџета, а за 2022. годину 285.948.814,00 РСД – 6,16% градског

буџета, док је за 2023. годину за културу планирано 5,96% градског буџета. Анализа издвајања за културу из градског буџета од 2019. године показује да се у просеку за пет година за културу издваја 6,40% градског буџета. Процентуално издвајање за културу највеће је било 2021. године, а најмање је планирано за 2023. годину – 5,96% (Графикон 2). Поређење издвајања за културу Града Ужица, 2022. године, и других локалних самоуправа сличних карактеристика показује да **Ужице процентуално издваја слично за културу** као Краљево (6,08%) и Ваљево (6,38%), а мање од Сомбора (8,10%) и Врања (10,61%)⁴⁰. Упоредјујући **номиналне износе** издвојене за културу, 2022. године, од **Ужица више издвајају Врање, Сомбор и Краљево, а Ваљево мање**⁴¹. Издвајање за културу по глави становника у Ужицу, 2022. године износило је 4.085,16 РСД⁴², а 2023. године износи 3.901,26 РСД.

Графикон 2: Процентуално издвајање за културу из буџета града Ужица, 2019 – 2023

Из буџета за културу града финансира се рад установа културе (плате, текући трошкови и програми шест установа културе) и рад удружења грађана у култури (преко три конкурса). **За програме установа културе се током 2022. године издвојило 5,93% градског буџета за културу**, док је највећи износ утрошен на плате и доприносе запослених у установама културе. Поређења ради, Град Чачак је 2021. године, пре добијања титуле Националне престонице културе за програме установа издвајао 14,8% градског буџета за културу⁴³. Из буџета установа културе током 2022. године најмање се издвајало за програме Народне библиотеке Ужице, а највише за програме Градског културног центра. Важно је напоменути да се за последње три године једино смањило обезбеђени износ за редовне програме (без Фестивала) Народног позоришта Ужице, те је 2022. године износио 4.001.000,00 РСД, а 2023. године 2.000.000,00 РСД. **Запослени у установама културе финансирање програма и пројеката оцењују просечном оценом**

⁴⁰ <https://budzeti.data.gov.rs/>, приступљено 27.09.2023.

⁴¹ Буџет за културу Града Врања, 2022. године – 325.418.000,00 РСД; Града Сомбора – 321.130.000,00 РСД; Града Краљева – 295.961.000,00 РСД; Града Ваљева – 197.229.700,00 РСД

⁴² Краљево по глави становника за културу је издвајало 2.685,77 РСД, Сомбор - 4.534,58 РСД, Ваљево – 2.400,30 РСД, а Врање – 4.375,01 РСД

⁴³ Подаци Завода за проучавање културног развитка

2,88 (од максималних 5,00), а 65,2% њих једним од основних проблема у функционисању установа културе сматра недостатак средстава за програме.

У погледу других извора финансирања, установе културе и поједина удружења грађана у култури аплицирају на конкурсима Министарства културе. Током 2022. на конкурсе Министарства културе 14 установа и удружења грађана у култури, међу којима су једна основна и једна средња школа, је аплицирало са укупно 34 пројекта, од којих је подржано 19, те је 55,9% стопа пролазности. Укупна одобрена средства на конкурсима Министарства културе, у 2022. години, износе 15.802.952,00 РСД. Највећи број послатих и подржаних пројеката имали су Народни музеј Ужице, са 10 послатих и пет подржаних пројеката, Народна библиотека Ужице – пет послатих и два подржана пројекта, Народно позориште Ужице – три послата и два подржана пројекта и Удружење визуелних уметника Ужица са три послата и два подржана пројекта. Међутим, од укупног одобреног износа за пројекте 45,3% је одобрено Народном музеју Ужице за један пројекат – „Санација и адаптација музејског депоа и помоћних простора у сутерену објекта број 2 Народног музеја Ужице“. Поред тога, Народно позориште Ужице има стабилно финансирање Југословенског позоришног фестивала „Без превода“ од стране Министарства културе, у износу од 2.500.000,00 до 3.000.000,00 РСД. Установе културе средства за програме, инфраструктуру и опрему обезбеђују и преко других министарстава, и то најчешће преко Министарства правде, Министарства туризма и омладине и Министарства за рад, социјална и борачка питања, а удружења грађана и преко конкурса које расписују фондације. Градска управа Ужице, такође, аплицира на конкурсима Министарства културе, те су јој на конкурсима „Градови у фокусу“, 2016. године, одобрена средства за реализацију три пројекта: Реализација сталне поставке „Ужичка република“ у Народном музеју Ужице, Реконструкција бине у дворишту Градског културног центра Ужице и Уређење платоа испред Градске куће. Укупна вредност наведена три пројекта износила је 27.450.321,67 РСД, од којих је Министарство културе издвојило 12.000.000,00 РСД. Градска управа Ужице је конкурисала на истом конкурсима и 2018, 2019, 2020, 2021. и 2022. године, али пројекти нису подржани од стране Министарства културе, већ је пројекат са којим се аплицирало 2018. године „Реконструкција цитаделе на Старом граду у Ужицу“ реализован уз подршку Министарства туризма. Министарство културе је на конкурсима „Национална престоница културе 2024“ изабрало Град Ужице, за који је у 2023. години Министарство културе издвојило 120.000.000,00 РСД. Градска управа Ужице и установе културе у Ужицу учествују и на међународним пројектима и конкурсима амбасада, иако у недовољном броју, нарочито уколико се има у виду да се Ужице налази на трмеђи Србије, Босне и Херцеговине и Црне Горе.

Град Ужице не расписује конкурс за доделу средстава за (су)финансирање пројеката у области културе, већ **конкурс у три области на које се могу пријавити и пројекти са темом културе - Конкурс за доделу средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса за град Ужице које реализују организације цивилног друштва; Конкурс за суфинансирање**

објављивања књига; Конкурс за финансирање/суфинансирање програма за омладину, док Градски културни центар расписује Конкурс за подношење пројеката у култури, у области музике који се финансирају/суфинансирају из буџета града Ужица, кроз програм рада Градског културног центра Ужице.

На **Конкурс намењен организацијама цивилног друштва** могу се пријавити удружења из области социјалне заштите, борачко-инвалидске заштите, заштите лица са инвалидитетом, друштвене бриге о деци, помоћи старима, здравствене заштите, заштите и промовисања људских и мањинских права, образовања, науке, **културе**, заштите потрошача, хуманитарних програма. Конкурс је усклађен са Уредбом о средствима за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса које реализују удружења (Службени гласник РС, бр. 16/2018). Чланови комисије Конкурса су запослени у Градској управи Ужица. У 2022. години подржано је 43 пројекта из наведених области, од којих је 17, односно 39,5% из културе. Укупна издвојена средства на конкурс износила су 5.000.000,00 РСД, од чега је за пројекте у области културе издвојено 1.990.000,00 РСД, односно 39,8% укупног буџета Конкурса. На овом Конкурсу, од 2019. године до 2022. године укупно је у области културе подржано 70 пројеката, са укупним износом од 7.770.000,00 РСД. Анализа конкурса у области културе у јединицама локалних самоуправа сличних карактеристика показује да се за појединачне конкурсе у области културе издваја најмање 5.000.000,00 РСД сваке године. Основна критика од стране учесника из удружења грађана у култури је управо недостатак конкурса искључиво за пројекте у култури. Исто тако, сви представници удружења који конкуришу за подршку Града сложили су се да су средства за подржане пројекте изузетно мала што утиче на квалитет садржаја који реализују. Као последица оваквог приступа и симболичних средстава која се одобравају, поједина удружења су одустала од пријаве на конкурс Града.

Важно је напоменути да овај **Конкурс није у складу са Уредбом о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе расписује који је донео министар културе, а усвојила Влада Републике Србије 2016. године.** Наиме, према наведеној Уредби потребно је конкурс за пројекте из области културе ускладити са принципима Уредбе и начелима Закона о култури. Према члану 6. Уредбе право учешћа на конкурсима имају установе, уметничка и друга удружења регистрована за обављање делатности културе, појединци (уметници, сарадници, односно стручњаци у култури), као и други субјекти у култури, осим установа културе чији је оснивач у овом случају Градска управа Ужице, док према члану 7. о избору пројеката по расписаном конкурсима одлучују стручне комисије. Због неусклађености Конкурса са Уредбом поједини уметници и стручњаци у култури и приватници у култури (нпр. Арт биоскоп) нису у могућности да своје програме реализују уз финансијску подршку Градске управе Ужице. Током консултативног процеса, представници удружења грађана нису били упознати са чињеницом да се конкурс у области културе не спроводи према правилима која су донета за републички, покрајински и локални ниво. Ипак, они сматрају да критеријуми конкурса треба да се допуне додатним

критеријумима и да је потребно спроводити адекватну евалуацију конкурса и мониторинг подржаних пројеката.

У позиву **Конкурса за суфинансирање објављивања књига** наводи се да се конкурс расписује, у циљу унапређења издавачке делатности, и усклађен је са чланом 76 Закона о култури и Уредбом о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе. Конкурс се расписује за области књижевност (поезија, проза, драма), уметност (историја уметности, уметничка монографија) и хуманистичке и друштвене науке. У 2022. години на Конкурс је аплицирало 8 пројеката и сви су одобрени. Укупна средства буџета издвојена за суфинансирање објављивања књига 2022. године износила су 430.000,00 РСД. У периоду од 2019. године до 2022. године на Конкурсу је подржано укупно 36 пројеката у укупном износу 1.510.000,00 РСД. Према мишљењу саговорника који су учествовали у консултативном процесу, средства која се издвајају на Конкурсу за суфинансирање објављивања књига су веома мала, те да овај конкурс треба да буде део засебног конкурса у култури преко кога ће се суфинансирати и објављивање дела која обогаћују ужичку и националну културу.

Путем **Конкурса за програме за омладину (су)финансира се обезбеђивање квалитетних едукативних, културних и забавних садржаја за младе**, развијање омладинског волонтеризма, неговање здравих стилова живота младих, програми намењени појединим категоријама младих (програми подршке талентима, младима са инвалидитетом, социјално угроженим и сл.). Конкурс се расписује на основу Уредбе о средствима за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса које реализују удружења. Током 2022. године на Конкурсу је подржано 12 пројеката, међу којима је четири (33,3%) у области културе. Укупна одобрена средства на Конкурсу износила су 1.500.000,00 РСД, од чега је за програме у култури за младе издвојено 475.000,00, односно 31,7% укупног износа. Представници удружења грађана у култури су похвалили конкурс намењен младима, те сматрају да би Град требало да настави да расписује конкурс за програме за омладину.

Градски културни центар спроводи **Конкурс за пројекте у култури, у области музике који се (су)финансирају из буџета Града Ужица кроз програм Градског културног центра**. Конкурс се спроводи на основу Уредбе о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе и Правилника о мерилима, критеријумима и начину избора пројеката у култури у области музике који се финансирају/суфинансирају из буџета града Ужица кроз програм рада Градског културног центра. Преко овог Конкурса (су)финансирају се музичке манифестације удружења грађана. **О подржаним пројектима одлучује Комисија, у којој је најмање један члан Градског већа, иако члан 7. наведене Уредбе, према којој се Конкурс расписује, истиче да се чланови Комисије бирају из реда угледних и афирмисаних уметника и стручњака у култури за област културне делатности за коју се конкурс расписује.** Током 2022. године од 11 пројеката који су аплицирали на

Конкурс подржано је осам музичких манифестација, у укупном износу од 2.000.000,00 РСД. Током консултативног процеса представници удружења грађана у култури који организују музичке манифестације су исказали задовољство Конкурсом, док су представници удружења грађана у култури који се не баве музиком поставили питање где су могућности за (су)финансирање других типова манифестација, попут догађаја из области визуелног или књижевног стваралаштва.

Градска управа Ужице од 2012. године **обезбеђује средства за уплату доприноса за пензијско и инвалидско осигурање и доприноса за здравствено осигурање за лице које је стекло статус лица које самостално обавља уметничку делатност у области културе**. У периоду 2019-2021.године Град је плаћао доприносе за три уметника, а од 2022. године доприноси се плаћају за четири уметника. Укупна издвојена средства 2022. године износила су 523.228, 00 РСД. Ово право се остварује на основу члана 70. Закона о култури, а ближи услови и начин стицања права прописани су Одлуком о условима и начину стицања права на уплату доприноса за лице које самостално обавља уметничку или другу делатност у области културе.

На територији Градске општине Севојно не функционише ниједна јавна установа културе, па се за културу издваја само у домену финансирања програма удружења грађана. Наиме, **Градска општина Севојно расписује Конкурс за финансирање/суфинансирање програма у области културе из буџета Градске општине Севојно**. Конкурс је усклађен са Уредбом о средствима за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса која реализују удружења. Средства намењена Конкурсу Градске општине Севојно 2021. године износила су 400.000,00 РСД, 2022. године - 800.000,00 РСД, а 2023. године је планирано 1.000.000,00 РСД. До расписивања Јавног позива Конкурса 2023. године на Конкурсу су могла да учествују само удружења грађана која су регистрована на територији Градске општине Севојно која ће одабрани програм реализовати на територији Градске општине Севојно. Критеријум према коме удружење грађана мора да буде регистровано на територији Градске општине Севојно је 2023. године избрисан. Током 2022. године на Конкурсу је подржано пет пројеката у укупном износу од 660.000,00 РСД, а 2023. године шест удружења грађана у укупном износу од 1.000.000,00 РСД. Чланови Конкурсне комисије су чланови Општинског већа Градске општине Севојно. Сви наведени подаци указују да **Конкурс није у складу са Уредбом о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе**. Према члану 6. Уредбе право учешћа на конкурсима имају установе, уметничка и друга удружења регистрована за обављање делатности културе, појединци (уметници, сарадници, односно стручњаци у култури), као и други субјекти у култури, осим установа културе које је основала јединица локалне самоуправе, што у случају Градске општине није ниједна установа културе. Према члану 7. о избору пројеката по расписаном конкурсном одлучује стручне комисије из реда угледних и афирмисаних уметника и стручњака у култури.

3.4. Програми и публика

Током консултативног процеса сви учесници разговора одржаних у Ужицу су истакли да програми установа културе и удружења грађана у култури нису довољно посећени, те запослени у установама културе посећеност програма оцењују средњом оценом 3,41 (од максималних 5,00). Истраживање грађана Ужица је показало да је 61,1% грађана (веома) задовољно културном понудом у Ужицу, међу којима је 90,7% оних који су задовољни (али не и веома задовољни). Са друге стране, 36,2% анкетираних грађана је (веома) незадовољно културном понудом у Ужицу. Међу анкетираним запосленима у установама културе у Ужицу 80,3% је (веома) задовољно културном понудом, од којих је 81,1% задовољно, а 18,9% веома задовољно. Посебно забрињава податак да је готово петина запослених (19,6%) (веома) незадовољна културном понудом у граду. Грађани су квалитет програма оценили средњом оценом 3,16 (од максималних 5,00), док је бројност програма оцењена средњом оценом 2,89. На питања о оцени квалитета и бројности програма, запослени у установама културе су дали више оцене од грађана, те је квалитет програма добио оцену 3,80, а бројност програма 3,88. Према подацима о посећености установа културе у Ужицу, највећи број посета у 2022. години бележи Арт биоскоп, затим Градски културни центар, па Народно позориште Ужице. Арт биоскоп је имао 1.216 филмских пројекција у оквиру којих је приказано 130 филмова, већином стране продукције. Градски културни центар организовао је 187 програма из културе, међу којима трећину чине концерти. Када је реч о Народном позоришту, подаци показују да су посећеније гостујуће позоришне представе, те је тако, просечан број гледалаца на једној представи Народног позоришта Ужице 198, а гостујућих представа 339. Југословенски позоришни фестивал „Без превода“ 2022. године посетило је 3.820 гледалаца. Градска галерија је током 2022. године организовала 11 изложби и едукативни програм „Дохвати уметност“ за децу предшколског узраста и ученике основних школа. У Народном музеју Ужице највећи број посетилаца је евидентиран за посете Музеју устанка 1941, трезорима и Лапидаријума (4.500 посета), а затим на хидроцентрали „Под градом“ (2.400), док су поставке у Спомен дому на Кадињачи и у Јокановића кући имале далеко мањи број посетилаца. Народна библиотека Ужице има преко 8.000 чланова, а у 2022. години је организовала 31 књижевно вече и четири изложбе, те бројне радионице за предшколце и ученике основних школа, из Ужица и Севојна. Историјски архив је 2022. године реализовао седам програма – промоције књига и изложбе, као и изложбе у Републици Српској и Федерацији Босне и Херцеговине и изложбе на металним конструкцијама на Тргу партизана и на плажи (Табела 3).

Табела 3: Посећеност програма установа културе, 2022. година

Установа културе	Број посетилаца у 2022. години
Народна библиотека Ужице	4.025 ⁴⁴
Народно позориште Ужице	20.003 ⁴⁵
Народни музеј Ужице	9.198 ⁴⁶
Историјски архив Ужице	5.000 ⁴⁷
Градска галерија	око 13.000 ⁴⁸
Градски културни центар	21.999 ⁴⁹
Арт биоскоп	30.930 ⁵⁰

Према анкети, грађани Ужица најчешће посећују програме Народног позоришта, Градског културног центра, Народне библиотеке и Арт биоскопа, и то чине три до пет пута годишње. Градски културни центар 42,1% грађана посети барем једном у два месеца. Сваки десети грађанин Ужица не посећује програме ове установе. Након Градског културног центра грађани Ужица посећују Народну библиотеку (програме и зарад позајмљивања књига) – 37,3% барем једном у два месеца, Народно позориште – 29,7% и Арт биоскоп – 29,6% барем једном у два месеца. Ипак, Народну библиотеку четвртина (25,5%) грађана не посећује. Народни музеј Ужице и Градску галерију грађани најчешће посећују једном до два пута годишње (50,7% Народни музеј и 45,7% Градску галерију), или их уопште не посећују – 38,7% Народни музеј и 34,4% Градску галерију. Важно је напоменути да су током консултативног процеса саговорници истакли да **радно време Народног музеја и Градске галерије не одговара времену потенцијалних посетилаца**. У вези са Јокановића кућом напоменуто је да поред радног времена овог објекта велики проблем представља и што ни у радно време често није могуће обићи овај депаданс Народног музеја Ужице. Поред тога, и саговорници и анкетирани грађани су велику замерку имали на **немогућност свакодневног обиласка хидроцентралне „Под градом“**. Када је реч о Спомен дому на Кадињачи **многи саговорници нису били упознати са постојањем музејске поставке на Меморијалном комплексу**. Установа чије програме

⁴⁴ Подаци се односе на посећеност књижевних вечери, изложби, радионица у Библиотеци и у огранку у Севојну

⁴⁵ Подаци се односе на посећеност позоришних представа НП Ужице, гостујућих представа других позоришта и фестивала „Без превода“

⁴⁶ Подаци се односе на посећеност НМ Ужице, хидроцентралне „Под градом“, Јокановића куће и Спомен дома на Кадињачи

⁴⁷ Подаци се односе на посећеност промоција књига, изложби, програме гостовања у Републици Српској и Федерацији БиХ и програме на Тргу партизана и на плажи на Ђетињи

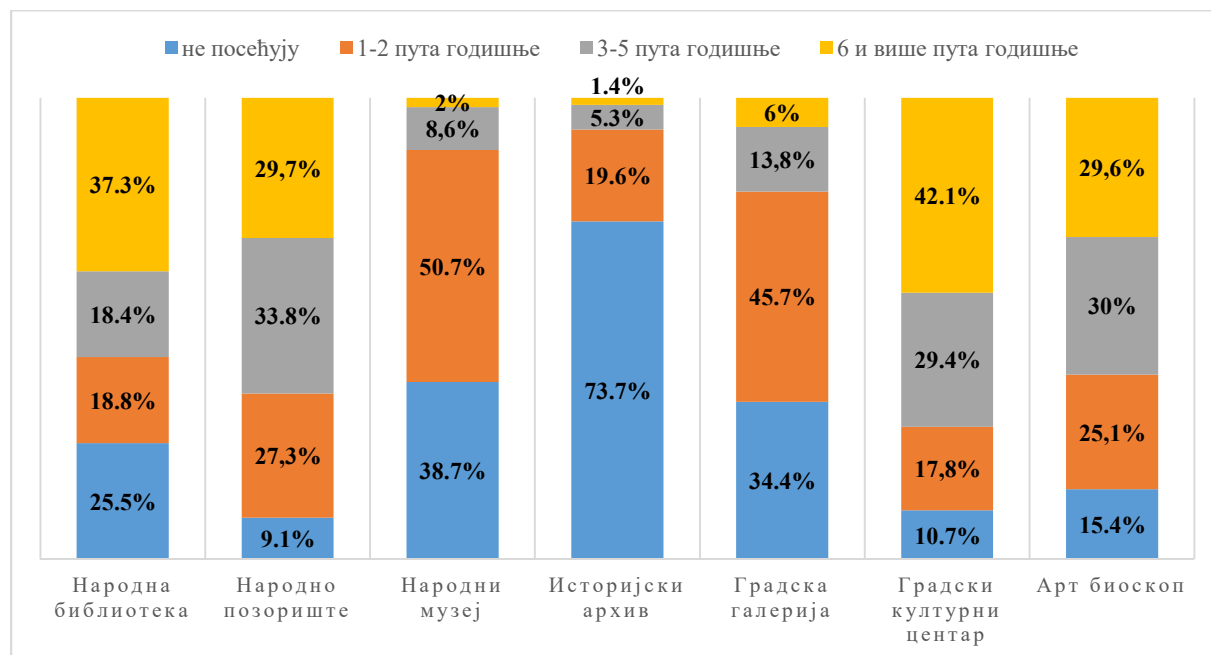
⁴⁸ Подаци се односе на посећеност 11 изложби и на групне посете интерактивном едукативном програму "Дохвати уметност"

⁴⁹ Подаци се односе на посећеност представа, пројекција, промоција књиге, вечери забаве, фестивала, манифестација, перформанса, презентација, концерата и изложби

⁵⁰ Подаци се односе на посећеност 1.216 биоскопских пројекција и једне трибине

посећује најмањи број грађана је Историјски архив Ужица, чије програме не посећује 73,7% анкетираних грађана⁵¹ (Графикон 4).

Графикон 4: Учесталост посећивања програма установа културе у Ужицу

Грађани све програме установа оцењују или као **занимљиве или као увек исте, а затим као програме који су увек намењени истој циљној групи**. Најзанимљивије програме, према мишљењу анкетираних грађана, имају Арт биоскоп, Народно позориште и Градски културни центар. Програми Народног позоришта су оцењени и као интригантни, који терају на размишљање, и иновативни, а програми Градског културног центра као иновативни. Један од разлога што су програми већине установа културе оцењени као непроменљиви („увек исти“) може бити и **непознавање мишљења и укуса публике и недовољна подршка иновативним програмима и приступима**. Наиме, запослени у установама културе су сарадњу са публиком оценили са 3,70 (од максималних 5,00), а готово петина (19,7%) сматра да је проблем установа и недовољна подршка иновативним програмима. Према мишљењу запослених у установама културе, унапређење сарадње са публиком је један од приоритета за унапређење рада установе (56,1%), а затим истраживање мишљења публике – 39,4% и више иновативних програма и приступа – 18,2%.

Током консултативног процеса на изради стратешког документа посебно је наглашено да је у Ужицу **недовољан број програма намењен одређеним групама публике, а нарочито оних намењених тинејџерима, младима и особама са инвалидитетом**. Наиме, анкетирани грађани сматрају да је првенствено недовољно

⁵¹ Важно је напоменути да Историјски архив Ужице посећује велики број грађана због захтева за преписом докумената и уверења, јер архиви својом делатношћу великим обимом обављају управно – правне активности, те их у том контексту треба и посматрати

програма намењених младима (71%), деци (64%), старијима грађанима (56,3%) и особама са инвалидитетом (50,3%). Анкетирани запослени у упитнику наводе да често, једном до два пута месечно, реализују програме за децу предшколског узраста – 54,5% и за децу до 12 година – 48,5%. Међутим, анкетирани грађани сматрају да би све установе културе требало да реализују више програма за децу, а нарочито Народни музеј Ужице и Народно позориште Ужице. Програми намењени тинејџерима и младима се реализују ређе, те тако 6% анкетираних запослених истиче да установа у којој су запослени ређе од једном годишње организује програме за тинејџере, а 9,1% то исто наводи за програме намењене младима. Једна од установа, која се може сматрати примером добре праксе, која већ дуги низ година реализује програме за младе, је Градска галерија са програмом изложбе студената уметничких факултета из Ужица и едукативним програмом „Дохвати уметност“. Од удружења грађана у култури који реализују програме за младе и са младима примери добре праксе су Удружење визуелних уметника Ужица и удружење Ужичка књижевна република. Ученици Гимназије, Уметничке школе и студенти Педагошког факултета су током консултативног процеса нагласили да програми установа културе и удружења грађана у култури нису интерактивни и не укључују идеје и стваралаштво тинејџера и младих, те да, и пред бројних концерата, у Ужицу не постоји фестивал за младе, који би поред музичких догађаја садржао и едукативне програме и радионице. Поред тога, током консултативног процеса је у више наврата напоменуто да у Ужицу не постоји простор у култури намењен младима, у коме би се реализовали програми за младе и од стране младих. Међу анкетираним запосленима у установама културе 34,8% сматра да у програмској политици установе треба да реализују више програма за младе, док 25,8% сматра да један од стратешких приоритета за унапређење културе у Ужицу треба да буде развој културног образовања деце и младих у оквиру школског система. Према Локалном акционом плану за младе 2015 – 2019 највећи проблеми у култури су: културна понуда не излази у сусрет интересовањима младих; учешће младих у креирању културне политике није развијено на одржив начин; подршка за креативно деловање младих и учешће у стварању културне понуде је недовољна и неадекватна; комуникација културних садржаја је неприлагођена младима. У истом стратешком документу предложене су подршка реализацији различитих културних садржаја намењених младима; подршка развоју креативности младих и могућност учешћа у креирању културних садржаја и повећање доступности, прилагођености и видљивости културних садржаја намењених младима у оквиру којих је требало укључити младе у рад установа културе и обучити запослене у установама културе за рад са младима. Локални акциони план за младе је истекао, али према подацима прикупљеним током консултативног процеса у изради стратешког документа у култури активности нису у пуној мери реализоване. Овај проблем недовољних и неприлагођених програма у култури намењених деци и младима препознат је у Програму развоја града Ужица 2023 – 2030, те је приоритетним циљем 17 планирано унапређење културних садржаја за децу и младе, према коме ће свака установа културе развити нове и/или унапредити постојеће програме како би се повећао број деце и младих који посећују установе културе, као и број деце и младих који ће директно бити укључени у креирање програма културне продукције и уметничког стваралаштва. Тим поводом је Планом развоја града Ужица 2023 – 2030 (мере 17.3 и 17.11) и пројектом Ужице –

Национална престоница културе 2024 планирана изградња Дечијег културног центра и реализација програма намењених овој циљној групи, а мером 17.15 Плана развоја града Ужица 2023 – 2030 отварање одељења за тинејџере у Народној библиотеци Ужице.

Према мишљењу 50,3% анкетираних грађана установе културе у Ужицу не реализују довољно програма намењених особама са инвалидитетом. Запослени у установама културе у упитнику наводе да организују програме намењене особама са инвалидитетом, неколико пута годишње и/или чешће, док 7,6% анкетираних истиче да установа у којој су запослени никада није реализовала овај тип програма. Представници Асоцијације удружења особа са инвалидитетом Ужица, који окупљају око 700 грађана, сматрају да установе треба да, поред физичке приступачности, воде више рачуна и о превазилажењу комуникационих и информационах баријера, треба да едукују запослене за рад са особама са инвалидитетом и да у своје програме укључе и стваралаштво особа са инвалидитетом. Према Локалном акционом плану за унапређење положаја ОСИ града Ужица 2018 – 2020 у Ужицу постоје два културно - уметничка друштва ОСИ, чији чланови се баве уметношћу и објављују збирке песама и излажу дела у Градској галерији. Посебним циљем 3, мером 3.1. истог стратешког документа предвиђено је повећање учешћа особа са инвалидитетом у активностима културног стваралаштва. Планом развоја града Ужица 2023 – 2030 (мера 17.6) и пројектом Ужице – Национална престоница културе је, поред уклањања физичких баријера, предвиђена и набавка опреме и спровођење обука за запослене у установама културе за познавање знаковног језика.

Када је реч о програмима у руралном подручју 42,1% испитаника сматра да се у **насељеним местима понекад одржавају културни програми**, док то исто мисли 45,5% запослених у установама културе. Поред тога, 13,4% грађана и 9,1% запослених сматра да је културна понуда у руралном подручју једнолична. Уколико се сагледају мишљења о културној понуди у руралном подручју према месту становања испитаника примећује се да мештани тих насеља, њих 32,1% сматра да је недовољне понуде у руралном делу Ужица, док се тим слаже 43,4% грађана који живе у урбаном делу Ужица. Међу мештанима насељених места у руралном подручју, њих 16,1% сматра да је културна понуда у руралном подручју једнолична, што исто мисли 13% грађана урбаног дела Града. Током консултативног процеса, представници установа културе и удружења грађана у култури истакли су да је основни разлог за недовољну културну понуду у насељеним местима у руралном подручју недостатак средстава за програме. Представници савета месних заједница су напоменули да међу мештанима тих насеља **постоји велико интересовање за традицију и промоцију идентитета насељених места**, те поједина места организују манифестације (нпр. Сеоска слава, Дан месне заједнице, „Јесен у Злакуси“...). Из тог разлога, Град Ужице сваке године учествује на Конкурсу Министарства за бригу о селу за доделу бесповратних средстава за организовање манифестације под називом „Михољски сусрети села“ у оквиру које се реализује културно - уметнички програм у неком од насеља, а учествују и представници других насеља са територије града Ужица. **Представници савета месних заједница сматрају да би у појединим местима, која имају више мештана или која су позната по својим специфичностима, културна понуда требало да буде богатија. Са ставом да је у**

насељеним местима у руралном подручју потребно више програма слаже се **19,1%** свих анкетираних грађана, односно **33,9%** анкетираних мештана руралног подручја Ужица.

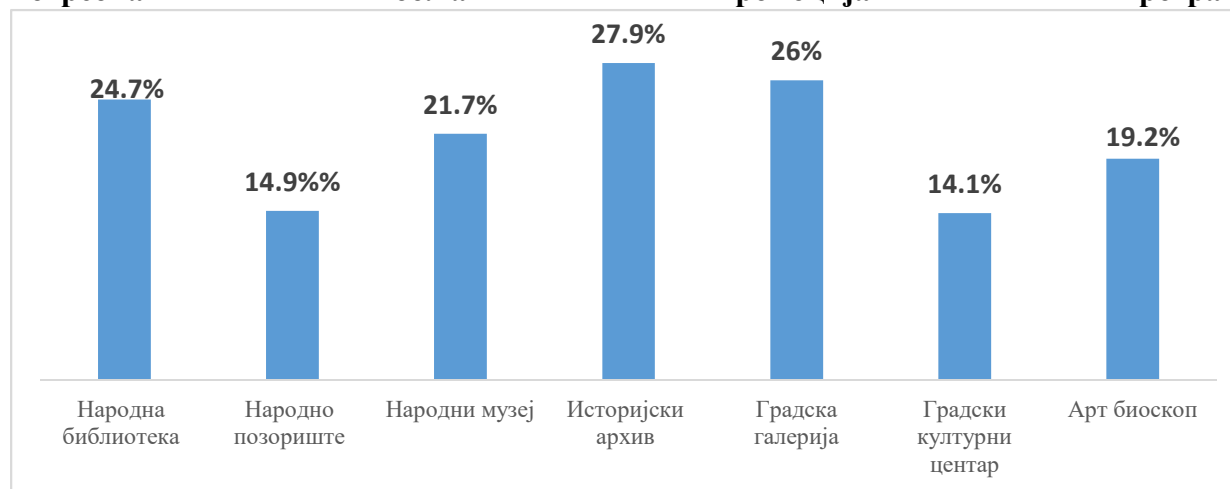
Током консултативног процеса предочено је да установе културе и удружења грађана у култури **ретко организују програме на отвореном**, те да постоји потреба за организовањем таквих програма. Ипак представници неких установа културе се нису сложили са овим ставом, те тако **24,2%** анкетираних запослених сматра да би установе требало искључиво у оквиру својих простора да одржавају програме. Са друге стране, анкетирани грађани и већина запослених имају другачије мишљење па предлажу одржавање програма у парковима, на шеталишту поред Ђетиње, на Тргу партизана, на улицама, у објектима културног наслеђа, у школама, на Старом граду, на СтаПарку, у порти цркве, док **30,3%** запослених сматра да би програми установа требало да се одржавају и у објектима других установа културе. Анкетирани грађани замерају Градској управи и установама културе што не организују често програме на Тргу партизана и на улицама Града, те као пример добре праксе који има програме на отвореном истичу манифестацију „Лицидерско срце“. Према мишљењу саговорника који су учествовали у консултативном процесу организовањем програма на отвореном програми би постали видљивији и посећенији, што би допринело и побољшању међуинституционалне и међусекторске сарадње, укључивању локалне заједнице у културни живот у Ужицу и развоју културног туризма у граду.

Промоција

Као разлог недовољне посећености и недовољног задовољства културном понудом сви учесници фокус група наводе повремена **преклапања времена одржавања културних догађаја**. Недовољна посећеност повезана је и са **недовољном промоцијом програма**. Запослени су у упитнику маркетинг и промоцију програма оценили средњом оценом 3,27 (од максималних 5,00), због чега **22,7%** запослених сматра да установе треба да унапреде промоцију програма. Највећи проценат анкетираних грађана (**54%**) наводи да су информације о културним дешавањима у Ужицу углавном доступне, те да понекад не могу да нађу информације које су им потребне. Посебно је важно нагласити да **четвртина анкетираних грађана (25,9%) сматра да су информације недоступне**. Грађани до информација о културним садржајима најчешће долазе преко друштвених мрежа, интернет водича и радио станица, и наглашавају да **промоција програма установа није адекватна и не одговара свим старосним групама потенцијалне публике**. Наиме, представници најстарије популације који су учествовали у консултативном процесу сматрају да програми из културе треба да буду промовисани и ван друштвених мрежа, како би и старији грађани били информисани о културним дешавањима у Граду. Запослени у установама културе предлажу промоције на плакатима, билбордима и локалним телевизијама. Када је реч о промоцији на друштвеним мрежама, анкетирани грађани сматрају да би установе културе и удружења грађана требало да се промовишу на Фејсбуку, Инстаграму и Ју – тјубу. Све установе културе из Ужица имају профил на најмање једној друштвеној мрежи. Међутим, поставља се питање колико су постови и „сторији“ на друштвеним мрежама интересантни, редовни и привлачни, јер представници

младих који су учествовали у консултативном процесу напомињу да су профили установа културе и удружења грађана у култури неинтересантни и досадни, због чега се млади и не осећају позванима да присуствују културним догађајима. Готово сваки десети анкетирани грађанин Ужица мисли да недостају промоције на интернет страницама установа и удружења. **Анализа интернет страница установа показала је да се странице не ажурирају редовно и да нису довољно информативне, док удружења грађана у култури у највећем броју случајева ни немају интернет странице.** Представници установа културе, њих 39,4%, и анкетирани грађани, њих 25,5%, претпостављају да би се промоција културних програма у Ужицу и у насељеним местима побољшала посебним порталом посвећеном култури и апликацијом за мобилне телефоне. Проблем недовољне информисаности грађана и преклапања одржавања културних догађаја препознат је и у Плану развоја града Ужица 2023 – 2030, у оквиру кога је мером 17.19. предложено унапређење промоције културних садржаја које организују установе културе, удружења грађана у култури и други актери у култури. Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 предвиђена је израда интернет странице, апликације за мобилне телефоне и постављање „touch screen“ екрана путем којих ће бити обезбеђено правовремено и континуирано информисање грађана. Анкетирани грађани сматрају да би све установе културе требало више да се ангажују у промоцији културних догађаја (Графикон 5).

Графикон 5: Процент анкетиране публике која сматра да је установама културе потребна боља промоција програма

Када је реч о промоцији, потребно је напоменути да се Ужице налази у непосредној близини две туристички посећене планине, Златибора и Таре (која једним делом и припада територији Града Ужица). Међутим, током консултативног процеса наглашено је да посетиоци ове две туристички атрактивне локације веома ретко посећују и град Ужице. Наиме, посетиоци Златибора посећују насељено место Мокра Гора и „Шарганску осмицу“ и Дрвенград, али не и Ужице. Један од разлога је и **недовољна промоција културних догађаја и културно – историјских споменика у Ужицу, на Златибору и Тари.** Уколико се има у виду да је Златибор и Тару током 2021. године посетило око 250.000 туриста поставља се питање зашто се на овим туристичким локацијама не промовише и

Ужице. Представници ресора туризма напомињу да се у неколико наврата покушали промоцију Ужица у хотелима и угоститељским објектима на Златибору и Тари, што није имало очекиване резултате. Овај проблем препознат је и у Плану развоја града Ужица 2023 – 2030, где је мером 3.9. предвиђено унапређење промотивних активности туристичке понуде града и на планинама у близини. Поред тога, истим стратешким документом, мером 3.6. планирано је успостављање инфо – центра у Мокрој Гори. Представница Музејско – туристичког комплекса „Шарганска осмица“ сматра да би у инфо – центру требало да се налазе и информације о културним дешавањима и споменицима у Ужицу. Посебан проблем, када је реч о **„Шарганској осмици“**, **представља непостојање додатних садржаја**, због чега осим вожње возом „Носталгија“, просечан туриста не може да се упозна са културно – историјским наслеђем ове дестинације и другим специфичностима ужичког краја.

Према Програму развоја туризма туристичке регије Западне Србије 2020 – 2025 културно – историјско наслеђе представља снагу развоја одрживог и руралног туризма, због чега један од основних циљева треба да буде заштита, уређење и презентација културног наслеђа што ће допринети афирмацији регионалног и локалног идентитета. Поред тога, исти стратешки документ имплицира да многобројна културна добра могу бити веома привлачна и за стране туристе. Према анкети спроведеној 2017. и 2018. године за потребе израде Програма развоја туризма регије Западне Србије 37,8% туриста посећује Западну Србију због богатог културног наслеђа. Резултати анкетног истраживања грађана Ужица, спроведеног за потребе израде Стратегије развоја културе Града Ужица 2024 – 2029 и анкетног истраживања запослених у установама културе показују да највећи потенцијал Града, кога треба додатно подржати у циљу развоја културне препознатљивости, идентитета и културно-туристичке понуде града, представља хидроцентрала „Под градом“ (28,9% анкетираних грађана и 51,5% анкетираних запослених). Међутим, **хидроцентрала није свакодневно отворена за јавност, а њено припадање, заједно са Првом партизанском фабриком оружја и муниције, на Европској рути индустријског наслеђа, до сада није донело никакве бенефите Граду, нити је унапредило туризам**. И запослени и анкетирани су високо рангирани, поред хидроцентралне „Под градом“, фестивале и манифестације, књижевну традицију, Стари град, природна богатства и објекте из 20. века.

На територији града Ужица идентификовани су многи културни споменици који нису на адекватан начин представљени јавности, У урбаном делу Ужица истиче се Стари град који је током 2022. године посетило 5.500 посетилаца. Током консултативног процеса је напоменуто да тренутно ово **утврђење није атрактивно** попут других тврђава у Републици Србији јер нема никакве додатне садржаје који ће заинтересовати посетиоца, те посета Старом граду не траје више од 10 минута. Од стране учесника у консултативном процесу похваљена је виртуелна презентација „Стопама Николе Алтомановића“ коју је израдила Академија струковних студија Западна Србија. Поред тога, иако је тврђава Стари град реконструисана, **околина ове атрактивне локације није уређена, те испред саме локације посетилац не може да добије основне информације о локалитету нити да купи неки сувенир** који ће га подсећати на посету Ужицу и Старом граду. Поред тога,

туристичка сигнализација је веома скромна и састоји се од две мање табле које показују правац кретања ка локалитету. Испред локалитета **не постоји уређен паркинг**. Важно је напоменути да је **приступ Старом граду једино могућ кроз Ужице**, па потенцијални посетиоци који путују ка Златибору и Црној Гори локалитету не могу да приђу са магистрале која води ка тим дестинацијама. Наведени проблем уочен је и у Плану развоја града Ужица 2023 – 2030, те је у мери 3.1. предложена изградња пешачког моста.

Посебан потенцијал Ужица представља реконструкција **праисторијског насеља у Стапарској бањи - СтаПарк**. За посетиоце је отворен 2022. године. Насеље је током туристичке сезоне било отворено за посете петком, суботом и недељом. У току тромесечног рада насеље је посетило 2.143 посетиоца. Одржано је 8 радионица за децу. До СтаПарка је могуће доћи електричним возићима који имају по 13 места, пешачком стазом дугом 7 km или аутомобилом заобилазним путем преко села Стапари које се налази на путу Ужице- Кадињача- манастир Рујно.

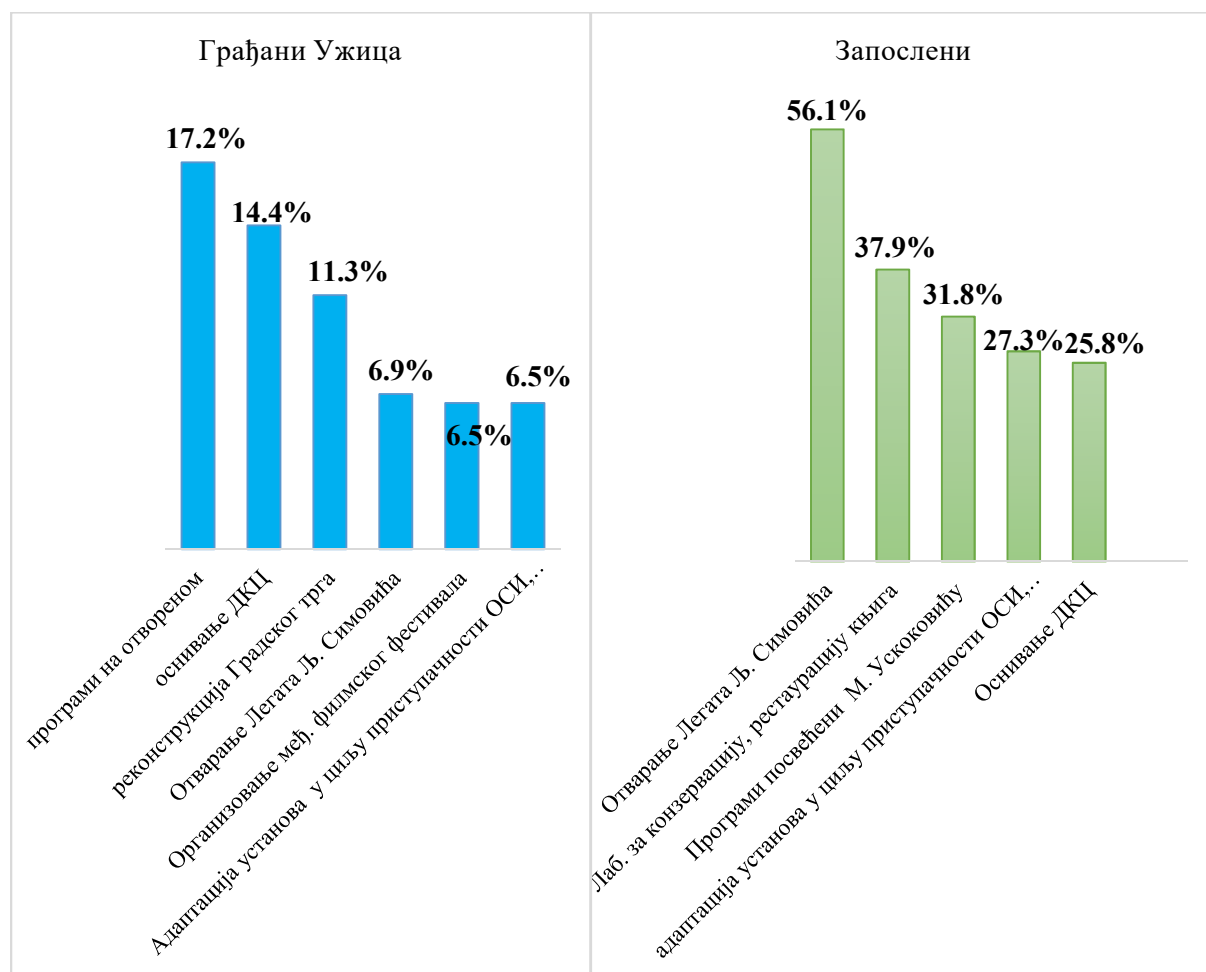
Поред редовних програма из културе у Ужицу се одржавају манифестације које организују установе културе и удружења грађана. У последњих 12 месеци грађани Ужица највише су посећивали „Лицидерско срце“, Југословенски позоришни фестивал „Без превода“, „Жестивал“, Vazzum цез фестивал и фестивал „На пола пута“. Међутим, према мишљењу анкетираних грађана и анкетираних запослених за унапређење културе у Ужицу и за позиционирање Града на културној мапи Србије **потребно је унапредити постојеће фестивале и манифестације и организовати нове које приказују дух Града и чувају сећање на знамените Ужичане**. Такође, током консултативног процеса могло се да закључити да **поједине манифестације и фестивали нису у довољној мери промовисани, те неки саговорници (већином млађе популације) нису били упознати са постојањем фестивала који се већ дуги низ година одржавају на територији града Ужица**. Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планирана је организација нових манифестација и модернизација постојећих.

Ужице – Национална престоница културе 2024

Градска управа Ужице, установе културе и удружења грађана су у претходном периоду увидели проблеме који се тичу културних програма, те је Пројектом Ужице - Национална престоница културе 2024 планирано унапређење културних програма, међуинституционалне сарадње и веће укључивање грађана. „Пројекат пружа мотивацију и могућност повећаног грађанског учешћа, пружа видљивост културе, негује међусобно признавање и сарадњу између различитих генерација и култура, подстиче запошљавање и побољшава сигурност и имиџ града. Пројекат води Ужице ка концепту креативног града, места са јединственим културним идентитетом, отвореним и толерантним, локалним, а опет међународним. Повезује креативност и иновацију и користи је као економски потенцијал“, наведено је апликационом формулару за Националну престоницу културе. Резултати анкетног истраживања публике и запослених у установама културе, као и спроведених фокус група, показују да је већина анкетираних обавештена о престижној титули које је Ужице понело. Наиме, 89,7% анкетираних грађана зна да ће Ужице 2024.

године бити Национална престоница културе, од којих је 54,4%⁵² и упућено у пројекат. Међу анкетираним запосленима у установама културе 97% њих је упознато са добијањем титуле за 2024. годину, од којих је 73,4% и упућено у пројекат. Највећи проценат анкетираних грађана (77,7%) сматра да је ова титула (веома) значајна за Град, док то исто мисли 77,3% анкетираних запослених. Када је реч о предложеним пројектима и програмима током 2024. године постоје извесне разлике у значајности пројеката и програма. Анкетирани грађани на првом месту издвајају одржавање програма на отвореном (17,2%), а затим отварање Дечијег културног центра – 14,4%. Запослени у установама културе као најважнији пројекат истичу отварање Легата Љубомира Симовића – 56,1%, а затим отварање лабораторије за конзервацију, рестаурацију и преповез старих и ретких књига у Народној библиотеци Ужице (37,9%)⁵³ (Графикон 6).

Графикон 6: Најзначајнији пројекти и програми у оквиру Ужице – Национална престоница културе 2024, ставови грађана и запослених у установама културе

⁵² Односно, од укупног броја анкетираних грађана, 48,8% је упућено у пројекат

⁵³ 30,3% анкетираних запослених је запослено у Народној библиотеци Ужице.

4. Унапређење културе у Ужицу – визија

Чланови Радног тима за израду Стратегије развоја културе Ужице доживљавају као град дуге традиције, град препознатљиве савремене уметности и град уметника и просветитеља - лучоноша. У овим речима садржани су:

- културно – историјски споменици од каменог доба до данас
- књижевна традиција и стваралаштво
- индустријско наслеђе
- архитектонско наслеђе
- богато нематеријално наслеђе
- установе културе
- бројни фестивали и манифестације
- уметничка традиција и стваралаштво
- позоришно стваралаштво
- музичка традиција и стваралаштво
- природна богатства града
- Национална престоница културе

Током консултативног процеса наглашено је да, иако су сви елементи визије присутни у култури града, да ипак нису довољно афирмисани и препознати као носиоци развоја. Стога су најзначајније промене које се желе постићи:

- унапређење рада установа културе
- унапређење рада удружења грађана у култури
- повећање сарадње различитих актера у култури
- повећање сарадње са другим ресорима, а посебно са ресором образовања и туризма
- афирмација културних садржаја у и ван Ужица
- профилисање програма ка посебним групама публике, а посебно ка младима и особама са инвалидитетом
- унапређење информисаности о културним програмима и културним потенцијалима Ужица

Остварењу овако замишљених промена доприноси и читав низ заинтересованих страна и истакнутих појединаца:

- Локална заједница
- Градска управа Ужице
- Градска општина Севојно
- Златиборски управни округ
- Министарство културе
- Друга министарства
- Установе културе (у Ужицу, у Републици Србији, широм света)
- Удружења грађана у култури
- Приватници у култури

- Уметници и стручњаци у култури
- Установе образовања (предшколска установа, основне школе, средње школе, Академија струковних студија Западна Србија, Педагошки факултет)
- Универзитети у Републици Србији и иностранству
- Канцеларија за младе; млади
- Удружења пензионера, старији грађани
- Удружења особа са инвалидитетом
- Месне заједнице
- Регионална развојна агенција „Златибор“
- Завод за заштиту споменика културе Краљево
- Републички завод за заштиту споменика културе
- Туристичка организација Ужице
- Туристичка организација регије Западне Србије
- Туристичка организација Србије
- Електропривреда Србије
- Јавно предузеће „Путеви Србије“
- Српска православна црква
- Медији (локални, национални, инострани)
- Међународне организације
- Амбасаде
- Железница Србије ад; Железница Србије – Инфраструктура и развој; Железница Србије – Србија воз
- Општине на територији Златиборског округа
- Градови и општине на територији Рашког и Моравичког округа
- Донатори
- Домаћи и страни туристи

Да би очували наслеђе и подстакли стваралаштво, а у циљу укључивања свих заинтересованих група, визија града Ужица гласи:

Ужице 2029 – Град који се креће у синергији савременог стваралаштва и наслеђа

Жељено стање садржано у визији остварује се кроз један општи и три посебна циља.

5. Унапређење културе у Ужицу – циљеви

5.1. Општи циљ

Општи циљ развоја културе у наредном петогодишњем периоду фокусира се на улогу културе која доприноси економском развоју града обогаћивањем културног живота, осмишљавањем креативних и иновативних програма и заштитом и ревитализацијом културног наслеђа кроз савремене моделе презентације.

Унапређење разноликости и динамике културне понуде и препознатљивости Ужица као града културе

Градска управа Ужице је у апликационом формулару на конкурс Министарства културе „Национална престоница културе“ нагласила да стреми активирању свих актера из јавног, приватног и цивилног сектора и њиховој партиципацији на локалном нивоу. Посебан значај дат је међуинституционалној, међуресорној, међусекторској и међународној сарадњи која доприноси заштити, промоцији и употреби културног наслеђа, изградњи и обнови објеката културе, унапређењу савременог стваралаштва и развоју културног туризма. Сви наведени елементи обогатиће културну понуду, важну покретачку платформу будућег развоја шире локалне средине. Стога је општи циљ првог стратешког документа у култури Града Ужица унапређење разноликости и динамике културне понуде и препознатљивости Ужица као града културе, који ће путем иновативних програма, умрежености, транспарентности и доступности културе сваком појединцу постати град привлачне културне сцене.

Општи циљ првог стратешког документа у култури града Ужица пратиће се кроз три индикатора чије испуњење води ка културном развоју града:

- ❖ Број публике на програмима културе
- ❖ Број посетилаца културно – туристичких атракција
- ❖ Учешће издвајања за програме у буџетима установа културе

Анализа је показала да се тренутан број публике креће око 129.000, што је засновано на егзактним подацима о броју посетилаца програма јавних установа културе, једне приватне установе, посећености СтаПарка, Старог града и Музејско – туристичког комплекса „Шарганска осмица“. Мерама и активностима које стратегија предвиђа, а то су великим делом алати усмерени на повећање партиципације грађана и развоја партиципативног модела културне политике, очекује се повећање бројности публике, за 20% у 2029. години.

5.2. Посебни циљеви

Посебни циљеви оријентисани су на унапређење система културе у граду, као и развој публике, програма, промоције и културног туризма:

Посебни циљ 1: Унапређење регулаторних механизма и подизање капацитета ресора културе у Ужицу

Први посебни циљ посвећен је унапређењу функционисања Градске управе Ужице, јавни и приватних установа културе, удружења грађана и појединаца на територији града Ужица. Мере и активности дефинисане у првом посебном циљу се односе на унапређење регулаторног оквира у култури Ужица, просторних капацитета, опремљености установа културе и инфраструктурних капацитета у култури и развој људских ресурса у култури, како оних који су запослени у установама културе, тако и цивилног сектора, односно свих заинтересованих појединаца. Овим циљем допринеће се унапређењу културног живота

свих грађана Ужица, а посебно удружења грађана у култури, деце, младих, особа са инвалидитетом и житеља насељених места.

Мере и активности дефинисане Првим циљем усклађене су са начелима и принципима Закона о култури, Закона о културном наслеђу, Закона о музејској делатности, Закона о архивској грађи и архивској делатности, Закона о библиотечно-информационој делатности и других прописа у култури, Закона о волонтирању, као и са циљевима, мерама и активностима дефинисаним Стратешким приоритетима развоја културе Републике Србије од 2021. до 2025. године, Стратегијом развоја образовања у Србији до 2030. године, Националном стратегијом за младе за период од 2015. до 2025. године, Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 – 2024, Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, Европском конвенцијом о култури, Конвенцијом о заштити европског архитектонског блага, Оквирном конвенцијом Савета Европе о вредности културног наслеђа за друштво, Конвенцијом о заштити и унапређењу разноликости културних израза (УНЕСКО 2005), Конвенцијом о правима особа са инвалидитетом и Планом развоја града Ужица 2023 – 2030.

Као најважније мере и активности дефинисане су:

Мера 1.1: Унапређење правних и организационих инструмената културне политике Града Ужица

1.1.1. Оснивање Савета за културу при Градском већу

Савет за културу ће пратити спровођење Стратегије развоја културе града Ужица, вршити мониторинг и евалуацију реализованих активности и усмеравати даљу реализацију стратешких циљева и мера. Планирано је да Савет буде сачињен од представника Градске управе, установа културе, удружења грађана у култури и самосталних уметника/стручњака у култури, који заједно могу допринети њеном развоју.

1.1.2. Увођење наменског конкурса Града Ужица за подршку пројектима у области културе

Уместо Конкурса за доделу средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса за град Ужице које реализују организације цивилног друштва програми/пројекти удружења грађана у области културе ће се (су)финансирати преко посебног Конкурса за подршку пројектима у области културе, што је у складу са Уредбом о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе. На Конкурс ће моћи да се јаве, у складу са чланом 6. Уредбе, удружења грађана, приватници, појединци и други субјекти у култури. Сходно члану 7. Уредбе и члану 8. Закона о култури Конкурсом ће бити (су)финансиране културне делатности, међу којима су и манифестације у области визуелног, позоришног и књижевног стваралаштва. У складу са чланом 43. Закона о родној равноправности и

Локалним акционим планом за родну равноправност града Ужица 2022-2027, за жене и мушкарце биће обезбеђено равноправно учешће на конкурсним линијама.

- 1.1.3. Реорганизација конкурса за културу општине Севојно, у складу са Уредбом о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе

Сходно члану 6. Уредбе право учешћа на Конкурсу имаће установе, удружења грађана, појединци (уметници, сарадници, односно стручњаци у култури) и други субјекти у култури.

- 1.1.4. Унапређење конкурсне процедуре дефинисањем јасних критеријума за одабир пројеката у области културе

У складу са Уредбом о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе Градска управа Ужице ће увести додатне критеријуме за вредновање пројеката у области културе (нпр. локална историја, знамените личности, мултимедијални програми, дигитализација, Ужице – Национална престоница културе 2024...).

- 1.1.5. Оснивање стручних комисија за конкурсе за одабир пројеката у области културе

Активност је усклађена са чланом 7. Уредбе о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе

- 1.1.6. Увођење система стручне евалуације и транспарентних образложења свих пријављених пројеката према дефинисаним критеријумима

Стручне комисије (Градске управе Ужице и Градске општине Севојно) ће, према члану 4. Уредбе о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе сачинити писмено образложење у коме се наводе разлози за прихватање или неприхватање пројекта. Евалуација и образложења ће бити јавно доступна.

- 1.1.7. Повећање издвајања у оквиру Конкурса за суфинансирање обнове фасада стамбених и стамбено-пословних зграда на територији Града Ужица, у оквиру евидентираних просторно културно-историјских целина

Градска управа Ужице ће повећати издвајање у оквиру Конкурса за суфинансирање обнове фасада у оквиру евидентираних културно – историјских целина, како би се, у складу са растом потрошачких цена и финансијским могућностима Града, на годишњем нивоу суфинансирала фасада најмање два објекта. Такође, у оквиру ове активности суфинансираће се и инвестиционо одржавање објеката који се налазе у оквиру евидентираних просторно културно – историјских целина, јер ће се инвестиционим

одржавањем, попут санације кровова, замене олучних вертикала и других радова, чувати споменичке вредности целине.

1.1.8. Увођење конкурса за архитектонско-урбанистичко и пејзажно уређење Трга партизана

У циљу праћења урбанистичких трендова и очувања животне средине Градска управа Ужице ће расписати конкурс за архитектонско – урбанистичко и пејзажно уређење Трга партизана. Конкурсом ће се добити предлози за уређење Трга партизана, који ће поштовати принципе Универзалног дизајна и Урбаног дизајна. Конкурсом ће бити изабрана идејна решења за уређење зелених површина и мобилијара на Тргу партизана.

1.1.9. Доношење Споразума о сарадњи установа културе и установа образовања

Током консултативног процеса доношење правног документа ради учвршћивања везе између установа образовања и установа културе постављено је као важна потреба. Споразум о сарадњи установа културе и установа образовања Града Ужица ће увести редовну праксу посете установа образовања установама културе, праксу извођења наставе у установама културе за све образовне установе на територији града и организацију посета запослених у установама културе образовним установама са предавањима и радионицама у складу са наставним планом и програмом. Активност је усклађена са Стратешким приоритетима развоја културе од 2021. до 2025. године и Стратегијом развоја образовања у Србији до 2030. године.

1.1.10. Измена систематизација радних места у установама културе

Анализа је показала да у свим установама културе постојећа систематизација радних места не задовољава потребе струке и делатности установе. Изменом систематизације радних места у установама културе ће бити дефинисана задужења у оквиру сваког радног места у установи. Према мишљењу запослених, систематизација радних места требало би да има дефинисана и радна места координатора за пројекте међународне сарадње, координатора за рад са децом, координатора за рад са младима. Систематизацију радних места предлаже директор установе, а сагласност даје Градоначелник.

1.1.11. Потписивање споразума између Градске управе Ужице и Електропривреде Србије – Обновљиви извори енергије о коришћењу изложбеног простора ХЕ „Под градом“

Сви учесници у консултативном процесу су нагласили да један од највећих капацитета Града, хидроцентрала „Под градом“, није искоришћен јер није свакодневно отворен за посетиоце, већ је потребно заказивање посета неколико дана унапред. Потписивањем споразума између Градске управе Ужице и Електропривреде Србије – обновљиви извори енергије простор хидроелектране, изграђен 1900. године, би чешће (и без потребних заказивања унапред) био доступан за грађане Ужица и туристе. Потписивањем споразума, Народни музеј Ужице би наставио да буде надлежан за презентацију ХЕ „Под градом“. Овим путем ће се и простор испред хидроцентрале чешће користити и за друге програма у култури.

1.1.12. Преузимање надлежности од стране НМ Ужице над Музејом железнице у Ужицу

Народни музеј Ужице је територијално надлежан за Музеј Железнице у Ужицу. Овом активношћу ће Народним музеј Ужице и Железнице Србије а.д. потписати споразум, којим ће Музеј Железнице Ужице постати депаданс Народног музеја Ужице.

Мера 1.2: Оснивање нових установа и простора културе

1.2.1. Иницирање оснивања Завода за заштиту споменика културе у Ужицу

Завод за заштиту споменика културе Краљево територијално је надлежан за непокретна културна добра на територији четири управна округа, међу којима је и Златиборски округ, чије седиште се налази у Ужицу. Од 311 утврђених културних добара на територији за коју је надлежан ЗЗСК Краљево, 98, односно 31,5% се налази на територији Златиборског округа. Истраживање спроведено 2016. године од стране Академије уметности у Београду и Републичког завода за заштиту споменика културе показало је да територија Србије није равномерно подељена на надлежне заводе, односно да је неједнака дистрибуција надлежности по општинама, што представља висок ризик за очување непокретних културних добара⁵⁴. Наведени подаци указују да Градска управа Ужице треба да покрене иницијативу у Министарству културе да се за територију Златиборског управног округа оснује завод за заштиту споменика културе. Установа би седиште имала у Ужицу. Важно је напоменути да пре покретање иницијативе Градска управа Ужице треба да обезбеди потребан простор, техничку опрему и број запослених прописаних Правилником о ближим условима за почетак рада и обављање делатности установа заштите културних добара.

1.2.2. Оснивање установе културе у Севојну

Градска општина Севојно ће основати поливалентну установу културе која ће обављати делатност у реновираном простору старе школе, који се користи за програме у култури. Установа ће бити самостална, односно неће бити део већ постојећих установа са територије града Ужице. Оснивање установе захтева запошљавање најмање једне особе, као и одређивање буџета за програме. Оснивањем установе културе на територији Градске општине Севојно биће потпунија културна понуда, а установа ће део програма моћи да реализује путем конкурса Министарства културе, других министарстава, спонзора, донатора и међународних (прекограничних) фондова.

1.2.3. Оснивање јавног предузећа које ће управљати Старим градом и СтаПарком

⁵⁴ Истраживање спроведено уз подршку Министарства културе и Републичког секретаријата за јавне политике. Видети: Ђуров, М., Микић, Х., Јовановић, С., Радоњић Живков, Е., Џамић, В. 2016. *Анализа мреже завода за заштиту споменика културе*: Београд

О Старом граду и СтаПарку бригу води Туристичка организација Ужице. Јавно предузеће које ће управљати овим туристичким локацијама вршиће функцију очувања локалитета и развоја туризма. Предузеће ће водити бригу о инфраструктурном опремању локације, адаптацији, санацији, реконструкцији објеката, текућим одржавањима објеката, опреме и инсталација и заштити локација. Такође, предузеће ће развијати сарадњу са заинтересованим странама и тиме допринети развоју туристичких атракција, туристичких производа и промоцији туризма у Србији. Јавна предузећа која брину о средњевековним тврђавама и другим туристичким локацијама постоје и у другим градовима, те су, тако, Влада Републике Србије и општина Голубац оснивачи „Тврђава Голубачки град“ д.о.о, а Град Београд ЈП „Београдска тврђава“.

1.2.4. Оснивање и отварање Дома културе у селу Злакуса

Активност подразумева изградњу простора, опремање и отварање Дома културе. Дом културе ће бити самостална установа културе коју оснива Градска управа Ужице, што подразумева и издвајање средстава за запошљавање најмање једне особе и реализацију програма. Установа ће програме, додатно, финансирати преко конкурса Министарства културе, других министарстава и међународних фондова. У Дому културе ће се одржавати програми из културе, а део простора биће намењен галерији у којој ће бити изложени експонати злакуске лончарије и у којој ће се одржавати радионице. Оправданост отварања Дома културе у Злакуси треба повезати и са близином Потпећке пећине⁵⁵ коју је 2020. године посетило 7.544 посетилаца⁵⁶.

1.2.5. Оснивање и отварање Галерије уметничке керамике (програм Престонице)

У оквиру пројекта Ужице – Национална престоница културе 2024, на месту некадашње стрељане, изградиће се мултифункционални објекат, чији ће један део бити Галерија уметничке керамике. У Галерији ће бити изложени експонати настали на Међународној колонији уметничке керамика „Злакуса“. Активност подразумева и одређивање надлежности над овим новим простором, који ће у свом раду поштовати принципе Закона о музејској делатности.

1.2.6. Оснивање и отварање Културног центра за децу и младе (програм Престонице)

Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024, а у складу са Стратешким приоритетима развоја културе од 2021. до 2025. године, планирано је да се у мултифункционалном објекту, који ће бити изграђен на месту некадашње стрељане, отвори Дечији културни центар. Међутим, током консултативног процеса и спроведеног анкетног истраживања грађана

⁵⁵ Насељено место Злакуса је 2 km удаљено од Потпећке пећине

⁵⁶ Антић, А. 2022. *Спелеолошко геонаслеђе и спелеотуризам: инвентар и туристичко вредновање пећина у Србији* – докторска дисертација. Универзитет у Новом Саду: Природно-математички факултет, Депарتمان за географију, туризам и хотелијерство

Ужица дошло се до закључка да Ужицу недостаје простор за младе, у коме ће млади бити и креатори програма. Стога ће новоизграђени део простора бити Културни центар за децу и младе. Овим простором управљаће Градски културни центар.

1.2.7. Оснивање и отварање (истраживачког) центра за уметност и културу у кући Михаила Миловановића (програм Престонице)

Активност подразумева детаљну реконструкцију и адаптацију куће и оснивање и отварање (истраживачког) центра за уметност и културу. Центар ће бити намењен младима, односно ученицима и студентима из Србије и иностранства који су заинтересовани за стицање нових вештина и знања у различитим областима културе и уметности. Такође, у Центру ће се усавршавати и наставни кадар. Овом активношћу биће утврђено и питање надлежности над Центром. Наиме, један од идеја је да Центром управља Народни музеј Ужице, а друга да Центром управља фондација коју ће основати Градска управа Ужице и који ће се финансирати путем донација.

1.2.8. Обезбеђивање простора за рад удружења грађана у култури

Анализа фокус група показала је да је удружењима грађана у култури потребно обезбедити простор за функционисање и програме, јер већина удружења грађана у култури нема простор за рад и реализацију програма. Градска управа ће сагледати стање напуштених објеката у граду и са власницима објеката (приватна лица, физичка лица) постићи договор о коришћењу простора у сврху унапређења рада удружења грађана у култури.

1.2.9. Оснивање и отварање Легата Љубомира Симовића (програм Престонице)

Део спрата објекта у коме се налази Народна библиотека Ужице биће реконструисан, адаптиран и опремљен за потребе Легата Љубомира Симовића. У Легату ће се налазити и простор за одржавање књижевних вечери. Поставка легата ће бити подељена на сегменте: одрастање у Ужицу, поезика, драмски опус, Ужице са вранама, ликовне критике. Легатом ће управљати Народна библиотека Ужице.

1.2.10. Оснивање одељења за тинејџере у НБ Ужице

Овом активношћу биће реконструисан, адаптиран и опремљен део објекта Народне библиотеке Ужице у коме ће бити отворено одељење за тинејџере Народне библиотеке Ужице.

1.2.11. Оснивање одељења стране књиге НБ Ужице

Овом активношћу биће реконструисан, адаптиран и опремљен део објекта Народне библиотеке Ужице у коме ће бити отворено одељење стране књиге Народне библиотеке Ужице. Народна библиотека Ужице тренутно располаже фондом од 5.000 страних књига.

1.2.12. Оснивање и отварање Салона фестивала „Без превода“ НП Ужице

Активност подразумева реконструкцију и опремање галеријског простора Народног позоришта Ужице у коме ће бити отворен Салон Југословенског позоришног фестивала „Без превода“ у коме ће интерактивним и мултимедијалним приказима, фотографијама, реквизитима и костимима

бити представљена историја и достигнућа фестивала. Сходно Закону о музејској делатности, Народни музеј Ужице ће бити консултант приликом уређења Салона.

1.2.13. Отварање сталне поставке „Ужице кроз векове“ НМ Ужице, у објекту 1 (програм Престонице)

Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планирана је реконструкција, адаптација, опремање и отварање сталне поставке „Ужице кроз векове“ у објекту 1 Народног музеја Ужице. Стална поставка ће бити креирана према савременим тенденцијама у музеолошкој пракси и према стандардима дефинисаним од стране ИСОМ-а, уз пратеће мултимедијалне компоненте. На поставци ће бити представљени експонати Народног музеја Ужице који прате развој Ужица од неолита до савременог доба. За потребе постављања музејских експоната на новој сталној поставци Министарство културе је 2023. године Народном музеју Ужице одобрило средства, у укупном износу од 800.000,00 РСД за конзервацију предмета.

1.2.14. Доградња депоа Историјског архива Ужице

Активност подразумева доградњу депоа Историјског архива Ужице на неизграђеном грађевинском земљишту које се налази поред Архива и у власништву је Града. Депо ће бити изграђен и опремљен према смерницама дефинисаним Правилником о ближим условима за обезбеђење одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала код ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала, где ће се приликом градње поштовати строги грађевински захтеви за градњу (носивост, етажна, безбедност...).

1.2.15. Отварање амфитетатара на отвореном простору

Активност подразумева отварање амфитетара на више локација у Ужицу за извођење програма на отвореном простору. Резултати анкетног истраживања грађана Ужица показују да већина грађана сматра да је потребно увести више програма на отвореном простору, због чега ће Градска управа Ужице мапирати могуће локације у оквиру отворених јавних простора и на којима ће накнадно отворити амфитеатре за програме из културе.

Мера 1.3: Унапређење инфраструктуре и опремљености у култури

1.3.1. Обезбеђивање архитектонско-урбанистичке и информационе приступачности установа културе за ОСИ, децу и старије (програм Престонице)

У циљу унапређења културног живота свих грађана пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024, у складу са Стратешким приоритетима развоја културе од 2021. до 2025. године, планирано је обезбеђивање архитектонско – урбанистичке и информационе приступачности установа културе за несметано кретање особа са инвалидитетом, деце и старијих лица. Обезбеђивање архитектонско – урбанистичке приступачности обавезује члан

5. Закона о планирању и изградњи. Стандарди које треба поштовати у грађевинарству и архитектури дефинисани су Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама, те подразумевају и прилагођавање тоалета особама са инвалидитетом. За објекте установа културе који су споменици културе, услове за обезбеђивање приступачности даће Завод за заштиту споменика културе Краљево (или Завод за заштиту споменика културе Ужице), а за објекте који су проглашени за културна добра од изузетног значаја Републички завод за заштиту споменика културе. У оквиру обезбеђивања информационе приступачности планирана је набавка електронске опреме и софтвера. Приликом израде пројеката за архитектонско – урбанистичку приступачност, током радова на обезбеђивању приступачности и обезбеђивању информационе приступачности установе културе ће консултовати удружења особа са инвалидитетом. Активности ће претходити детаљна анализа стања приступачности установа културе и споменика културе и дефинисање плана обезбеђивања приступачности за сваку установу и споменик културе. Активност ће се спроводити и након године Престонице, континуирано.

1.3.2. Реконструкција и енергетска санација објекта и опремање НБ Ужице (приземље објекта)

Активност подразумева реконструкцију објекта Народне библиотеке, односно санацију крова, реконструкцију фасаде, замену електроинсталације, расвете и вентилације и реконструкције Дечијег одељења и Читаонице, чиме ће се Читаоница налазити у звучно изолованој просторији веће површине. Такође, у оквиру активности биће обезбеђена замена столарије у холу објекта, као и набавка витрина и полица и неопходне техничке опреме.

1.3.3. Опремање лабораторије за конзервацију, рестаурацију и преповез старих и ретких књига у НБ Ужице (програм Престонице)

Народна библиотека Ужице је одлуком Народне библиотеке Србије изабрана за место за отварање лабораторије за конзервацију, рестаурацију и преповез старих и ретких књига чиме ће бити створени услови за очување и заштиту старе и ретке библиотечке грађе. У оквиру ове активности биће обезбеђена опрема за конзервацију и рестаурацију.

1.3.4. Санација зграде и опремање НП Ужице

Активност подразумева санацију крова, замену сценске завесе, уградњу новог пода сцене, ремонт механичких повлака и постављање хидрауличних подизача и израду нове контејнерске котларнице поред позоришта, капацитета 1,4 MW која ће користити као гориво гас и мазут. У гледалишту Велике сцене биће замењена седишта, реконструисан под, плафон, врата, сценска техника, електроинсталација и противпожарна инсталација. У циљу побољшања услова за извођење позоришних представа њихово осавремењавање и уштеде електричне енергије која се троши на сценску

расвету биће замењена стандардна расветна тела са расветним телима са лед диодама. У оквиру ове активности биће набављени рачунари, тонска и светлосна опрема, неопходни за несметан рад запослених и извођење позоришних представа.

1.3.5. Обезбеђивање опреме за музејски депо у објекту 2 НМ Ужице

Након санације и адаптације музејског депоа у објекту 2 Народног музеја Ужице, спроведеним 2022. и 2023. године, приступиће се набавци опреме за депо прописане Правилником о посебним условима за почетак рада и обављање делатности музеја.

1.3.6. Реновирање поставке „Ужичка република“ у објекту 1 НМ Ужице

Активност подразумева замену прозора у поставци „Ужичка република“ у објекту 1 Народног музеја Ужице. С обзиром да се поставка налази у објекту који је проглашен за културно добро од изузетног значаја услове за радове ће дати Републички завод за заштиту споменика културе.

1.3.7. Санација фасаде на Јокановића кући

Услове за извођење радова на фасади Јокановића куће даће Завод за заштиту споменика културе Краљево (или Завод за заштиту споменика културе Ужице).

1.3.8. Израда пројекта нове сталне поставке Спомен дома на Меморијалном комплексу Кадињача

У складу са Стратешким приоритетима развоја културе Републике Србије од 2021. до 2025. и Законом о музејској делатности Народног музеја Ужице ће израдити пројекат нове сталне поставке Спомен дома на Меморијалном комплексу на Кадињачи. Консултант на пројекту ће бити Музеј Југославије, матични музеј за југословенско наслеђе и друштвену историју (према члану 44. Закона о музејској делатности).

1.3.9. Реконструкција нове сталне поставке Спомен дома на Меморијалном комплексу Кадињача, према пројекту

1.3.10. Измештање трафо станице са локације у Историјском архиву Ужице

Постојање трафо станице у објекту Историјског архива директно угрожава безбедност, због чега је у сарадњи са ЕПС-ом неопходно њено измештање.

1.3.11. Адаптација зграде Градске галерије

Активност подразумева адаптацију поткровља, израду монтажну – демонтажног степеништа са лифтом за особе са инвалидитетом, замену прозора и изградњу депоа за смештај уметничких експоната и графичких збирки и набавку опреме за депо, према стандардима дефинисаним Правилником о посебним условима за почетак рада и обављање делатности музеја као и набавку опреме за реализацију програма и рад запослених.

1.3.12. Реконструкција зграде Градског културног центра

Реконструкција зграде Градског културног центра подразумева уградњу лифта, реконструкцију топловода (грејања), за шта је урађен пројекат и издата грађевинска дозвола.

1.3.13. Реконструкција и опремање Велике сале Градског културног центра (програм Престонице)

Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 предвиђена је реконструкција Велике сале Градског културног центра, у циљу добијања савремене концертне дворане. Пројекат обухвата инсталацију система грејања и вентилацију, замену електро и водоводних инсталација, замену подне површине и реконструкцију плафона, као и постављање сценске опреме (тонска, расветна и визуелна опрема) и система дојаве пожара. Пројектом ће бити реконструисан и студио за тонско симање.

1.3.14. Набавка возила за Градски културни центар

1.3.15. Реновирање Трга партизана и пренос и постављање мозаика Рада Верговића (програм Престонице)

Активност подразумева реновирање, односно поправку плоча на евидентираној просторној културно – историјској целини – Тргу партизана и постављање мозаика „Титово Ужице“, уметника Рада Верговића, у једном од пролаза на Тргу партизана. На мозаику су представљени сегменти Трга партизана, из времена СФРЈ. Народни музеј Ужице ће покренути процедуру да се мозаик „Титово Ужице“ из 1976. године прогласи за покретно културно добро.

1.3.16. Санација објекта Лапидаријума НМ Ужице и реконструкција постоља споменика

Активност подразумева санацију зидова Лапидаријума и реконструкцију постоља споменика за шта је потребна адекватна механизација за безбедно подизање надгробних споменика.

1.3.17. Конзервација и рестаурација машина из „Партизанске фабрике оружја и муниције Ужице 1941“ у НМ Ужице

Спровођење активности Народни музеј Ужице ће урадити према условима Музеја науке и технике, матичног музеја за науку, технику и технологију (члан 44. Закона о музејској делатности).

1.3.18. Реконструкција, санација и рестаурација Старог града

Активност подразумева реконструкцију водене куле утврђења. За ову активност је израђен пројекат и реализоваће се средствима амбасадорског фонда.

1.3.19. Санација објекта и опремање Дома културе у Кремнима

Кремна је насељено место у коме се последњих година, због природних богатстава, близине Мокре Горе и Таре и легенде о Креманском пророчанству све више развија сеоски туризам. Активност подразумева санацију и опремање некадашњег Дома културе у Кремнима који није обновљен више од 30 година, што ће допринети унапређењу културног живота становника Кремана и околних насељених места, али и развоју културног и сеоског туризма.

Мера 1.4: Развој људских ресурса у култури

1.4.1. Повећање броја запослених у установама културе

Све установе културе истакле су потребу за додатним кадровима. То је апострофирано као један од највећих проблема функционисања установа културе. Према мишљењу директора и запослених у установама културе, повећање броја запослених у установама културе је ургентно, јер тренутно стање показује да недостају млади кадрови, док 25 запослених у наредних пет година стиче право на старосну пензију. Поред тога, пројектом Ужице – Национална престоница културе планирано је отварање нових простора културе, што захтева запошљавање кадрова у просторима Културног центра за децу и младе, Галерије уметничке керамике и Легату Љубомира Симовића, а за 2027. годину планирано је оснивање установе културе у Севојну и Дома културе у Злакуси. Анализа кадрова је показала да је у наредном петогодишњем периоду потребно запослити најмање 44 особе у установама културе, и то, у складу са старосном структуром запослених највише у Народном позоришту Ужице и Народном музеју Ужице.

1.4.2. Издавање средстава у приходима установа за накнаде запосленима за посебне резултате рада и прековремени рад

Запосленима треба у складу са члановима 25, 37. и 38. Посебног колективног уговора за установе културе чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе обезбедити накнаде за посебне резултате рада и прековремени рад.

1.4.3. Ангажовање волонтера за програмске активности установа

Волонтирање се сагледава као један од значајних начина пружање подршке раду установа и организација, али и као модел развоја публике. Установе ће, у сарадњи са Канцеларијом за младе, удружењима особа са инвалидитетом, удружењима пензионера и удружењима грађана у култури развити волонтерске програме којима ће се јасно дефинисати шта се од волонтера очекује, а која знања и вештине волонтер стиче током анагажмана⁵⁷. Развојем програма волонтирања у установама културе, сви заинтересовани грађани би учествовали и у промоцији културе и тиме допринели ширењу публике и културне партиципације.

1.4.4. Дефинисање плана и реализација обука и стручног усавршавања за актере у култури

Како је истакнуто на фокус групама са запосленима у култури, досадашња пракса у установама била је да се позиција за стручно усавршавање запослених није користила у мери у којој је потребно. Како потребу за стручним усавршавањем истиче 81,8% анкетираних радника у култури, неопходно је да свака установа на годишњем нивоу планира средства у ту сврху у складу са потребама струке. Такође, локална самоуправа, установе и удружења грађана могу организовати стручне едукације којима би присуствовали како запослени у установама културе, тако и запослени у

⁵⁷ у складу са чланом 21. Закона о волонтирању (Службени гласник РС, бр.36/10)

другим ресорима и чланови удружења у областима релевантним за културу (туризам, образовање, социјална заштита...).

1.4.5. Израда и покретање програма менторства и стручне праксе у установама културе

У складу са начелима целоживотног учења установе културе ће развити менторске програме за све заинтересоване грађане, а посебно за ученике, студенте и удружења грађана. Када је реч о стручним праксама, ова активност се односи на средње школе, Педагошки факултет и Академију струковних студија Западна Србија и на све установе културе, и допринеће покретању педагошко – уметничких активности у установама културе. Током пракси ученици и студенти ће се упознати са радом установа културе, нарочито у оквиру профила за који се образују, те стећи знања и вештине. На ове начине ће се стећи практичне вештине, попут комуникације и презентације, као и знања и вештине релевантне за поље продукције и заштите културног наслеђа.

1.4.6. Успостављање годишње награде за уметнице из Ужица, која ће носити име знамените Ужичанке

У складу са Локалним акционим планом за родну равноправност града Ужица 2022-2027 Градска управа Ужице ће успоставити награду која ће се додељивати уметницама из Ужица. Награда ће носити име знамените Ужичанке, која је била успешна у некој од културних делатности, као што су, на пример, Мага Магазиновић и/или Нађа Тешић. Градска управа ће у сарадњи са установама културе дефинисати критеријуме на основу којих ће уметница из Ужица бити предложена за награду. На овај начин Градска управа Ужице ће показати да валоризује рад уметница, њихова дела или остварења која представљају изузетан допринос развоју културе у Ужицу.

1.4.7. Успостављање годишње стипендије за младе уметнике и уметнице из Ужица, путем отвореног јавног позива

Резултати анкетног истраживања грађана Ужица и запослених установа културе показују да је књижевна традиција један од идентитета Ужица. Због тога ће Градска управа Ужице расписати посебни јавни позив за младе уметнике и уметнице који се баве књижевношћу, или књижевност користе као инструмент у некој другој уметности. Стипендираће се школовања, стручна усавршавања и мастер класови. Градска управа Ужице ће дефинисати критеријуме на основу којих ће се заинтересовани кандидати пријављивати и бити изабрани. Комисију за одабир стипендиста чиниће стручњаци у области књижевности и уметности. Конкурс за стипендирање младих уметника и уметница постоји у Новом Саду, преко кога се стипендирају соло певачи и пијанисти – корепетитори⁵⁸.

⁵⁸ http://www.novisad.rs/sites/default/files/documents/tekst_konkursa_0.pdf, приступљено 16.10.2023.

Посебни циљ 2: Унапређење културних програма и повећање учешћа грађана у културним активностима

Други посебни циљ посвећен је унапређењу програма у култури и повећању посећености програм. У складу са Планом развоја града Ужица 2023 – 2030 посебан акценат дат је унапређењу културне понуде за децу и младе, као и укључивању младих у рад установа културе, у смислу креирања програма.

Други посебни циљ усклађен је са мерама Конвенције о правима особа са инвалидитетом, Конвенције о заштити европског архитектонског блага, Конвенције о заштити и унапређењу разноликости културних израза (УНЕСКО 2005), Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа (УНЕСКО 2003), Стратешким приоритетима развоја културе Републике Србије од 2021. до 2025. године, Стратегије развоја образовања у Србији до 2030. године, Националом стратегијом за младе за период од 2015. до 2025. године, Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 – 2024 и Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године.

Као најважније мере и активности дефинисане су:

Мера 2.1: Организациони оквир културне понуде

2.1.1. Редовно одржавање састанака представника установе културе, удружења, истакнутих појединаца у култури и других заинтересованих страна

Ови састанци могу значајно допринети бољем функционисању установа културе, али и бољој међусобној сарадњи. Такође, сви изазови са којима се установе сусрећу на овај начин се благовремено превазилазе. Састанцима би према потреби требало прикључивати и удружења грађана у култури, истакнуте појединце и друге заинтересоване стране који доприносе културној понуди и сцени у Ужицу.

2.1.2. Усклађивање термина одржавања културних програма установа и других актера

На редовним састанцима установа културе договараће се о терминима одржавања културних програма у циљу превазилажења преклапања културних догађаја. На овај начин ће се грађанима дати могућност да посете већи број културних догађаја. Поред састанака, усклађивање термина се може организовати и онлајн.

2.1.3. Прилагођавања радног времена установа културе потребама грађана

2.1.4. Успостављање обједињене улазнице за све просторе Народног музеја Ужице

С обзиром да Народни музеј Ужице на територији Града Ужица има четири музејска простора (Музеј устанка 1941, Јокановића кућа, Хидроелектрана „Под градом“, Спомен дом на Меморијалном комплексу на Кадињачи) посетиоцима ће бити понуђена обједињена улазница за посете свим просторима, чиме ће посетилац бити и обавештен о свим просторима Народног музеја Ужице. Уколико посетилац није заинтересован за посету

свим просторима, постојаће могућност за куповину улазнице за обилазак једног простора.

Мера 2.2: Унапређење програмске понуде

2.2.1. Редовно конкурисање код других извора финансирања (МК, друга министарства, фондације)

2.2.2. Увођење редовних истраживања мишљења публике

Истраживање мишљења публике је од кључне важности за сваку установу, организацију или манифестацију у културу. Установе културе и удружења грађана у култури ће спроводити истраживање мишљења публике и на основу добијених резултата креирати програме, или дефинисати циљеве и мере у оквиру својих културно – едукативних програма. Истраживање може бити анкетно, или путем разговора, фокус група, са публиком.

2.2.3. Формирање форума публике на нивоу установа културе

У циљу укључивања публике у креирање културних програма, валоризацију програма и развој критичке мисли потребно је да установе културе оснују Форум публике, на коме ће са редовном публиком разговарати о могућностима унапређења културне понуде установе. Чланови Форума ће бити грађани који редовно посећују програме установе културе, и према њиховим интересовањима за одређени тип програма установе ће бити позивани да присуствују Форуму.

2.2.4. Спровођење евалуације пројекта „Ужице – Национална престоница културе 2024“

Након године Престонице Градска управа ће спровести анализу програма и пројеката престонице и истраживање ставова грађана и актера у култури о успешности реализације Пројекта.

2.2.5. Спровођење истраживања културне партиципације грађана Ужица

Прво истраживање културне партиципације грађана Ужица је спроведено 2023. године за потребе израде Стратегије развоја културе града Ужица 2024 - 2029. Следеће истраживање ће бити спроведено 2028. године и представљаће део *ex post* анализе Стратегије, и алат за креирање новог документа јавне политике у области културе у Ужицу.

2.2.6. Прилагођавање програмских садржаја за особе са инвалидитетом (програм Престонице)

У складу са Конвенцијом о правима особа са инвалидитетом и Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, установе културе и удружења грађана ће у сарадњи са удружењима грађана особа са инвалидитетом прилагођавати програмске садржаје. Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планиран је програм „Додирни светлост“ у оквиру кога ће реализовати програми намењени слепим и слабовидим особама. Истим Пројектом је планирана обука за запослене за употребу знаковног језика у комуникацији са посетиоцима. Ова активност ће се спроводити континуирано.

2.2.7. Организација програма из културе у отвореним јавним просторима и просторима ван објеката установа културе (програм Престонице)

Резултати анкетног истраживања грађана Ужица су показали да Ужичанима највише недостају програми на отвореном. Грађани предлажу одржавање програма из културе на трговима, у парковима, објектима културног наслеђа и у другим отвореним просторима. Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планирана је реализација програма на више локација у граду, међу којима је програм „Урбано виђело“ који ће окупити уметнике из различитих сфера, уличне музичаре и жонглере, сликаре мурала и графита, уметнике перформанса, стенд ап комичаре и позоришне уметнике. Пројектом Престонице планирано је отварање мале бесплатне библиотеке у којој ће се вршити размена књига по принципу узми књигу – остави књигу. Мала бесплатна библиотека ће бити постављена на више локација у Ужицу, Севојну, на стази светлости, Плажи и Великом парку. Програми на отвореном ће се, због непостојања установа културе, изводити и у насељеним местима, на пример у порти цркве или у дворишту школе. Један од програма који би требало реализовати на отвореном, у Карану, јесу „Гусларске вечери“, и као део програма Престонице посвећене су гусларским делима сликара Михаила Миловановића. Поред тога, програми на отвореном ће се изводити и у Мокрој Гори, на „Шарганској осмици“, на станици Јатаре, како би се посетиоци музејско – туристичког комплекса упознали са културном понудом Ужица.

2.2.8. Организација програма посвећених локалној историји, традицији и личностима

Резултати анкетног истраживања грађана Ужица показују да грађанима недостају програми који су посвећени локалној историји, традицији и знаменитим личностима. Ова активност подразумева организовање програма посвећених локалној историји, традицији (нарочито елементима нематеријалног културног наслеђа), знаменитим личностима из Ужица и обележавању јубилеја. Активност ће се реализовати у урбаној средини и у насељеним местима, у зависности од програма. Део програма посвећених јубилејима, традицији и знаменитим личностима реализоваће се кроз програм Ужице – Национална престоница културе 2024, када ће бити обележено 140 година од рођења Милутина Ускоковића, а део програма биће посвећен животу и делима Љубомира Симовића и Маге Магазиновић и ерском хумору.

2.2.9. Креирање програма историјских реконструкција на Старом граду

Активност подразумева коришћење позоришних техника на Старом граду, у смислу реконструкције историјских догађаја који се везују за живот у средњем веку. На овај начин биће унапређена културна понуда на овом средњовековном локалитету.

2.2.10. Уписивање нових елемената у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа

Народни музеј Ужице ће у сарадњи са удружењима грађана у култури и другим релевантним институцијама, иницирати упис нових елемената у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа, поред већ четири уписа. На овај

начин ће богато нематеријално културно наслеђе ужичког краја бити сачувано од заборавља. Сви уписани елементи биће представљени публици.

2.2.11. Спровођење истраживања о обичајима и традицији у сеоским срединама

У циљу прикупљања и очувања народне традиције ужичког краја Народни музеј Ужице и фолклористичка секција Педагошког факултета ће спровести истраживање. Овим путем биће прикупљени усмени извори и фотографије, који ће бити документовани видео материјалом.

2.2.12. Организација нових фестивала и ревитализација старих (делимично програм Престонице)

Резултати анкетних истраживања грађана и запослених у установама културе показали су да су фестивали и манифестације један од идентитета Ужица, због чега ће овом активношћу бити реализоване нове манифестације, а већ постојеће унапређене употребом различитих културних израза и употребом информативних технологија. Пројектом Ужице – Национална престоница културе је планирано унапређење постојећих фестивала и манифестација, „Лицидерско срце“, „Без превода“, „Жестивал“, Фестивал цеза „Баззум“, „Сува игла“, Интеракција и других фестивала и манифестација.

2.2.13. Покретање манифестације на Меморијалном комплексу Кадињача

Активност подразумева унапређење културне понуде у насељеном месту, на Меморијалном комплексу Кадињача где ће се, почевши од 2024. године, реализовати манифестација на којој ће учествовати уметници са територије некадашње СФРЈ. У складу са Меморијалним комплексом који је подигнут у част бораца за слободу, тема манифестације биће слобода приказана путем различитих културних израза.

2.2.14. Приказивање програма филмских фестивала у Арт биоскопу

Активност подразумева приказивање филмова са филмских фестивала који се одржавају у другим местима у Србији, као што су ФЕСТ, Фестивал археолошког филма, Фестивал етнолошког филма, Кустендорф, Фестивал европског филма Палић...Путем наменског конкурса у области културе и других конкурса Арт биоскоп ће обезбеђивати средства и права за приказивање филмова.

2.2.15. Организовање научно-популарних трибина (делимично програм Престонице)

Активност подразумева организовање научно – популарних трибина, на различите тему у области науке (заштита животне средине, физика, археологија, географија, клима, Земља, медицина, електроника...). Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планирана је реализација трибине о Николи Тесли.

2.2.16. Реализација едукативних програма у НБ посвећених културној разноликости

Народна библиотека Ужице реализоваће едукативне програме о другим културама и градовима, са посебним фокусом на градове у којима су живели ирадили познати књижевници. Отварањем одељења стране књиге, програми ће се изводити у том простору.

2.2.17. Организација партиципативних, интерактивних и иновативних програма (делимично програм Престонице)

Установе културе и удружења грађана у култури ће у креирање програма укључити и друге заинтересоване стране. Резултати анкетног истраживања грађана Ужица показују да програми установа културе нису довољно иновативни, због чега ће, ради атрактивности програмске понуде и повећања културне партиципације, програми комбиновати различите културне изразе. Пројектом Ужце – Национална престоница културе 2024 планирана је реализација програма „Форма светлости“ (као иновативни програм) и „Ерин еко култ“ (као партиципативни програм) који укључују ширу јавност. Активност ће се спроводити континуирано.

2.2.18. Организација културно-едукативних радионица за одрасле и старије грађане

Активност подразумева реализацију ликовних, музичких, књижевних, вајарских и других радионица⁵⁹.

2.2.19. Одржавање програма у Лапидаријуму античких споменика НМ Ужице

Реализација програма у Лапидаријуму античких споменика у Народном музеју Ужице подразумева концерте класичне музике, трибине, презентације, књижевне вечери и друге програме мањих форми.

Мера 2.3: Унапређење понуде културних садржаја за децу и младе и њихово укључивање у културну продукцију

2.3.1. Оснивање музичког фестивала за младе

Током консултативног процеса координаторка Канцеларије за младе и млади, ученици средњих школа, су напоменули да Ужицу, граду који свој идентитет гради на фестивалима и манифестацијама, недостаје фестивал за младе. Идеја је да Културни центар за децу и младе организује музички фестивал намењен младима, креиран према укусима ове популације. Према мишљењу саговорника, Ужице би требало да организује Фестивал трибјут бендова, на коме би се изводиле музичке нумере познатих страних и/или домаћих извођача.

2.3.2. Реализација посебно конципираних програма за децу и младе (делимично програм Престонице)

Установе културе и удружења грађана у култури креираће програме који су намењени деци и младима. Важно је напоменути да приликом креирања програма треба водити рачуна о циљној групи, те правити разлику између програма намењених предшколцима, ученицима нижих разреда основних школа, ученицима виших разреда основних школа, ученицима средњих школа и младима. Ученике виших разреда основних школа, ученике средњих школа и младе треба консултовати приликом креирања програма. Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планирана је реализација програма намењених деци и младима, међу којима су најбројнији фестивали и манифестације: Рујански

⁵⁹ За предлоге радионица видети анализу анкетног истраживања грађана Ужица

краснопис (радионице лепог писања за децу и младе), Међународни дечји балетски фестивал, „Љубав, наша је планета“ (међународни фестивал ауторских песама за децу до 12 година), међународни фестивал стрипа „Ужички стрип сусрети“ (у оквиру кога ће бити реализоване радионице за децу и младе), међународни дечји фестивал фолкора „Лицидерско срце“, Фестивал фантастике.

2.3.3. Повећање броја позоришних представа за децу (делимично програм Престонице)

Народно позориште Ужице ће путем ове активности реализовати већи број позоришних представа за децу, предшколског узраста и децу ниших разреда основних школа. Ова установа већ седам година реализује Ревизију представа за децу, а пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планирано је проширење активности и на регион по узору на Југословенски позоришни фестивал „Без превода“.

2.3.4. Укључивање младих у рад Културног центра за децу и младе

Активност је у складу са Стратешким приоритетима развоја културе у Републици Србији од 2021. до 2025. године и Националном стратегијом за младе од 2015. до 2025. године и подразумева укључивање младих (ученика средњих школа, студената и младих, до 29 година) у креирање и реализацију програма намењених младима Културног центра за децу и младе, као и реализацију програма намењених деци, а нарочито ученицима основних школа.

2.3.5. Повећање броја изложби ученика Уметничке школе Ужице

Изложбе ученика уметничке школе Ужице биће реализоване у свим установама културе. На изложбама ће бити приказани радови ученика свих образовних профила. Активност ће се спроводити континуирано.

2.3.6. Укључивање ученика Уметничке школе у израду визуелних решења за потребе промоције културних садржаја

2.3.7. Организовање школа и радионица током периода распуста

Анализа културне понуде у Ужицу је показала да мањи број установа током распуста организује радионице намењене и деци и младима. Због тога ће установе културе и удружења грађана, у складу са делатношћу установе организовати радионице током распуста⁶⁰. На овај начин унапредиће се међусекторска сарадња, а установе културе неће само давати простор на коришћење за реализацију радионица, већ ће активно учествовати у њиховој реализацији. Удружења грађана средства за организацију и реализацију радионица могу обезбедити и на наменском конкурс у области културе, а установе културе, заједно са удружењима грађана на конкурсима Министарства културе (Конкурс за (су)финасирање пројеката у области културних делатности деце и за децу и младе), других министарстава и фондација.

2.3.8. Укључивање младих у рад одељења за тинејџере НБ Ужице

У складу са Националном стратегијом за младе од 2015. до 2025. године и Стратешким приоритетима развоја културе у Републици Србији од 2021. до 2025. године одељење за тинејџере Народне библиотеке Ужице ће у креирање програма за тинејџере укључити ученике средњих школа и младе који су заинтересовани за библиотечку делатност и књижевност. Преко Форума публике, млади ће давати

⁶⁰ Предлоге радионица видети у анализи анкетног истраживања грађана Ужица

идеје о начину реализације програма одељења за тинејџере, као и темама које ће бити обрађиване на културним догађајима.

Посебни циљ 3: Јачање видљивости и атрактивности културне понуде

Трећи посебни циљ посвећен је унапређењу промоције културних догађаја у Ужицу, развоју културног туризма, те позиционирању Ужица као града културе у међународним круговима културе. У оквиру овог циља посебна пажња је посвећена развоју културног туризма у насељеним местима, те су као целине издвојене атракције и споменици културног наслеђа у Карану, Кремнима и у Мокрој Гори.

Трећи посебни циљ је усклађен са циљевима и мерама дефинисаним Стратешким приоритетима развоја културе Републике Србије од 2021. до 2025. године, Стратегијом развоја образовања у Србији до 2030. године, Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године, Националном стратегијом за младе за период од 2015. до 2025. године, Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 – 2024, Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, Планом развоја града Ужица 2023 – 2030, Програмом развоја туризма туристичке регије Западна Србија 2020 – 2025, Конвенцијом о заштити европског архитектонског блага, Оквирном конвенцијом Савета Европе о вредности културног наслеђа за друштво, Европском конвенцијом о заштити археолошке баштине, Конвенцијом о заштити и унапређењу разноликости културних израза (УНЕСКО 2005), Конвенцијом о правима особа са инвалидитетом и законима у области културе и туризма.

Као најважније мере и активности дефинисане су:

Мера 3.1: Унапређење промоције и презентације културне понуде

3.1.1. Израда ПР планова установа културе

Свака установа културе ће приликом израда програма за наредну годину израдити и план промотивних активности. План подразумева промоцију, за сваки програм, у оквиру кога ће бити изложено на који начин ће се промовисати сваки програм установе. Такође, ПР план ће обухватати и буџет предвиђених активности и таксативно назначену сарадњу са заинтересованим странама. Активност ће се спроводити континуирано.

3.1.2. Израда портала и апликације за мобилне телефоне посвећене култури у Ужицу (програм Престонице)

У циљу унапређења промоције културних догађаја у Ужицу, током реализације пројекта Ужице – Национална престоница културе 2024, биће израђен портал посвећен култури. На овом порталу биће објављене информације о свим културним догађајима, установа културе, удружења грађана и приватног биоскопа, у Ужицу и насељеним местима, и представљаће својеврсни културни водич кроз културни живот у Ужицу. Поред тога, на порталу ће се налазити и подаци о споменицима културе, знаменитим личностима и установама културе. На једном од одељака Портала грађани ће остављати своје оцене о програмима из културе. Портал ће

бити доступан на интернет страници Градске управе, установа културе, удружења грађана и на друштвеним мрежама. На бази портала биће креирана и апликација за мобилне телефоне.

3.1.3. Постављање тач-скрин екрана на Тргу партизана са информацијама из културе

Активност подразумева постављање тач – скрин екрана на Тргу партизана који ће, по угледу на Портал, грађанима пружати информације о програмима из културе, о споменицима, личностима из Ужица.

3.1.4. Унапређење интернет страница установа културе према стандардима дигиталне приступачности и њихово редовно ажурирање

Неопходно је редовно ажурирање свих информација интернет страница установа културе (најаве догађаја, извештаји са догађаја, информације о установи, броју запослених, контакт, радно време за посетиоце, цене улазница...). Интернет странице установа културе треба да буду приступачне свима, те ће тако имати и информације да ли су установе приступачне за особе са инвалидитетом, у ком делу су приступачне за особе са инвалидитетом, у ком делу нису приступачне, мапу/скицу објекта за посетиоце. Такође, интернет странице ће садржати и видео описе на српском знаковном језику, са аудио описом и титлом. Интернет странице ће бити читљиве и слепим и слабовидим особама, због чега ће се посебно водити рачуна о контрасту странице. Свака установа културе ће бити преведена на најмање један светски језик.

3.1.5. Увођење система онлајн продаје и резервације карата за НП и ГКЦ

Народно позориште и Градски културни центар ће изградити софтвер за онлајн куповину и резервацију карата. Путем софтвера потенцијални посетилац позоришне представе ће имати увид која су места у сали слободна.

3.1.6. Постављање скулптура и споменика знаменитих личности и догађаја у отвореним јавним просторима (делимично програм Престонице)

Активност подразумева одавање почаст познатим уметницима и уметницама, као и историјским личностима, догађајима и њиховим учесницима значајним за град Ужице и шире. Скулптуре, споменици и/или реплике уметничких дела ће бити уметнички радови постављени на трговима и парковима Ужица. На овај начин ће грађани Ужица и сви посетиоци Ужица бити упознати са културном историјом Града. Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 планирано је постављање шест скулптура, од којих две реплике радова уметника из Ужица и четири на којима ће бити приказани познати Ужичани.

3.1.7. Постављање скулптура у јавном простору радова ученика Уметничке школе Ужице

Ученици Уметничке школе ће, у сарадњи са професорима, израђивати скулптуре које ће бити изложене у холовима јавних установа, фирми, банака, на аутобуској и железничкој станици. На овај начин ће се грађани упознати са радом Уметничке школе и уметницима који се у њој образују. У спровођењу ове активности учествоваће ученици који се образују за профиле: грнчар – уметничка керамика, дрворезбар и ливац уметничких предмета.

3.1.8. Постављање QR кодова на скулптурама и споменицима

Активност подразумева постављање QR кодова на већ постојећим и новим скулптурама и споменицима. На овај начин посетиоци ће учитавањем кодова добити додатне информације у аудио – визуелном формату о значењима, приказаним личностима и догађајима.

3.1.9. Укључивање младих у креирање најаве и извештаја програма установа културе на друштвеним мрежама

Анализа је показала да ученици и студенти нису задовољни промоцијом културних догађаја на друштвеним мрежама, због чега ће волонтери Канцеларије за младе креирати најаве и извештаје са програма установа културе, као и „рилсове“ и “сторије“ установа који ће привлачити млађу популацију. На овај начин ће објаве на друштвеним мрежама установа културе бити атрактивније и повећати културну партиципацију млађе популације.

3.1.10. Презентација културних садржаја путем виртуелних тура, 3Д приказа, холограма, виртуелне и проширене стварности (делимично програм Престонице)

По угледу на виртуелну туру „Стопама Николе Алтомановића“ Академија струковних студија Западна Србија ће, у циљу повећања видљивости установе, израдити виртуелне приказе, од којих ће неки бити и саставни део интернет странице установе. Пројектом Ужице – Национална престоница културе 2024 у оквиру сталне поставке „Ужице кроз векове“ биће презентована историја Града путем виртуелне и проширене стварности.

3.1.11. Дистрибуција флајера са најавима из културе путем Система обједињене наплате, на месечном нивоу

Активност подразумева информисаност свих грађана, и оних који не прате медије и друштвене мреже, о културним догађајима у Ужицу. Једном месечно, уз рачуне Система обједињене наплате, грађанима ће бити достављене информације о културним догађајима планираним за тај месец.

Мера 3.2: Развој културног туризма

3.2.1. Отварање сувенирнице у Музеју устанка 1941

3.2.2. Изградња пешачког моста преко реке Ђетиње до Старог града

Активност подразумева изградњу пешачког моста већег распона преко реке Ђетиње до Старог града, чиме ће Стари град бити доступан са магистрале која води ка Златибору и Црној Гори.

3.2.3. Отварање визиторског центра и сувенирнице на Старом граду

Активност подразумева отварање визиторског центра и сувенирнице код улаза на Стари град. У визиторском центру посетиоци ће моћи да се упознају са историјом Ужица, утврђења и купе сувенир.

3.2.4. Опремање утврђења Стари град

О историји утврђења Стари град посетиоци ће се упознати путем реплика историјских личности, табли и аудио водича. Важно је напоменути да ће

табле и аудио водичи бити вишејезични, на најмање једном страном светском језику.

3.2.5. Постављање нове туристичке сигнализације ка Старом граду

У складу са Правилником о саобраћајној сигнализацији и Мастер планом за означавање туристичких одређишта и управљање туристичком сигнализацијом на државним путевима у Републици Србији Туристичка организација Ужице ће покренути пројекат постављања нове туристичке сигнализације у Ужицу, која ће упућивати на Стари град. Отварањем пешачког моста преко реке Ђетиње туристичка сигнализација која упућује на Стари град ће бити постављена и на државном путу IV реда.

3.2.6. Спровођење систематских археолошких ископавања и геофизичких испитивања мапираних античких локалитета у Кремнима

Активност обухвата спровођење систематских археолошких ископавања античког војног логора, на археолошком налазишту Трговиште, што подразумева откривање унутрашњег дела логора, бедема и капија. Археолошко ископавање овог налазишта би се спроводило до 2026. године. Након тога, током 2027. и 2028. године биће спроведена геофизичка испитивања евидентираних археолошких налазишта Ерића гробље, за које се претпоставља да је у 3. веку било антички храм, и мапиране локације која се налази преко пута војног логора, за коју се претпоставља да је била насеље. Овим истраживањима добиће се потпунија слика о животу на територији Ужица, у античком периоду, те промоцији Ужица као важне тачке у периоду Римског царства.

3.2.7. Отварање визиторског центра у старој школи у Кремнима и пренос античких надгробних споменика

Активност подразумева ревитализацију споменика културе, старе школе у Кремнима у којој ће бити визиторски центар. У центру ће бити презентација живота у Кремнима у античком периоду, када је креманском котлином пролазио једини пут који је спајао руднике сребра (у Босни и Херцеговини) и руднике гвожђа (у Црној Гори). Око визиторског центра налазиће се антички надгробни споменици који су пронађени у Кремнима, а који се тренутно не чувају на адекватан начин.

3.2.8. Ревитализација Мољковића хана

Мољковића хан, културно добро од изузетног значаја, који се налази у непосредној близини старе школе у Кремнима, будућег визиторског центра, биће сачуван од даљег пропадања извођењем конзерваторско – рестаураторских радова. Идеја је да се Хану врати првобитна намена, односно да овај објекат поново постане место сусрета и одмориште туриста.

3.2.9. Дигитално представљање античких споменика у Кремнима и код Беле цркве у Карану, „римског моста“ у Севојну и црква брвнара у Ужицу и Севојну

Активност обухвата постављање табли у близини античких налазишта у Кремнима, код Беле цркве у Карану, и „Римског моста“ у Севојну и црква брвнара у Севојну и Ужицу, које ће посетиоце упознати са значајем локација

у прошлости. Уколико археолошка ископавања и геофизичка испитивања докажу значај креманске котлине у античком периоду биће израђена и виртуелна тура кроз античко Ужице.

3.2.10. Отварање туристичко-информативних центара у Мокрој Гори

У складу са Планом развоја града Ужица 2023 – 2030 у Мокрој Гори биће отворен најмање један туристичко – информативни центар. Идеја је да се један центар налази у Музејско – туристичком комплексу „Шарганска осмица“, а други испред потходника у Мокрој Гори. Поред куповине сувенира и информација о Мокрој Гори посетиоци ће се у туристичко – информативним центрима упознати и са програмима установа културе и удружења грађана у култури у Ужицу, као и о другим туристичким атракцијама (Старим градом, СтаПарком, Меморијалним комплексом Кадињача, хидроцентралом „Под градом“, Тргом партизана, црквама брвнарама, скулптурама, Злаксом...).

3.2.11. Осмишљавање и отварање музејске поставке у станици Голубићи

Активност подразумева отварање музејске поставке на станици Голубићи, код које стаје воз током вожње Шарганском пругом. У сарадњи са Музејом Југославије, матичним музејом за југословенско наслеђе у објекту станице Голубићи биће отворена поставка о возу „Ћира“. Музејско – туристички комплекс и Музеј Југославије ће потписати споразум, на основу којег ће предмети који припадају збирци Музеја Југославије бити представљени у Мокрој Гори.

3.2.12. Унапређење програмске понуде током вожње Шарганском пругом

Програмска понуда вожње Шарганском пругом и возом „Носталгија“ биће допуњена вишејезичним аудио водичима, као и причама о традицији ужичког краја, о возу Ћири који је ишао до Вишеграда и читањем одломака из књижевних дела познатих Ужичана и Ива Андрића који је писао о Вишеграду. За снимање аудио прича биће ангажовани професионални глумци из Ужица.

3.2.13. Осмишљавање културно-туристичких тура и пласирање туристичким агенцијама у земљи и иностранству

У складу са Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године, Планом развоја града Ужица 2023 - 2030 и Програмом развоја туризма туристичке регије Западна Србија 2020 – 2025, Туристичка организација Ужице ће у сарадњи са установама културе и удружењима грађана у култури осмислити културно – туристичке туре које ће бити представљене на сајмовима туризма и другим догађајима у области туризма, и представљене туристичким агенцијама које се баве рецептивним туризмом, као и туристичким агенцијама из иностранства. У том смислу Туристичка организација Ужица ће у сарадњи са Туристичком организацијом регије Западне Србије културно – туристичке туре представљати агенцијама које у својим аранжманима нуде Златибор, Тару и Перућац. Приликом креирања тура потребно је водити рачуна о идентитетима Ужица. Наиме, резултати

анкетних истраживања показују да би Ужице додатно требало да подржи индустријско наслеђе, Стари град, књижевну традицију, фестивале и манифестације. Током консултативног процеса саговорници су предложили туре књижевника, односно родних кућа познатих књижевника из Ужица, туру улица и четврти које се спомињу у делима Љубомира Симовића, туру индустријског наслеђа, туру Ужичке републике... Пошто неке од наведених тура већ постоје, важно је напоменути да ће оне кроз ову активност бити унапређене новим тачкама и причама. Поред посете културно – историјских споменика и природних богатстава посетиоци Ужица ће уживати и у програмима установа културе и удружења, као и у гастрономским специјалитетима Ужица, што ће допринети економском развоју Града. Културне туре неће бити намењене само туристима, већ и грађанима Ужица.

3.2.14. Спровођење обука за вођење културно-туристичких тура

Поред запослених у туризму, за вођење културно – туристичких тура биће обучени и актери у култури, као и ученици и студенти. Обуке ће спроводити Туристичка организација Ужице, Туристичка организација регије Западне Србије, Академија струковних студија Западна Србије, док ће податке о историјским догађајима пружати запослени у установама културе, у зависности од теме за коју се одржава обука.

3.2.15. Израда уметничких сувенира

Уметничка школа Ужице и уметници из Ужица ће се укључити у израду сувенира на којима ће бити представљене специфичности Ужица. Сувенири ће се продавати у сувенирницама Туристичке организације Ужице, у визиторском центру на Старом граду, у Кремнима, у Мокрој Гори, у СтаПарку и у Народном музеју Ужице.

3.2.16. Промоција културне понуде Ужица на Златибору и Тари

Активност подразумева унапређење промотивних активности на Златибору и Тари. Туристичка организација Ужице у сарадњи са Туристичком организацијом регије Западне Србије ће промовисати културно – туристичке туре, а на лед екранима на овим дестинацијама промовисаће Ужице као град културе, град индустријског наслеђа, књижевника, керамике и фестивала...У ту сврху, ове туристичке организације искористиће титулу Престонице културе.

3.2.17. Промоција културно-историјских споменика и културне понуде Ужица на аутобуској и железничкој станици у Ужицу

У циљу привлачења туриста који посећују „Шарганску осмицу“, а до Ужица долазе возом или аутобусом Туристичка организација Ужице ће на аутобуској и железничкој станици постављати промотивне материјале на којима ће бити представљени културно – историјски споменици са територије града Ужица, као и програми установа културе и удружења грађана у култури.

3.2.18. Регистрација Града Ужица у базу филмских локација Србије

Српска филмска асоцијација је удружење професионалаца из области кинематографије које се бави промовисањем и развојем Србије као

конкурентне и високо квалитетне локације за међународне филмске и телевизијске пројекте. Законом о кинематографији прописано је увођење “подстицајних мера” за привлачење страних и копродукционих пројеката у Србију. С обзиром да Ужице има професионално позориште, атрактивне урбанистичке целине, културно – историјске споменике и природна богатства укључивање Ужица у базу филмских локација Србије и добијање сертификата „Film friendly“ допринело би додатном упошљавању великог броја људи, расту малих и средњих предузећа, искоришћавању угоститељских и туристичких ресурса, повећању прихода од изнајмљивања локација и повољним ефектима на туризам и на промоцију места⁶¹.

Мера 3.3: Међународна препознатљивост Ужица као града културе

3.3.1. Редовно конкурисање код међународних фондова (ИПА, Интеррег Данубе, Креативна Европа, Еразмус плус, Унеско...)

3.3.2. Унапређење видљивости Ужица на Европској рути индустријског наслеђа

За све сертифициване европске културне руте на којима се налази Србија надлежно је Министарство културе. Народни музеј Ужице постаће члан ЕРИХ мреже индустријског наслеђа, на основу чега ће индустријско наслеђе Ужица бити промовисано у другим државама и градовима Европе који се налазе на овом путу културе. Чланство у Ерих мрежи подразумева и сарадњу са европским установама и организацијама који чувају и презентују индустријско наслеђе, размену изложби и учествовање на конференцијама. Овим путем ће Ужице и Народни музеј Ужице постати видљивији на светској научној и културно – туристичкој мапи.

3.3.3. Прикључење Ужица Унеско мрежи креативних градова за област књижевности

Књижевност, књижевна традиција и књижевни фестивали представљају један од идентитета Ужица, чиме се Ужицу пружа могућност да постане члан Унеско мреже креативних градова за област књижевности⁶², што је у складу са циљевима одрживог развоја 2030. Наиме, прва штампана књига у Србији потиче из манастира Рујно, књижевници Љ. Симовић, М. Ускоковић, С. Басара, М. Ћуповић Ћупа, драматург С.Стив Тешић, Н. Тешић, новинарка и библиотекарка М. Магазиновић су родом из Ужица, у коме се одржавају фестивали стрипа, фантастике, „На пола пута“. Сви наведени елементи, заједно са Легатом Љ. Симовића, одељењем за тинејџере и одељењем стране књиге у у Народној библиотеци Ужице представљају потенцијал за прикључење Ужица у УНЕСКО мрежу креативних градова. Из Републике Србије ниједан град није члан УНЕСКО мреже креативних градова за област књижевности. Неки од градова света који чланови мреже у области

⁶¹ Више о Film friendly програму видети на: <https://www.filminserbia.com/wp-content/uploads/2015/06/Vodi%20c4%8d-za-film-friendly-sertifikaciju.pdf>, приступљено 16.10.2023.

⁶² <https://en.unesco.org/creative-cities/home>, приступљено 18.10.2023.

књижевности су: Квебек, Милано, Сијетл, Гранада, Хајделберг, Даблин, Краков, Монтевидео, Љубљана, Бејрут...Град Ужице ће аплицирати 2025. године. Услови за приступање УНЕСКО мрежи креативних градова су: укључивање свих заинтересованих страна, јавног, цивилног и приватног сектора и друштвено осетљивих група, одрживост, постојање стратегије, израђен акциони план за активности у области за коју се град пријављује...⁶³.

3.3.4. Промоција културних идентитета Ужица градовима „побратимима“ из иностранства

Град Ужице ће путем програмских садржаја фестивала, изложби, размене стручњака, позоришних представа, промоција књига и дигиталних презентација у градовима „побратимима“ из иностранства промовисати специфичности културе Града.

3.3.5. Припрема апликације за конкурисање Ужица за добијање титуле Европска престоница културе након 2033. године

Град Ужице ће током спровођења свих активности дефинисаних Акционим планом Стратегије развоја културе града Ужица 2024 – 2029 припремати апликацију за Европску престоницу културе.

⁶³ Видети апликацију за 2023. годину: <https://en.unesco.org/creative-cities/sites/default/files/uccn-2023-application-guidelines-en.pdf>, приступљено 18.10.2023.

ПРИЛОЗИ:

Прилог 1. Акциони план Стратегије развоја културе града ужица 2024-2029.

Прилог 2. Извештај о спроведеним консултацијама и јавној расправи у процесу израде Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029.

Прилог 3. Истраживање мишљења грађана Ужица у процесу доношења Стратегије развоја културе Града Ужица 2024 -2029: анализа културних преференција и перцепције градске културне понуде грађана Ужица

Прилог 4. Радни тим у изради Стратегије развоја културе града ужица 2024-2029.

АКЦИОНИ ПЛАН СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА КУЛТУРЕ ГРАДА УЖИЦА 2024-2029

Документ ЈП:	Стратегија развоја културе Града Ужица 2024-2029
Акциони план:	Акциони план Стратегије развоја културе Града Ужица 2024-2029
Координација и извештавање	Градска управа Ужица
Кровни документ ЈП:	Закон о култури Републике Србије

Општи циљ: Унапређење разноликости и динамике културне понуде и препознатљивости Ужица као града културе

Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, установе и удружења у култури, Савет за културу

Показатељ (и) на нивоу општег циља (показатељ ефекта)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у последњој години АП	Последња година важења АП
Учешће издвајања за програме у буџетима установа културе	%	Извештаји установа културе	5,93%	2022	13%	2028
Број публике на културним дешавањима	број	Извештаји установа културе, извештаји организатора програма	104.155	2022	125.000	2028
Број посетилаца културно – туристичких атракција	број	Извештај ТО Ужице, Извештаји установа културе, извештаји надлежних установа	25.195	2022	31.250	2028

Посебни циљ 1: Унапређење регулаторних механизма и подизање капацитета ресурса културе у Ужицу

Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, Савет за културу

Показатељ(и) на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП
Формиран Савет за културу	0 – не 1 - да	Извештај Градског већа	0	2023	1	1	1	1	1	1
Износ средстава за реализацију градских конкурса за пројекте у области културе	РСД	Извештај о реализацији конкурса	0	2023	9.700	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
Број посетилаца ХЕ „Под градом“, на годишњем нивоу	број	Извештај НМ Ужице	2.400	2022	3.000	5.000	7.500	9.000	11.000	35.500
Број новоотворених простора намењених култури	број	Извештај Градске управе Ужице, Извештаји установа	0	2023	4	4	7	9	9	9

културе

Мера 1.1: Унапређење правних и организационих инструмената културне политике Града Ужица

Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице

Период спровођења: 2024-2029

Тип мере: Регулаторна, Подстицајна

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП	
Донет Споразум о сарадњи између установа образовања и културе на територији града Ужица	0 – не 1 - да	Службени лист града Ужица	0	2023	1	1	1	1	1	1	
Број деце предшколског узраста и ученика основних и средњих школа у организованим посетама установама културе	Број	Извештај образовних установа и установа културе	0	2022	3.000	6.500	8.500	10.000	12.000	40.000	
Извршена ресистематизација радних места у установама културе према потребама установа	број	Извештаји установа културе	6	2023	/	6	/	/	8	8	
Извор финансирања мере ¹	Веза са програмским буџетом ²	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.									
		У години t+1	У години t+2	У години t+3	У години t+4	У години t+5	Укупно				
Приходи из буџета	4004-3212										
Средства која нису у потпуности обезбеђена											
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ³	Веза са програмским м буџетом ⁴	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ⁵					Укупна процењена вредност
						2024	2025	2026	2027	2028	
1.1.1. Оснивање Савета	Градско веће	/	2024			0	0	0	0	0	0

¹ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

² Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

³ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

⁴ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

⁵ Са звездичом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

за културу при Градском већу	Ужице											
1.1.2. Увођење наменског конкурса Града Ужица за подршку пројектима у области културе	ГУ Ужице	/	2024	Буџет Града Ужица, буџет МК (Престоница културе)	0002-7003	8.000	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.1.3. Реорганизација конкурса за културу општине Севојно, у складу са Уредбом о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе	ГО Севојно		2024	Буџет ГО Севојно	1201-0002	1.500	0	0	0	0	0	0
1.1.4. Унапређење конкурсне процедуре дефинисањем јасних критеријума за одабир пројеката у области културе	ГУ Ужице, ГО Севојно	/	2024			0	0	0	0	0	0	0
1.1.5. Оснивање стручних комисија за конкурсе за одабир пројеката у области културе	ГУ Ужице, ГО Севојно	/	2024			0	0	0	0	0	0	0
1.1.6. Увођење система стручне евалуације и транспарентних образложења свих пријављених пројеката према дефинисаним критеријумима	ГУ Ужице, ГО Севојно		2024			0	0	0	0	0	0	0
1.1.7. Повећање издвајања у оквиру Конкурса за суфинансирање обнове фасада стамбених и стамбено-пословних зграда на територији Града Ужица, у оквиру евидентираних просторно културно-	ГУ Ужице	ЗЗСК Краљево	континуирано	Буџет Града Ужица	1101-4006	15.000	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана

историјских целина											
1.1.8. Увођење конкурса за архитектонско-урбанистичко и пејзажно уређење Трга партизана	ГУ Ужице	ЗЗСК Краљево	2028	Буџет Града Ужица, други извори финансирања						биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.1.9. Доношење Споразума о сарадњи установа културе и установа образовања	ГУ Ужице	Установе културе, установе образовања	2024			0	0	0	0	0	0
1.1.10. Измена систематизација радних места у установама културе	Установе културе	ГУ Ужице	2025			0	0	0	0	0	0
1.1.11. Потписивање споразума између Градске управе Ужице и Електропривреде Србије – Обновљиви извори енергије о коришћењу изложбеног простора ХЕ „Под градом“	ГУ Ужице, Електропривреда Србије – Обновљиви извори енергије	НМ Ужице	2024			/	0	0	0	0	0
1.1.12. Преузимање надлежности од стране НМ Ужице над Музејом железнице у Ужицу	НМ Ужице Железнице Србија а.д.		2028			/	/	/	/	0	0

Мера 1.2: Оснивање нових установа и простора културе

Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице

Период спровођења: 2024-2029

Тип мере: Институционално управљачко организационе, Обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП
Отворен Културни центар за децу и младе	0 – не 1 - да	Извештај Градске управе Ужице, Извештај ГКЦ	0	2023	1	1	1	1	1	1
Отворен Легат Јб. Симића	0 – не 1 - да	Извештај Градске управе Ужице, Извештај НБ Ужице	0	2023	1	1	1	1	1	1

Број полазника центра за уметност и културу	број	Извештај Градске управе Ужице	0	2023	/	100	150	175	240	665	
Број простора намењених деци и младима	број	Извештај НБ Ужице, Извештај ГКЦ	1	2023	2	2	3	3	3	3	
Усвојена Одлука о оснивању Дома културе у Злакуси	0 – не 1 - да	Службени лист Града Ужица	0	2023	/	/	/	1	1	1	
Број посетилаца сталне поставке „Ужице кроз векове“	број	Извештај НМ Ужице	0	2023	2.000	3.500	6.000	8.000	11.000	30.500	
Извор финансирања мере ⁶	Веза са програмским буџетом ⁷	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.						Укупно			
		У години т+1	У години т+2	У години т+3	У години т+4	У години т+5					
Приходи из буџета	4004-3212										
Средства која нису у потпуности обезбеђена											
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ⁸	Веза са програмским буџетом ⁹	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ¹⁰					
						2024	2025	2026	2027	2028	Укупно
1.2.1. Иницирање оснивања Завода за заштиту споменика културе у Ужицу	ГУ Ужице, Министарство културе		2026	Буџет Града Ужица и припадајућих општина Златиборског округа		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.2.2. Оснивање установе културе у Севојну	ГО Севојно, ГУ Ужице		2027	Буџет ГО Севојно		/	0	0	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.2.3. Оснивање јавног предузећа које ће управљати Старим градом и СтаПарком	ГУ Ужице	ТО Ужице	2026	Буџет града Ужица, други извори финансирања		/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.2.4. Оснивање и отварање Дома културе у селу Злакуса	ГУ Ужице	ЈП „Ужице развој“	2028	Буџет града Ужица, други извори финансирања		/	/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	30.000*

⁶ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

⁷ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

⁸ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

⁹ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

¹⁰ Са звездицом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

1.2.5. Оснивање и отварање Галерије уметничке керамике (програм Престонице)	ГУ Ужице	Градски културни центар, Удружење „Керамика Злакуса“	2024	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	1101-5022	42.000						42.000
1.2.6. Оснивање и отварање Културног центра за децу и младе (програм Престонице)	ГУ Ужице	Градски културни центар, ЈП „Ужице развој“	2024	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	1101-5022	24.000						24.000
1.2.7. Оснивање и отварање (истраживачког) центра за уметност и културу у кући Михаила Миловановића (програм Престонице)	ГУ Ужице	Народни музеј Ужице, РРА Златибор	2024	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	1101-5022	42.000						42.000
1.2.8. Обезбеђивање простора за рад удружења грађана у култури	ГУ Ужице	Удружења грађана у култури, власници објеката	2026	Буџет града Ужица, други извори финансирања					биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.2.9. Оснивање и отварање Легата Љубомира Симића (програм Престонице)	ГУ Ужице	НБ Ужице, Музеј Града Београда, САНУ	2024	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	1101-5022	30.000						30.000
1.2.10. Оснивање одељења за тинејџере у НБ Ужице	НБ Ужице	ГУ Ужице	2026	Буџет града Ужица, буџет МК					8.000			8.000
1.2.11. Оснивање одељења стране књиге НБ Ужице	НБ Ужице	ГУ Ужице	2026	Буџет града Ужица, буџет МК, други извори финансирања					биће накнадно дефинисана			биће накнадно дефинисана
1.2.12. Оснивање и отварање Салона фестивала „Без превода“ НП Ужице	НП Ужице	ГУ Ужице НМ Ужице	2027	Буџет града Ужица, други извори финансирања	Веза са 1.3.4.					биће накнадно дефинисана		биће накнадно дефинисана
1.2.13. Отварање сталне поставке „Ужице кроз векове“ НМ Ужице, у објекту 1 (програм Престонице)	ГУ Ужице	НМ Ужице	2024	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	1101-5022	30.000						56.532.740

1.2.14. Доградња депоа Историјског архива Ужице	ГУ Ужице	ЈП „Ужице развој“, ИА Ужице	Од 2027	финансирања Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	60.000*
1.2.15. Отварање амфитетатара на отвореном простору	ГУ Ужице	ЈП „Ужице развој“	континуирано	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница ⁹ , други извори финансирања		биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана

Мера 1.3: Унапређење инфраструктуре и опремљености у култури

Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, Савет за културу

Период спровођења: 2024-2029

Тип мере: Институционално управљачко организациона, Обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП	
Простори установа културе прилагођени и опремљени према принципима Универзалног дизајна	број	Извештаји установа културе	1	2023	4	5	6	7	11	11	
Број реконструисаних и опремљених објеката установа културе	број	Извештаји установа културе	0	2023	0	1	3	4	8	8	
Извор финансирања мере ¹¹	Веза са програмским буџетом ¹²	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.									
		У години t+1	У години t+2	У години t+3	У години t+4	У години t+5	Укупно				
Приходи из буџета	4004-3212										
Средства која нису у потпуности обезбеђена											
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ¹³	Веза са програмски м	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ¹⁵					Укупна процењена
						2024	2025	2026	2027	2028	

¹¹ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

¹² Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

					буџетом ¹⁴						вредност
1.3.1. Обезбеђивање архитектонско-урбанистичке и информационе приступачности установа културе за ОСИ, децу и старије (програм Престонице)	ГУ Ужице, установе културе	Удружења ОСИ, ЗЗСК Краљево	континуирано	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	1101-5022	10.000 (буџет Престонице)	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	58.000
1.3.2. Реконструкција и енергетска санација објекта и опремање НБ Ужице (приземље објекта)	ГУ Ужице	ЈП „Ужице развој“, НБ Ужице	2027	Буџет града Ужица, буџет МК, други извори финансирања			биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана		58.000
1.3.3. Опремање лабораторије за конзервацију, рестаурацију и преповез старих и ретких књига у НБ Ужице (програм Престонице)	ГУ Ужице	НБ Ужице	2024	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	1201-7007	3.000					3.000
1.3.4. Санација зграде и опремање НП Ужице	ГУ Ужице	НП Ужице	континуирано	Буџет града Ужица, буџет МК, други извори финансирања		/	30.000	30.000	30.000	30.000	120.000
1.3.5. Обезбеђивање опреме за музејски депо у објекту 2 НМ Ужице	НМ Ужице		2025	Буџет града Ужица, буџет МК, други извори финансирања		биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана				биће накнадно дефинисана
1.3.6. Реновирање поставке „Ужичка република“ у објекту 1 НМ Ужице	НМ Ужице	РЗЗСК	2026	Буџет града Ужица, други извори финансирања			биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана			биће накнадно дефинисана
1.3.7. Санација фасаде на Јокановића кући	ГУ Ужице	НМ Ужице, ЗЗСК Краљево	2027	Буџет града Ужица, буџет МК, други извори			биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана		биће накнадно дефинисана

¹³ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретнoг донатора.

¹⁵ Са звездицом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

¹⁴ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

1.3.8. Израда пројекта нове сталне поставке Спомен дома на Меморијалном комплексу Кадињача	НМ Ужице	Музеј Југославије	2027	финансирања Буџет Града Ужица, буџет МК, други извори финансирања		/	/	/	биће накнадно дефинисана	/	биће накнадно дефинисана
1.3.9. Реконструкција нове сталне поставке Спомен дома на Меморијалном комплексу Кадињача, према пројекту	НМ Ужице		Од 2028	Буџет Града Ужица, буџет МК, други извори финансирања		/	/	/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.3.10. Измештање трафо станице са локације у Историјском архиву Ужице	ЕПС	ГУ Ужице, ИА Ужице	2027	Буџет ЕПС					биће накнадно дефинисана		биће накнадно дефинисана
1.3.11. Адаптација зграде Градске галерије	ГУ Ужице	Градска галерија	2028	Буџет Града Ужица, други извори финансирања					биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	25.000
1.3.12. Реконструкција зграде Градског културног центра	ГУ Ужице	ГКЦ	континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	84.000
1.3.13. Реконструкција и опремање Велике сале Градског културног центра (програм Престонице)	ГУ Ужице	ГКЦ	2024	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	1101-5022	60.000					60.000
1.3.14. Набавка возила за Градски културни центар	ГКЦ		2025	Други извори финансирања			биће накнадно дефинисана				биће накнадно дефинисана
1.3.15. Реновирање Трга партизана	ГУ Ужице		2024	Буџет града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања		биће накнадно дефинисана					
1.3.16. Санација објекта Лапидаријума НМ Ужице и реконструкција постоља споменика	ГУ Ужице	НМ Ужице	2028	Буџет града Ужица, буџет МК, други извори финансирања					биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.3.17.	НМ Ужице	Музеј науке и	2027	Буџет града				биће	биће		биће

Конзервација и рестаурација машина из „Партизанске фабрике оружја и муниције Ужице 1941“ у НМ Ужице		технике, Београд		Ужица, буџет МК, други извори финансирања					накнадно дефинисана	накнадно дефинисана		накнадно дефинисана
1.3.18. Реконструкција, санација и рестаурација Старог града	ГУ Ужице	ЗЗСК Краљево	континуирано	други извори финансирања				биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.3.19. Санација објекта и опремање Дома културе у Кремнима	МЗ Кремна ГУ Ужице		2028	Буџет града Ужица, други извори финансирања		/	/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана		
Мера 1.4: Развој људских ресурса у култури												
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице												
Период спровођења: 2024 - 2029								Тип мере: Институционално управљачко организациона				
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП		
Број установа културе у којима се реализује стручна пракса	број	Извештаји установа културе	0	2023	1	3	5	6	6	6		
Донета Одлука о успостаљању награде за уметницу	0 – не 1 - да	Извештај ГУ Ужице	0	2023	0	0	1	1	1	1		
Извор финансирања мере ¹⁶	Веза са програмским буџетом ¹⁷	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.										
		У години t+1		У години t+2		У години t+3		У години t+4		У години t+5		Укупно
Приходи из буџета	4004-3212											
Средства која нису у потпуности обезбеђена												
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ¹⁸	Веза са програмским м	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ²⁰						
						2024	2025	2026	2027	2028	Укупно процењена	

¹⁶ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретнoг донатора.

¹⁷ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

¹⁸ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретнoг донатора.

					буџетом ¹⁹						средства
1.4.1. Повећање броја запослених у установама културе	ГУ Ужице	Установе културе	континуирано	Буџет Града Ужица		биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.4.2. Издвајање средстава у буџету установа за накнаде запосленима за посебне резултате рада и прекоремени рад	ГУ Ужице, установе културе		континуирано	Буџет Града Ужица, буџет установа културе, други извори финансирања		биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.4.3. Ангажовање волонтера за програмске активности установа	Установе културе	Образовне установе, Канцеларија за младе, Удружење пензионера, Удружења ОСИ, удружења грађана у култури	континуирано			200	200	200	200	200	1000
1.4.4. Дефинисање плана и реализација обука и стручног усавршавања за актере у култури	ГУ Ужице, установе културе, удружења грађана у култури		континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	250	300	350	400	1.300
1.4.5. Израда и покретање програма менторства и стручне праксе у установама културе	Установе културе	Установе образовања, удружења грађана, појединци	континуирано			/	0	0	0	0	0
1.4.6. Успостављање годишње награде за уметнице из Ужица, која ће носити име знамените Ужичанке	ГУ Ужице, Савет за културу		2026	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
1.4.7. Успостављање годишње стипендије за младе уметнике и уметнице из Ужица, путем отвореног јавног позива	ГУ Ужице, Савет за културу		2027	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
Посебни циљ 2: Унапређење културних програма и повећање учешћа грађана у културним активностима											
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, Савет за културу, установе културе											

²⁰ Са звездицом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

¹⁹ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

Показатељ(и) на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП
Успостављена обједињена улазница за све просторе НМ Ужице	0 – не 1 - да	Извештај НМ Ужице	0	2023	1	1	1	1	1	1
Установе културе и организације у култури спроводе истраживања мишљења публике путем анкета и фокус група	број	Извештаји установа културе	0	2022	2	4	6	7	8	8
Број посетилаца програма на отвореном	број	Извештаји установа културе, Извештаји удружења грађана, Извештај Полицијске управе Ужице	Н/А	2023	3.500	4.000	4.400	5.000	5.500	22.400
Број учесника културно – едукативних радионица за одрасле и старије	број	Извештаји установа културе, Извештаји удружења грађана	0	2023	/	40	50	75	90	90
Основан музички фестивал за младе	0 – не 1 - да	Извештај Канцеларије за младе, Извештај ГКЦ	0	2023	0	1	1	1	1	1
Мера 2.1: Организациони оквир културне понуде										
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, установе културе, удружења грађана у култури										
Период спровођења: 2024-2029						Тип мере: Информативно-едукативна				
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП
Успостављена сарадња и координација програма	0 – не 1 - да	Извештаји установа културе, извештаји удружења грађана у култури	0	2023	1	1	1	1	1	1
Извор финансирања мере ²¹	Веза са програмским буџетом ²²	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.								
		У години t+1	У години t+2	У години t+3	У години t+4	У години t+5	Укупно			

²¹ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

²² Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

Приходи из буџета		4004-3212									
Средства која нису у потпуности обезбеђена											
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ²³	Веза са програмским буџетом ²⁴	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ²⁵					
						2024	2025	2026	2027	2028	Укупно
2.1.1. Редовно одржавање састанака представника установе културе, организација, истакнутих појединаца у култури и других заинтересованих страна	Савет за културу		континуирано			0	0	0	0	0	0
2.1.2. Усклађивање термина одржавања културних програма установа и других актера	Савет за културу		континуирано			0	0	0	0	0	0
2.1.3. Прилагођавања радног времена установа културе потребама грађана	Установе културе		континуирано			0	0	0	0	0	0
2.1.4. Успостављање обједињене улазнице за све просторе Народног музеја Ужице	НМ Ужице		2024			0	0	0	0	0	0
Мера 2.2: Унапређење програмске понуде											
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: ГУ Ужице, Савет за културу, установе културе, удружења грађана											
Период спровођења: 2024-2029						Тип мере: Информативно-едукативна					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП	
Број пројеката са којима је аплицирано на конкурсе других финансијера	број	Извештај ГУ Ужице, извештаји установа културе, извештаји удружења грађана у култури	34	2022	38	44	51	61	73	73	

²³ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретнoг донатора.

²⁴ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

²⁵ Са звездицом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

Број уписаних нових елемената са територије Ужица у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа	број	Извештај НМ Ужиц	4	2023	4	4	5	6	7	7	
Покренута манифестација на Меморијалном комплексу Кадињача	0 – не 1 - да	Извештаји ГУ Ужице, извештаји установа културе, извештаји удружења грађана у култури	0	2023	0	1	1	1	1	1	
Извор финансирања мере ²⁶	Веза са програмским буџетом ²⁷	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.									
		У години т+1	У години т+2	У години т+3	У години т+4	У години т+5	У години т+6				
Приходи из буџета	4004-3212										
Средства која нису у потпуности обезбеђена											
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ²⁸	Веза са програмским буџетом ²⁹	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ³⁰					Укупно процењена вредност
						2024	2025	2026	2027	2028	
2.2.1. Редовно конкурсарење код других извора финансирања (МК, друга министарства, фондације)	ГУ Ужице, установе културе, удружења грађана у култури		континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	0	0	0	0	0
2.2.2. Увођење редовних истраживања мишљења публике	Установе културе, удружења грађана у култури		континуирано			0	0	0	0	0	0
2.2.3. Формирање форума публике на нивоу установа културе	Установе културе		2025			/	0	0	0	0	0
2.2.4. Спровођење евалуације пројекта „Ужице – Национална	ГУ Ужице	Консултант	2025	Буџет Града Ужица, други извори		/	600	/	/	/	600

²⁶ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретних донатора.

²⁷ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

²⁸ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретних донатора.

²⁹ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

³⁰ Са звездицом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

престоница културе 2024*				финансирања								
2.2.5. Спровођење истраживања културне партиципације грађана Ужица	ГУ Ужице	Консултант	2028	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	/	/	300	300	
2.2.6. Прилагођавање програмских садржаја за особе са инвалидитетом (програм Престонице)	Установе културе, удружења грађана у култури	Удружења ОСИ	континуирано	Буџет Града Ужице, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	Вежа са 1.3.1.							
2.2.7. Организација програма из културе у отвореним јавним просторима и просторима ван објеката установа културе (програм Престонице)	Установе културе, удружења грађана у култури		континуирано	Буџет Града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања		1.000	1.000	1.100	1.300	1.300	5.700	
2.2.8. Организација програма посвећених локалној историји, традицији и личностима	Установе културе, удружења грађана у култури	Установе образовања	континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	7.500	
2.2.9. Креирање програма историјских реконструкција на Старом граду	Установе културе, ТО Ужице, (потенцијално јавно предузеће)	ТО регије ЗС, удружења грађана у култури	2025	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	
2.2.10. Уписивање нових елемената у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа	НМ Ужице	Музеј на отвореном Старо село Сирогојно, Центар за нематеријално наслеђе, установе културе, удружења грађана у култури	континуирано			0	0	0	0	0	0	
2.2.11. Спровођење истраживања о обичајима и традицији у сеоским срединама	Фолклористичка секција Педагошког факултета, НМ Ужице	Месне заједнице	2026	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	биће накнадно дефинисана	/	/	биће накнадно дефинисана	
2.2.12. Организација нових фестивала и ревитализација старих (делимично програм Престонице)	Установе културе, удружења грађана у култури		континуирано	Буџет Града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања		20.700	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	

2.2.13. Покретање манифестације на Меморијалном комплексу Кадињача	Установе културе	Музичка школа Ужице, Ужичка гимназија	2025	финансирања Буџет Града Ужица		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
2.2.14. Приказивање програма филмских фестивала у Арт биоскопу	ГУ Ужице, Арт биоскоп		континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања	Веза са 1.1.2.	/					
2.2.15. Организовање научно-популарних трибина (програм Престонице)	Установе културе, удружења грађана	Научно - образовне установе	2024	Буџет Града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања		400	(редовна делатност установе 400)	(редовна делатност установе 400)	(редовна делатност установе 400)	(редовна делатност установе. 400)	(редовна делатност установе процена 2.000)
2.2.16. Реализација едукативних програма у НБ посвећених културној разноликости	НБ Ужице		2025	Буџет Града Ужица, други изври финансирања		/	200	200	200	200	800
2.2.17. Организација партиципативни, интерактивних и иновативних програма (делимично програм Престонице)	Установе културе, удружења грађана у култури		континуирано	Буџет Града Ужица, други изври финансирања		650	(редовна делатност установе 750)	(редовна делатност установе 750)	(редовна делатност установе 750)	(редовна делатност установе 750)	(редовна делатност установе процена 3.650)
2.2.18. Организација културно-едукативних радионица за одрасле и старије грађане	Установе културе, удружења грађана у култури	Удружења пензионера	2025	Буџет Града Ужица, други изври финансирања		/	(редовна делатност установе 250)	(редовна делатност установе 250)	(редовна делатност установе 250)	(редовна делатност установе 250)	(редовна делатност установе процена 1.000)
2.2.19. Одржавање програма у Лапидаријуму античких споменика НМ Ужице	НМ Ужице	Удружења грађана, Музичка школа Ужице	2025	Буџет Града Ужица, други изври финансирања		/	(редовна делатност установе 250)	(редовна делатност установе 250)	(редовна делатност установе 250)	(редовна делатност установе 250)	(редовна делатност установе процена 1.000)

Мера 2.3: Унапређење понуде културних садржаја за децу и младе и њихово укључивање у културну продукцију

Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, установе културе, Канцеларија за младе, удружења грађана у култури, образовне установе

Период спровођења: 2024-2029

Тип мере: Информативно-едукативна

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП
Број младих укључених у	број	Извештаји	0	2023	10	14	25	40	55	55

рад Културног центра за децу и младе и одељења за тинејџере НБ Ужице		ГКЦ, Извештај НБ Ужице									
Број учесника на радионицама за децу и младе одржаних током распуста	број	Извештаји установа културе, извештаји удружења грађана у култури, Извештај ТО	185	2022	250	275	340	400	440	440	
Извор финансирања мере ³¹	Веза са програмским буџетом ³²	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.									
		У години т+1	У години т+2	У години т+3	У години т+4	У години т+5	Укупно				
Приходи из буџета	4004-3212										
Средства која нису у потпуности обезбеђена											
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ³³	Веза са програмским м буџетом ³⁴	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ³⁵					
						2024	2025	2026	2027	2028	Укупно
2.3.1. Оснивање музичког фестивала за младе	ГКЦ, Канцеларија за младе		2025	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
2.3.2. Реализација посебно конципираних програма за децу и младе (делимично програм Престонице)	Установе, културе, удружења грађана у култури		континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		10.800	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)
2.3.3. Повећање броја позоришних представа за децу (делимично програм Престонице)	НП Ужице		континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања	1201-7006	3.000 (буџет Престонице)	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
2.3.4. Укључивање младих у рад Културног центра за децу и младе	ГКЦ	Канцеларија за младе, образовне установе	континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		0	0	0	0	0	0
2.3.5. Повећање броја изложби ученика	Установе културе,		континуирано	Буџет Града Ужица, други		биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана

³¹ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

³² Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

³³ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

³⁴ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

³⁵ Са звездицом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

Уметничке школе Ужице	Уметничка школа Ужице			извори финансирања		(редовна делатност установе)	(редовна делатност установе)	(редовна делатност установе)	(редовна делатност установе)	(редовна делатност установе)	(редовна делатност установе)
2.3.6. Укључивање ученика Уметничке школе у израду визуелних решења за потребе промоције културних садржаја	Установе културе, Уметничка школа Ужице		континуирано			0	0	0	0	0	0
2.3.7. Организовање школа и радионица током периода распуста	Установе културе, удружења грађана у култури	ТО Ужице	континуирано	Буџет ГУ Ужице, други извори финансирања		биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност установе)
2.3.8. Укључивање младих у рад одељења за тинејџере НБ Ужице	НБ Ужице, Канцеларија за младе, образовне установе		континуирано		0	0	0	0	0	0	0

Посебни циљ 3: Јачање видљивости и атрактивности културне понуде

Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, Савет за културу, установе културе, удружења грађана у култури, ТО Ужице, ТО регије Западне Србије

Показатељ(и) на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП
Креиран портал посвећен култури у Ужицу	0 – не 1 - да	Извештај ГУ Ужице	0	2023	1	1	1	1	1	1
Интернет странице установа културе поштују начела дигиталне приступачности	број	Извештаји установа културе	0	2023	0	2	3	5	8	8
Посетиоци Старог града	број	Извештај ТО Ужице	5.500	2022	6.500	6.500	8.000	9.500	12.000	12.000
Нове културно – туристичке туре	број	Извештај ТО Ужице	0	2023	0	2	4	4	5	5
Град Ужице је аплицирао за прикључење УНЕСКО мрежи креативних градова за област књижевности	0 – не 1 - да	Извештај ГУ Ужице	0	2023	0	1	1	1	1	1

Мера 3.1: Унапређење промоције и презентације културне понуде

Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, установе културе, удружења грађана у култури

Период спровођења: 2024-2029

Тип мере: Информативно-едукативна

Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП	
Успостављена онлајн продаја карата и резервација НП Ужице и ГКЦ	0 – не 1 - да	Извештај ГКЦ, извештај НП Ужице	0	2023	0	0	1	1	1	1	
Постављен тач – скрин екран на Тргу партизана са информацијама из културе	0 – не 1 - да	Извештај ГУ Ужице	0	2023	1	1	1	1	1	1	
Постављене скулптуре знаменитих Ужична у отвореном јавном простору	број	Извештај ГУ Ужице	0	2023	6	6	8	11	15	15	
Извор финансирања мере ³⁶	Веза са програмским буџетом ³⁷	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.									
		У години t+1	У години t+2	У години t+3	У години t+4	У години t+5	Укупно				
Приходи из буџета	4004-3212										
Средства која нису у потпуности обезбеђена											
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ³⁸	Веза са програмским м буџетом ³⁹	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ⁴⁰					Укупно процењена средства
						2024	2025	2026	2027	2028	
3.1.1. Израда ПП планова установа културе	Установе културе		континуирано			0	0	0	0	0	0
3.1.2. Израда портала и апликације за мобилне телефоне посвећене култури у Ужицу (програм Престонице)	ГУ Ужице	РРА Златибор, установе културе, удружења у култури	2024	Буџет Града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	0602-7003	2.000	500	500	500	500	4.000
3.1.3. Постављање тач-скрин екрана на Тргу	ГУ Ужице	РРА Златибор, установе културе,	2024	Буџет Града Ужица, буџет	0602-7003	1.000	500	500	500	500	3.000

³⁶ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретнoг донатора.

³⁷ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

³⁸ Навести један од извора финансирања: буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретнoг донатора.

³⁹ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

⁴⁰Са звездицом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

партизана са информацијама из културе		удружења у култури		МК (Престоница), други извори финансирања								
3.1.4. Унапређење интернет страница установа културе према стандардима дигиталне приступачности и њихово редовно ажурирање	Установе културе	консултант	континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	400	200	400	600	1.600	
3.1.5. Увођење система онлајн продаје и резервције карата за НП и ГКЦ	НП, ГКЦ	консултант	2026	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	
3.1.6. Постављање скулптура и споменика знаменитих личности и догађаја у отвореним јавним просторима (делимично програм Престонице)	ГУ Ужице	Уметници	континуирано	Буџет Града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања	0602-7003	6.000	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	
3.1.7. Постављање скулптура у јавном простору радова ученика Уметничке школе Ужице	ГУ Ужице, Уметничка школа Ужице		2026	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	
3.1.8. Постављање QR кодова на скулптурама и споменицима	ГУ Ужице	РРА Златибор, Академија струковних студија Западна Србија, установе културе, удружења у култури	континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	
3.1.9. Укључивање младих у креирање најава и извештаја програма установа културе на друштвеним мрежама	Канцеларија за младе, Установе културе		континуирано			0	0	0	0	0	0	
3.1.10. Презентација културних садржаја путем виртуелних тура, 3Д приказа, холограма, виртуелне и проширене стварности (делимично програм	Установе културе	Академија струковних студија Западна Србија	континуирано	Буџет Града Ужица, буџет МК (Престоница), други извори финансирања		биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	

Престонице)											
3.1.1.1. Дистрибуција флајера са најавама из културе путем Система обједињене наплате, на месечном нивоу	ГУ Ужице	ЈП „Стан“ Ужице	континуирано	Буџет Града Ужица, буџет ЈП „Стан“ Ужице		биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
Мера 3.2: Развој културног туризма											
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, установе културе, удружења грађана у култури, ТО Ужице, ТО регије Западна Србије											
Период спровођења: 2024-2029						Тип мере: Информативно-едукативна, Обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему					
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години t+1	Циљана вредност у години t+2	Циљана вредност у години t+3	Циљана вредност у години t+4	Циљана вредност у години t+5	Циљана вредност у последњој години АП	
Број отворених визиторских центара у Ужицу и насељеним местима	број	Извештај ТО Ужице	0	2023	0	0	3	3	4	4	
Потписан споразум о сарадњи ТО Ужице и Уметничке школе Ужице о производњи сувенира	0 – не 1 - да	Извештај ТО Ужице, Извештај Уметничке школе Ужице	0	2023	0	1	1	1	1	1	
Отворена музејска поставка о возу „Ђира“ у станици Голубићи	0 – не 1 - да	Извештај МТК „Шарганска осмица“, Извештај Музеја Југославије	0	2023	0	0	0	1	1	1	
Извор финансирања мере ⁴¹	Веза са програмским буџетом ⁴²	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.									
		У години t+1	У години t+2	У години t+3	У години t+4	У години t+5	Укупно				
Приходи из буџета	4004-3212	0	0	0	0	0	0				
Средства која нису у потпуности обезбеђена		0	0	0	0	0	0				
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ⁴³	Веза са програмским	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ⁴⁵					
						2024	2025	2026	2027	2028	Укупно

⁴¹ Навести један од извора финансирања : буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

⁴² Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

⁴³ Навести један од извора финансирања: буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретног донатора.

					буџетом ⁴⁴							процењена средства
3.2.1. Отварање сувенирнице у Музеју устанка 1941	НМ Ужице	ТО Ужице	2027	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	/	биће накнадно дефинисана	/	/	биће накнадно дефинисана
3.2.2. Изградња пешачког моста преко реке Ђетиње до Старог града	ГУ Ужице	ЈП Ужице развој, ТО Ужице, РРА Златибор, ЗЗСК Краљево	2026	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	/	/	/	биће накнадно дефинисана
3.2.3. Отварање визиторског центра и сувенирнице на Старом граду	ГУ Ужице	ЈП Ужице развој, ТО Ужице, РРА Златибор, ЗЗСК Краљево	2026	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	/	/	/	биће накнадно дефинисана
3.2.4. Опремање утврђења Стари град	ГУ Ужице	ТО Ужице, Уметничка школа Ужице	2026	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
3.2.5.. Постављање нове туристичке сигнализације ка Старом граду	ТО Ужице	Министарство туризма и омладине, ЈП Путеви Србије	2026	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	биће накнадно дефинисана	/	/	/	биће накнадно дефинисана
3.2.6. Спровођење систематских археолошких ископавања и геофизичких испитивања мапираних античких локалитета у Кремнима	Филозофски факултет Универзитета у Београду, НМ Ужице	ГУ Ужице, ЗЗСК Краљево	континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		350 (Буџет ГУ Ужице)	350 (Буџет ГУ Ужице)	350 (Буџет ГУ Ужице)	350 (Буџет ГУ Ужице)	350 (Буџет ГУ Ужице)	350 (Буџет ГУ Ужице)	1.750 (Буџет ГУ Ужице)
3.2.7. Отварање визиторског центра у старој школи у Кремнима и пренос античких надгробних споменика	ТО Ужице, ТО регије Западне Србије	ЈП Ужице развој, РРА Златибор, НМ Ужице, ЗЗСК Краљево	2028	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
3.2.8. Ревитализација Мољковића хана	ГУ Ужице, РЗЗЗСК	ТО Ужице, ТО регије Западне Србије, РРА Златибор	Од 2028	Други извори финансирања		/	/	/	/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
3.2.9. Дигитално представљање античких споменика у Кремнима и Карану, „римског моста“ у	ТО Ужице	Академија струковних студија Западна Србија	2027	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана

⁴⁵Са звездицом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

⁴⁴Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

Севојну и црква брвнара у Ужицу и Севојну												
3.2.10. Отварање туристичко-информативних центара у Мокрој Гори	ТО Ужице	МТК „Шарганска осмица“, МЗ Мокра Гора	2026	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	/	/		биће накнадно дефинисана
3.2.11. Осмишљавање и отварање музејске поставке у станици Голубићи	МТК „Шарганска осмица“	Музеј Југославије	2027	други извори финансирања		/	/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	/		биће накнадно дефинисана
3.2.12. Унапређење програмске понуде током вожње Шарганском пругом	Србија воз а.д.	МТК „Шарганска осмица“, установе културе, удружења грађана у култури	2026	други извори финансирања		/	/	3.000	/	/		процена 3.000
3.2.13. Осмишљавање културно-туристичких тура и пласирање туристичким агенцијама у земљи и иностранству	ТО Ужице, ТО регије Западна Србије	НМ Ужице, НБ Ужице, удружења грађана у култури	2025	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)
3.2.14. Спровођење обука за вођење културно-туристичких тура	ТО Ужице, ТО регије Западна Србија, Академија струковних студија Западна Србија, установе културе	ТО Србије, КЗМ, образовне установе, удружења грађана у култури	континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗС)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТО, ТОРЗСУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗСУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗСУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗСУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗСУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗСУ)
3.2.15. Израда уметничких сувенира	ТО Ужице, Уметничка школа Ужице, уметници		континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана
3.2.16. Промоција културне понуде Ужица на Златибору и Тари	ТО Ужице, ТО регија Западна Србије	Установе културе, удружења грађана у култури	континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗС)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗС)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗС)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗС)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗС)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗС)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ, ТОРЗС)
3.2.17. Промоција културно-историјских споменика и културне понуде Ужица на аутобуској и железничкој станици у Ужицу	ТО Ужице	ТО регије Западна Србија	континуирано	Буџет Града Ужица, други извори финансирања		биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)	биће накнадно дефинисана (редовна делатност ТОУ)
3.2.18. Регистрација	ГУ Ужице	Српска филмска	2025			0	0	0	0	0	0	0

Града Ужица у базу филмских локација Србије		асоцијација										
Мера 3.3: Међународна препознатљивост Ужица као града културе												
Институција одговорна за праћење и контролу реализације: Градска управа Ужице, Савет за културу, установе културе, удружења грађана у култури												
Период спровођења: 2024-2029						Тип мере: Информативно-едукативна						
Показатељ(и) на нивоу мере (показатељ резултата)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у години т+1	Циљана вредност у години т+2	Циљана вредност у години т+3	Циљана вредност у години т+4	Циљана вредност у години т+5	Циљана вредност у последњој години АП		
Број пројеката са којима је аплицирано на конкурсе међународних фондова	број	Извештај ГУ Ужице, извештаји установа културе, извештаји удружења грађанау култури	0	2023	0	8	12	18	25	25		
Број градова „побратима“ из иностранства у којима је презентована култура Ужица	број	Извештај ГУ Ужице	0	2023	1	3	3	5	7	7		
Извор финансирања мере ⁴⁶	Веза са програмским буџетом ⁴⁷	Укупна процењена финансијска средства у 000 дин.										
		У години т+1		У години т+2		У години т+3		У години т+4		У години т+5		Укупно
Приходи из буџета	4004-3212											
Средства која нису у потпуности обезбеђена												
Назив активности:	Орган који спроводи активност	Органи партнери у спровођењу активности	Рок за завршетак активности	Извор финансирања ⁴⁸	Веза са програмским м буџетом ⁴⁹	Укупна процењена финансијска средства по изворима у 000 дин. ⁵⁰						
						2024	2025	2026	2027	2028	Укупно	
3.3.1. Редовно конкурисање код међународних	Установе културе, удружења		континуирано	Буџет Града Ужица, други извори		/	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	биће накнадно дефинисана	

⁴⁶ Навести један од извора финансирања: буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретнoг донатора.

⁴⁷ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

⁴⁸ Навести један од извора финансирања: буџетска средства, из кредита, донаторска средства, ИПА, итд. У случају донаторских средстава, обавезно је навођење конкретнoг донатора.

⁴⁹ Шифра програма и програмске активности или пројекта у оквиру ког се обезбеђују средства

⁵⁰ Са звездицом се означавају средства која нису у потпуности обезбеђена

фондова (ИПА, Интеррег Данубе, Креативна Европа, Еразмус плус, Унеско...)	грађана у култури, ГУ Ужице			финансирања							
3.3.2. Унапређење видљивости Ужица на Европској рути индустријског наслеђа	НМ Ужице, ГУ Ужице	Министарство културе	2025	Буџет Града Ужица			50	50	50	50	200
3.3.3. Прикључење Ужица Унеско мрежи креативних градова за област књижевности	ГУ Ужице	Установе културе, установа образовања, удружења грађана у култури, РРА Златибор	2025	Буџет Града Ужица, други извори финансирања			1.000	2.000	2.000	2.000	7.000
3.3.4. Промоција културних идентитета Ужица градовима „побратимима“ из иностранства	ГУ Ужице	Установе културе, удружења у култури, МТК Шарганска осмица, Лотика д.о.о., РРА Златибор	континуирано	Буџет ГУ Ужице							
3.3.5. Припрема апликације за конкурисање Ужица за добијање титуле Европска престоница културе након 2033. године	ГУ Ужице	Установе културе, удружења грађана, МТК Шарганска осмица, установе образовања, Лотика д.о.о., ТО Ужице, ТО регије Западна Србије, РРА Златибор	2028	Буџет Града Ужица, други извори финансирања							

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ГРАД УЖИЦЕ

Радни тим за израду
Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029.
П Број: 644-16/23
Датум: 11. децембар 2023.године

На основу члана 34. и 36. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, број 30/2018), члана 146. Статута града Ужица ("Службени лист Града Ужица" број 4/19) и члана 15. став 5. Одлуке о начину и поступку учешћа грађана Ужица у пословима града ("Службени лист Града Ужица" број 11/19) Радни тим у изради Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. година, сачињава

**ИЗВЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНИМ КОНСУЛТАЦИЈАМА И ЈАВНОЈ РАСПРАВИ
у процесу израде Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. година**

Водећи се начелима транспарентности, отворености и партиципативности град Ужице је током процеса израде Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029., спровео опсежне консултативне састанке, који су подразумевали директну укљученост шест установа културе чији је оснивач град Ужице, али и представника ванинституционалних заинтересованих страна - удружења из области културе, туризма, омладинске и социјалне политике, основних и средњих школа и представника високообразованих институција са територије града Ужица.

Стратегија развоја културе града Ужица 2024-2029. израђена је у сарадњи са Заводом за проучавање културног развитка. Стручњаци из Завода за проучавање културног развитка који су учествовали у целокупном процесу, истраживању, спровођењу консултативних састанака, анализи и обради података, биле су Богдана Опачић и Маријана Миланков.

Технике консултација:

Израда стратешког документа подразумевала је отворени, јавни и партиципативни процес у коме су сви актери у култури, као и грађани Ужица и насељених места позвани да дају своје мишљење и сугестије. У ту сврху реализовано је анкетно истраживање грађана Ужица, анкетно истраживање запослених у установама културе, фокус групе и интервјуи са кључним актерима културног живота и развоја града. За потребу спровођења интервјуа и фокус група креирани су специјализовани полуструктурисани упитници.

За потребе истраживања културне партиципације грађана Ужица примењена је и квантитативна истраживачка методологија техником анкете креирана од стране стручног тима Завода за проучавање културног развитка и Радног тима. Ради што веће укључености грађана у консултативни процес спроведено је онлајн анкетно истраживање, преко Google платформе.

Комуникација се одржавала редовно и путем имејл преписке. Предлози, сугестије, иницијативе и коментари могли су се достављати електронском поштом на адресу strategija.kulture@uzice.rs

Консултације у оквиру процеса израде нацрта Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. године спроведене од јуна до децембра 2023. године

Учесници консултација:

Кроз интервјуе и фокус групе у консултативном процесу учествовало је 122 представника заинтересованих страна.

У фокус групама учествовали су представници Градске управе Ужице, Градске општине Севојно, директори установа културе, запослени у установама културе, представници Регионалне развојне агенције „Златибор“, представници спорта, Туристичке организације Ужице, Туристичке организације регије Западне Србије, Академије струковних студија Западне Србије, Српске православне цркве, ЈП „Ужице развој“, особа са инвалидитетом, удружења пензионера, удружења грађана у култури, чланови Савета месних заједница у сеоском подручју, запослени у Заводу за заштиту споменика културе у Краљеву, ученици и професори Ужичке гимназије, ученици и професори Уметничке школе, власници и запослени у Арт биоскопу и професори и студенти Педагошког факултета у Ужицу. Интервјуи су вођени са представницом Канцеларије за младе и управницом Музејско – туристичког комплекса „Шарганска осмица“. У вези са активностима које обухватају културно наслеђе консултовани су директори Музеја науке и технике, Музеја Југославије и професор са Катедре за археологију Филозофског факултета у Београду.

- Први консултативни састанци су одржани 22. јуна 2023. године у просторијама Градске куће:
 - састанак са директорима установа културе (Народни музеј, Историјски архив, Народна библиотека, Градски културни центар, Народно позориште, Градска галерија) на ком је извршена анализа о стању и потребама кадровске структуре у установама културе. Изнете су сугестије и предлози везани за пограмске активности установа,
 - састанак са представницима удружења грађана у култури, културно – уметничким друштвима и самосталним уметницима.
- 23. јуна 2023. године су одржани консултативни састанци фокус група:
 - састанак са члановима Радне групе – представници Регионалне развојне агенције Златибор, Туристичке организације Западне Србије, ТО Ужице, професор на Академији струковних студија, медији (новинар), представник у области спорта, представник пензионера, представник националних мањина, представник Српске православне цркве, представник ЈП „Ужице развој“, представник удружења особа са инвалидитетом,
 - састанак са запосленима у установама које се, према Закону о култури, баве савременим стваралаштвом (Градска галерија, Градски културни центар, Народно позориште).
 - састанак са запосленим у установама које се, према Закону о култури, баве заштитом културног наслеђа (Народни музеј, Историјски архив, Народна библиотека).
 - састанци са члановима Радне групе за израду Стратегије развоја културе града Ужица, представницима удружења пензионера, удружења грађана у култури, члановима Савета месних заједница у сеоском подручју.
- Консултативни састанци са представницима установа културе одржани су у просторијама установа културе 15. августа 2023. године. Сагледане су потребе, проблеми и предлози за унапређење инфраструктуре у објектима установа.

- Консултативни састанци стручних сарадника из Завода за проучавање културног развитка одржани су 22. августа 2023. године:
 - са представницима Туристичке организације Ужице и Туристичке организације регија Западна Србија
 - са представницима Градске општине Севојно
 - са представницима сеоских месних заједница.
 - Стручни сарадници из Завода за проучавање културног развитка спровели су консултативне састанке:
 - 21. септембра 2023. године са ученичким парламентима и професорима у Уметничкој школи, Ужичкој гимназији, са професорима и студентима педагошког факултета, као и запосленим у Арт биоскопу,
 - 22. септембра 2023. године са представницима Туристичке организације и Туристичке организације регија Западна Србија, Градске управе,
 - 28. септембра 2023. године са професорима и студентима Педагошког факултета,
 - 29. септембра са представницима „Шарганске осмице“ и Канцеларије за младе.
- Током октобра 2023. године одржани су консултативни састанци стручњака из Завода за проучавање културног развитка и координатором и члановима Радног тима. Циљ консултација је био разматрање пристиглих коментара и сугестија заинтересованих страна и утврђивање приоритетних циљева, мера и активности.

Истраживање мишљења грађана Ужица техником анкете

Методом анкетног истраживања, што је подразумевало прикупљање података путем стандардизираних упитника, у електронској форми, примењена је анкета отвореног приступа (open access survey) где се позив делио на различитим интернет страницама и мрежама, као и путем електронске поште. У анонимној анкети учествовало је 494 грађана Ужица. Испитаници су одговарали на 32 питања, затвореног и отвореног типа у оквиру којих су могли да искажу своје мишљење у слободној форми. Прикупљање података спроведено је у периоду јун-октобар 2023. године.

Анкетно истраживање запослених у установама културе спроводило се током јуна, јула, августа и септембра 2023. године. На упитник који је садржао 32 питања одговорило је 66 запослених из свих установа културе, међу којима је 36,4% запослених у Народном позоришту Ужице, 30,3% у Народној библиотеци Ужице, 16,7% у Народном музеју Ужице, 9,1% у Градском културном центру, 6,1% у Историјском архиву Ужице и 1,5% у Градској галерији.

У оквиру процеса израде Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. година путем e-mail преписке се одржавала редовна комуникација са члановима Радног тима. Разматрани су предлози и сугестије и вршене измене и допуне у документу.

Члановима Радног тима је 24. октобра 2023. године путем мејла достављен драфт Стратегије развоја културе града Ужица 2024 – 2029. који је садржао наративни део Стратегије (увод, методологију рада, опис постојећег стања, дефинисане циљеве, мере и активности) и Акциони план уз позив да доставе предлоге и сугестије.

Сугестије везане за инфраструктуру и структуру запослених доставило је Народно позориште.

Канцеларија за младе је изразила потребу за обезбеђивањем посебног простора за културно ангажовање младих.

Никола Максимовић, ЛП Ужице развој, је доставио предлог да се у оквиру манифестација додају „Дани боровнице“, као и опширнији опис везан за верске објекте и тврђаву „Стари град“. Истакао је значај сарадње града Ужица са општинама у окружењу, везане за културне садржаје.

Након размотрених и обрађених предлога и сугестија, нацрт овог стратешког документа је достављен Градском већу на доношење Закључка о спровођењу Јавне расправе.

Градско веће града Ужица, на седници одржаној 8. новембра 2023. године, донело је Закључак о спровођењу јавне расправе о предлогу нацрта Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. година и упутило је јавни позив грађанима, удружењима, стручној и осталој јавности за учешће у јавној расправи.

Процес јавне расправе

Јавна расправа о нацрту Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. година, одржана је од 8. новембра до 1. децембра 2023. године. Процес јавне расправе отпочео је објављивањем нацрта документа у апликацији *Заједно до добрих одлука* на сајту града Ужица <https://uzice.rs/javna-rasprava-o-predlogu-nacrta-strategije-razvoja-kulture-grada-uzica-2024-2029-godina/> а обавештење о томе и преко инстаграм профила и свих канала комуникације са јавношћу. Путем електронске поште на 700 адреса, упућен је нацрт документа, као и обавештење и позив грађанима, организацијама цивилног друштва, приватном и коопоративном сектору, организацијама младих, научној и академској заједници, да узму учешће у јавној расправи и доставе евентуалне предлоге и сугестије.

Током трајања јавне расправе сви заинтересовани су имали могућност давања предлога, сугестија и мишљења о нацрту Стратегије развоја културе града Ужица путем апликације *Заједно до добрих одлука*, путем електронске поште: strategija.kulture@uzice.rs, као и поштом на адресу: Град Ужице, Димитрија Туцовића 52. Такође, заинтересоване стране су имале могућност да своје предлоге и сугестије дају и на Отвореном састанку у оквиру јавне расправе који је одржан 1. децембра 2023. године са почетком у 12:00 часова, у Великој сали Градске куће.

Отворени састанак у оквиру јавне расправе

Дана 1. децембра 2023. године, у Великој сали Градске куће, са почетком у 12:00 часова, одржан је отворени састанак у оквиру јавне расправе о нацрту Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. година. Путем средстава јавног информисања и осталих канала комуникације грађанима је упућен још један позив за учешће на отвореном састанку.

На отвореном састанку присуствовало је 45 особа. У име обрађивача на састанку су били присутни:

- Бранислав Митровић, председник Скупштине града Ужица и координатор Радног тима,
- Ратко Трмчић, члан Градског већа за друштвене делатности,
- Богдана Опачић и Маријана Миланков, стручне сараднице из Завода за проучавање културног развоја.

Поред представника обрађивача, састанку су присуствовале представнице Завода за заштиту споменика Краљево, директорка Катарина Грујовић Брковић и архиватор-конзерватор Данијела Младеновић, чланови Градског већа, чланови Радног тима, представници основних

и средњих школа, Педагошког факултета, Регионалне развојне агенције Златибор, цивилног и приватног сектора.

Уводно обраћање дао је Бранислав Митровић, координатор Радног тима.

Богдана Опачић и Маријана Миланков детаљно су презентовале процес израде и нацрт Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. година.

По завршетку презентације прешло се на дискусију, у чијем току су дати предлози, сугестије и мишљења грађана, о правцима будућег развоја у области културе, а који су потом достављени и електронском поштом на мејл strategija.kulture@uzice.rs :

1. Удружење грађана „Ера“, сугерисала је:

- да на старни 14. треба унети тачан назив манифестације: Међународни фестивал фолклора „Лицидерско срце“, јер је наведено да је то смотре, а фестивал је својим садржајима и циљевима много више од тога,
- да на старни 17. где су набројана удружења грађана на територији града Ужица која се баве културом, није наведено удружење „Ера“,
- да на страни 63. део 2.2.12. где се наводе старе манифестације које би требало ревитализовати у години културе, нема МДФФ „Лицидерско срце“;
- да на страни 73. део 3.3.4. где је реч о културном увезивању са градовима, потребно истаћи да се та веза може изразити и кроз фестивале, јер је један од главних циљева фестивала „Лицидерско срце“ програмско увезивање са градовима побратимима, са ансамблима из тих градова који би учествовали у свим програмским садржајима фестивала.

2. Војин Мрђа, секретар СУБНОР-а, сугерисао је:

- да је на страни 11. Наведено "Јединице Јосипа Броза Тита су у Ужицу формирале слободну територију....", а да је потребно да стоји "Партизанске јединице под вођством Јосипа Броза Тита, ослободиле су Ужице и формирале слободну територију....."
- да је на страни 12. наведено "Поводом посете Јосипа Броза Тита.....", а имајући у виду да је доласку Јосипа Броза Тита Ужицу у склопу прославе 4. јула 1961. године, претходила изградња Трга партизана. Захваљујући Александру Ранковићу сва средства су добијена од Савезне владе. Трг, споменик, Спомен дом и Позориште финансирани су преко Савеза бораца. Уклањањем споменика са трга и посебно рушењем зграде Поште, "нарушен" је изглед Трга партизана. Уместо градње пословно-стамбене зграде како је одлучено, на месту срушене поште, треба изградити зграду идентичну са зградом срушене поште и дефинисати јој намену.
- да су у навођењу знаменитих Ужичана изостављена бројна имена, као што су народни хероји: Алекса Дејовић, Нада Матић, Дана Милосављевић, Желимир Ђурић, Јеврем Поповић, Радоје Љубичић, Миодраг Миловановић-Луне, начелници ГШ генерали Никола Љубичић и Љубиша Диковић, др Зоран Вујовић, савезни министар Балша Говедарица, председник општине и председник Врховног суда, као и Митар Тарабић - Креманско пророчанство, Радован Драговић, новинар и политичар, један од оснивача Социјал демократске странке, Драгиша Лапчевић, политичар, новинар, историчар и председник Социјал демократске странке, генерал Крста Смиљанић, пуковник Душан Пурић, к-дант 4. пешадијског пука "Стеван Немања", мајор Коста Тодоровић, генерал Драгољуб Ојданић. Од значајних личности из области културе: Милован Витезовић, српски писац и сценариста, Радомир Андрић, српски песник и новинар Радио Београда, Љубивоје Ршумовић, Драган Драгојловић, министар у Влади РС и амбасадор у Аустралији,

- да је на старани 16. и 21. наведено: "Налази се на Градском тргу у наменски зиданој згради", а треба да стоји налази се на Тргу партизана, уз изостављење "у наменски зиданој згради", обзиром да је зграда зидана као спомен дом,
 - да је на старани 22. и 51. наведено: "Проблем Савез синдиката и Савез бораца". Савез бораца је једини у катастру уписан као власник простора, а сви остали су корисници, тако да Савез бораца не може бити "проблем".
3. Жарко Крстић, Клуб три Ужице, предложио је:
- да се у оквиру одељка о уређењу Трга Партизана у Стратегији развоја културе у Ужицу, споменик Јосипа Броза Тита врати на своје место ради лепшег изгледа трга,
 - да се свим релевантним организацијама културе града Ужица обезбеде просторије у оквиру Градског културног центра (ГКЦ) или објекта који ће бити наменски изграђен за културне манифестације у граду Ужицу,
 - да се у оквиру иницијативе да се манифестације културе изводе на отвореном простору у Стратегији планира и изради један амфитеатар на отвореном на локацији Мегдана (Стари бувљак) или Векилог парка као и за биоскопске представе, књижевне вечери, сусрете певачкох група изворне музике, филклорних приредби група и ветерана на отвореном,
 - да се сагледају активности организација културе и према броју активности у току једне године, броја активних чланова, одреде адекватна средства из буџета града а и према оствареним наградама и признањима, као и да се не дозволи отказивање учешћа на манифестацијама на којима су организације позване због недостатка средстава бар за путне трошкове и трошкове смештаја,
 - да се обезбедити адекватан простор за вежбање ансамблима ветерана фолклора, а посебно ФА Клуба три Ужице.
4. Љубодраг Ђурђић, одборник Скупштине града Ужица, предложио је да се Стратегијом планира санација и опремање некадашњег дома културе у Кремнима.
5. Мр Катарина Грујовић Брковић, етнолог-антрополог, директорка Завода за заштиту споменика културе Краљево, сугерисала је:
- да се у тексту документа на неколико места понавља информација преузета из Плана развоја града Ужица 2023 - 2023, везана за непокретно културно добро - споменик културе Средњовековни град Ужице. Предвиђене активности у периоду за који је израђена Стратегија, односе се на реконструкцију и рестаурацију главне куле, бедемског обзиђа и казамата. Међутим, те наведене активности су већ окончане у периоду од 2020. до 2022. године, средствима Министарства културе и Министарства туризма РС. Активности предвиђене за период реализације планова из Стратегије односе се на изградњу Информационог центра и сувенирнице, по пројекту Туристичке организације Ужице, изградњу пешачког моста преко реке Ђетиње, који ће омогућити приступ са магистралног пута и реконструкцију водене куле утврђења, за коју је израђен пројекат и реализоваће се средствима амбасадорског фонда.
 - да је у целини 1.1.7 - заштита објеката са споменичким вредностима у градском урбаном подручју, кроз Конкурсе за суфинансирање обнове фасада стамбених и стамбено - пословних зграда, пожељно уклонити ограничења издвајања средстава за обнову фасада и увођење термина „инвестиционо одржавање“. Иако су фасаде слика сваке зграде и неопходно је санирати их како би заштићене целине изгледале адекватно својим вредностима, треба омогућити станарима да конкуришу и за средства за извођење других радова, којима се такође чувају споменичке вредности целине, попут санације кровова, замене олучних вертикала и сл.

Након консултација, стручни сарадници Завода за проучавање културног развитка и Радни тим су извршили исправку у складу са великим бројем сугестуја и предлога заинтересованих страна. Током детаљне анализе достављених предлога у обзир су узети и резултати спроведеног анкетног истраживања мишљења грађана, током процеса израде Стратегије. Такође, уочено је да је значајан број предлога већ предвиђен у документу у оквиру дефинисаних циљева и мера за културни развој града Ужица.

**Координатор Радног тима
Бранислав Митровић**

**Истраживање мишљења грађана Ужица у процесу доношења
Стратегије развоја културе Града Ужица 2024 -2029:**
анализа културних преференција и перцепције градске културне понуде
грађана Ужица

Садржај:

1. О истраживању.....	2
2. Културна интересовања.....	5
3. Информисање и комуникација.....	11
4. Културна партиципација.....	14
5. Издвајање за културне активности и цене улазница.....	20
6. Оцене културне понуде у граду.....	22
7. Потенцијали за развој културног туризма.....	28
8. Ужице као Национална престонице Културе 2024.....	31
9. Приоритети за стратешки развој културе у Ужицу.....	33

1. О истраживању

Основна начела примењена у процесу креирања и доношења стратешког документа планирања културног развоја у граду Ужицу су **принцип партиципативности и одлучивања на основу чињенично утврђеног стања и потреба**. Како су грађани непосредни корисници културних догађаја, институција и програма, **разумевање културних интересовања грађана Ужица** представљало је неизоставан стуб стратешког планирања културног развоја и **креирања инклузивне, релевантне и одрживе културне политике Града Ужица**.

У складу са **Одлуком о начину и поступку учешћа грађана Ужица у остваривању послова града** ("Службени лист града Ужица", број 11/19), кроз **истраживање мишљења грађана Ужица** циљ је био добити дубљи увид у **перцепцију градске културне сцене из угла грађана, њихове ставове и оцене културне понуде, те приоритете и предлоге за унапређење**, како би се осигурао даљи развој културног сектора у складу са очекивањима и потребама заједнице.

Додатна вредност оваквог истраживачког приступа је да кроз тражење исказивања мишљења од стране грађана о бројним питањима из културног живота града и вредновања њихових ставова, подстиче и сам ангажман и партиципација грађана у културним садржајима.

Истраживање је усклађено са специфичностима локалне заједнице и са циљевима Плана развоја града Ужица 2023-2030.

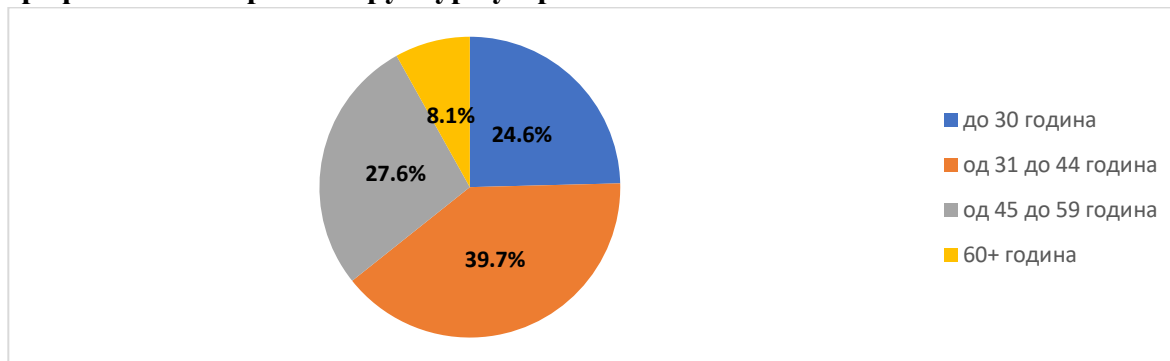
Коришћена је метода анкетног истраживања, што је подразумевало прикупљање података путем **стандардизираниог упитника, у електронској форми**. Примењена је **анкета отвореног приступа** (open access survey) где се позив дели на различитим интернет страницима и мрежама, уз додатно позивање грађана **циљне популације заинтересоване за питања културе**, те је узорак био пригодан према начину дистрибуције и обухвату популације којима је доступан интернет. Упитник је био доступан грађанима Ужица на интернет страници Града Ужица, на сајтовима свих градских установа културе, путем локалних медијских портала, месних заједница, удружења грађана у Ужицу и путем друштвених мрежа свих релевантних актера. Грађани су били позвани да учествују у истраживању путем средстава јавног информисања, уз додатно позивање преко представника Радног тима за израду Стратегије развоја културе 2024-2029, како би се осигурала што шира дистрибуција и партиципација различитих друштвених група које одражавају разноликост циљане популације, са акцентом на осетљиве друштвене групе. Услов за учешће у истраживању било је да су **испитаници старији од 15 година и да станују на територији Града Ужица**.

У анонимној анкети учествовало је **494 грађана Ужица**. Испитаници су одговарали на 32 питања, затвореног и отвореног типа у оквиру којих су могли да искажу своје мишљење у слободног форми. Прикупљање података спроведено је у периоду **јун-октобар 2023. године**.

Према реализованој структури узорка, **типичан учесник у анкетном истраживању долази из урбаног дела Ужица, има 40 година, високог је образовања и женског рода.**

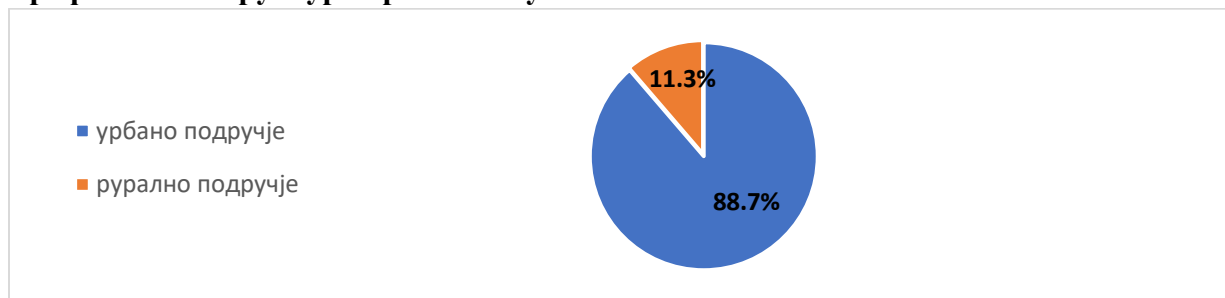
Како се један од приоритетних циљева у Плану развоја града Ужица 2023-2030 односио на **стварање предуслова за унапређење културних садржаја са посебним фокусом на садржаје за децу и младе**, анализа ће бити заснована на **расподели података према старосним групама**, како би се што прецизније сагледале навике и мишљења младих у Ужицу, а у циљу **развоја програма и креирања културне сцене по мери и потребама младих**. Старосна структура узорка показује да је младих од 15 до 30 година било је 24,6%, а грађана преко 60 година старости 8,1%. У највећем броју учествовале су старосне групе средње животне доби, од 31 до 49 година (39,7%) и од 45 до 59 година (27,6%) како је приказано у Графикону 1. Најмлађи испитаници имали су 15 година, док је најстарији имао 82 године. **У групи младих просечан испитаник имао је 24 година старости, а групи старијих од 30 година до 45 година живота.**

Графикон 1: Старосна структура узорка

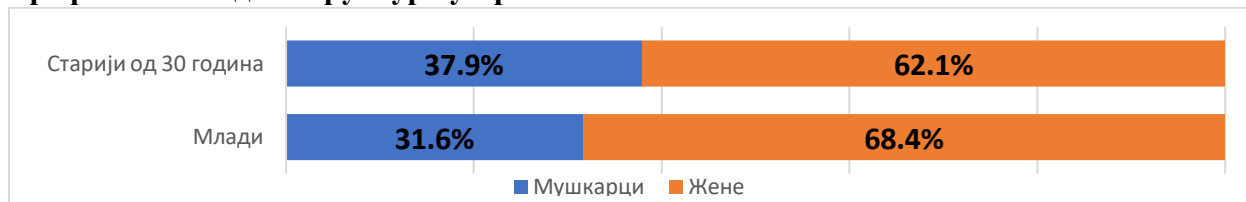
Према месним заједницама, већину узорка од 88,7% је чинило становништво градског подручја Ужица, док сваки десети испитаник станује у насељеним местима која спадају у рурално подручје Ужица (Графикон 2).

Графикон 2: Структура према месту становања

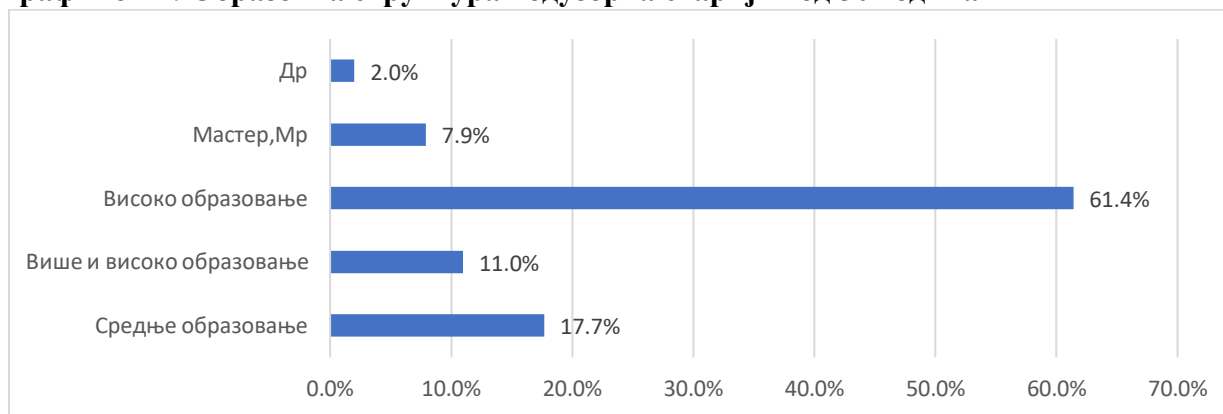
У укупном узорку је било 62,8% испитаница, при чему је већи удео женске популације у групи младих до 30 година него у групи оних средњих година и старијих (Графикон 3). По питању родног идентитета, 1,2% испитаника није желело да се изјасни.

Графикон 3: Родна структура узорка

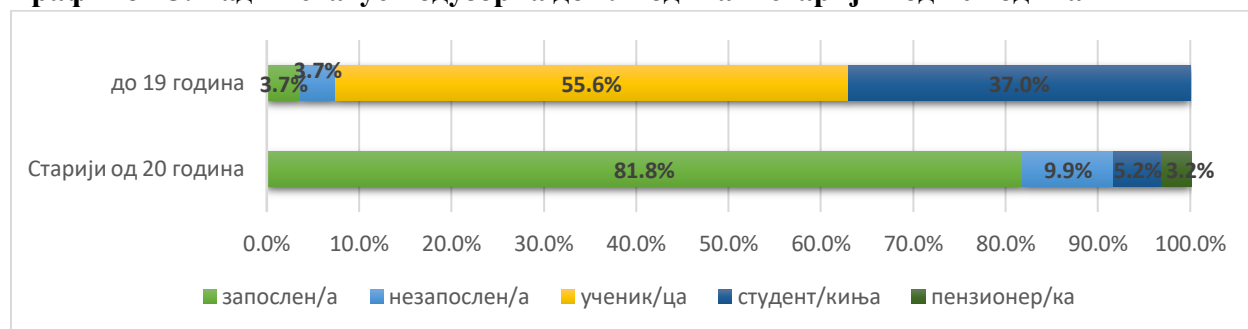
Образовна структура је померена ка вишим степенима образовања, што је уобичајено за истраживања културне партиципације, те већину испитаника у групи старијих од 30 година чине они са високим образовањем – њих 61,4%, док 7,9% поседује мастер или магистеријум и 2% докторат (Графикон 4). У групи младих велика већина је и даље у процесу образовања, што је уједно и разлог зашто нисмо приказали њихову образовну структуру.

Графикон 4: Образовна структура подзорка старијих од 30 година

По питању радног статуса, у групи до 19 година највећи број се изјаснио као ученици (55,6%) а потом студенти, док у структури узорка оних преко 20 година, велика већина је у статусу запослених, 9,9% се изјаснило као незапослено и 3,2% као пензионери (Графикон 5).

Графикон 5: Радни статус подзорка до 19 година и старијих од 20 година

2. Културна интересовања

У процени задовољавања културних потреба, поставили смо питање Ужичанима да ли сматрају да програма према којима показује највеће интересовање има у довољном броју у граду. Велика већина од **81,2%** испитаних сматра да нема довољно догађаја који задовољавају њихове културне потребе и укусе док 13,4% сматра да је понуда одговара њиховим потребама (Графикон 7). Овај податак указује на **потребу за повећањем броја и увођењем нових програма из културе**, о чему ће додатно бити речи у даљем току анализе.

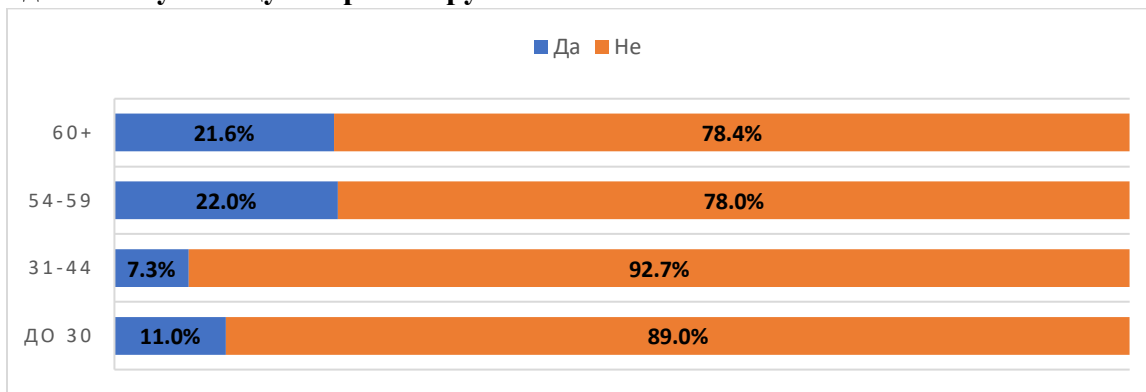
Графикон 7: Да ли сматрате да програма према којима показујете највећу наклоност има довољно у Ужицу?

Уколико сагледамо структуру одговора оних испитаника који су изразили јасан став по овом питању (односно искључујући одговор „не знам“ из анализе) према старосним групама, добијамо следећу слику приказану у Графикону 8. **Чак у око 90% случајева млади и они у раној средњој доби сматрају да нема у довољном броју културних догађаја који су по њиховој мери.** Овај податак указује на **важност отварања нових простора и увођења нових програма за млађе генерације**, у којима ће млади моћи да

учествују у креирању културних програма како би били у складу са њиховим потребама.

Графикон 8: Да ли сматрате да програма према којима показујете највећу наклоност има довољно у Ужицу/ старосне групе

Они грађани који су се изјаснили да културна понуда не задовољава њихове културне потребе, на питање отвореног типа којих садржаја би требало да буде више, убедљиво су се изјаснили, без обзира на демографске разлике, да су то:

1. Програми на отвореном, првенствено на Главном градском тргу

- Биоскоп на отвореном
- Концерти, плес и представе на отвореном
- Летња позорница за децу
- Манифестација Ужичко културно лето са разноврсним програмима
- Наступи КУД-ова
- Изложбе на отвореном
- Парк скулптура

2. Дечије представе и радионице

3. Музички фестивали и концерти (првенствено поп-рок музике, потом класичне и етно музике)

4. Научно-популарне трибине и предавања

5. Књижевне вечери са познатим ауторима

6. Сајмови културних и научних садржаја

7. Филмски фестивали и шири биоскопски репертоар који укључује уметничке и ауторске филмове

8. Већи број позоришних представа, посебно гостујућих позоришта

9. Мјузикли

10. Стенд-ап комедије

11. Уметничке радионице и курсеви за одрасле

12. Мултимедијалне изложбе

13. Летње уметничке школе за ученике током распуста

14. Доступност Хидроелектране „Под Градом“ на реци Ђетињи за културне програме

Карактеристично је истицање потребе да се у фокус стави локално наслеђе и историја, аутентични обичаји и традиција и локални уметници и знамените личности који су пореклом из Ужица. Навешћемо неколико цитата анкетираних грађана и предлога који то сликовито илуструју:

„Више научно-културних сајмова и изложби које карактеришу ужички крај и упућују на историју коју град негује и цени“.

„Тематске вођене туре о култури Ужица - требало би да постоје у понуди Туристичке организације Ужице током целе године“.

„Ангажовања градских музичара, сликара, писаца, глумаца, а не превелико трошење новца за популарне извођаче. Базирати се на промовисању ужичких музичара.“

„Догађаји из историје града, живот људи у њему кроз векове, архитектура...“

„Отворених, интерактивних изложби никада довољно за један културан град, као и удружења која ће да подижу свест о знаменитим Ужичанима, који нпр. нису добили своје споменике, нити било каква обележја у граду“.

„Јавни концерти, отворени биоскоп, представе на отвореном за децу и одрасле, више приближавање значајних Ужичана и заслужних грађана за које се мало зна или деца немају појма о њима (Прота Милан Ђурић...)“.

„Рецимо о Милутину Ускоковићу Ужичани углавном знају само преко пролаза који по њему носи име. То није добро. Требало би о том значајном писцу више говорити, боље га представљати, више неговати сећање на њега. Није довољан један литерарни конкурс који носи назив по њему. Можда немамо много да понудимо, али је важно неговати и на прави начин представити оно што имамо. Треба направити спомен-собу на Ускоковића, на Љ. Стојановића“.

„Многи грађани не знају историју града: стављање у функцију простора Хидроцентрале, Касарне у Крчагову, да се направи неки Културни центар Крчагово, оно што је остало од фабрике Цвета Дабић што није срушено, да се направи нека урбана целина око "Сата" тј. некадашње "канцеларије Малише Атанацковића" која је остала да није срушена а датира из 1901. године“.

Од отворених простора, поред Градског трга, простори у којима би грађани волели да културни догађаји буду уприличени су и Градска плажа на Ђетињи, Стари град, Стапарк, парк Светог Саве, „Круг“ у Севојну и парк у Крчагову. Иако и претходни цитати грађана указују на потребу за програмима на отвореном, изнећемо и неколико предлога грађана на тему догађаја у јавним просторима:

„Потребно је направити “културно лето” које би у себи имало више концерата, фестивала, музејских изложби... где би се то више рекламирало и подстицало и поновна популаризација плаже као места за одмор и културу“.

„Више концерата на Тргу, више књижевних вечери у којима учествују савремени писци, професори књижевности, историје, психологије и других наука, промовисање културе и књиге на нивоу града, а не само на нивоу Библиотеке. Већа активност Музеја, боље промовисање позоришта“.

Грађани су указали и на потребу да програми буду боље промовисани:

„Стари град - неискоришћен, Стапарк нема дешавања, Музеј нема адекватну рекламу и промоцију. Централни догађаји треба да буду на Тргу - где има људи. Пројеката са децом нема, осим Лицидерског срца ништа. Не постоји повезаност културних догађаја са Златибором, Таром, Мокром Гором. Неискоришћени су капацитети промоције Лужничке и Севојничке долине. Треба да се ради анимација према сеоским срединама за културу и догађаје.“

„Чини ми се да нам је музеј некако запостављен и да нема адекватне промоције поставки у музеју као и неким другим местима (хиљаду пута сам хтела да обиђем музеј и рецимо хидроелектрану али нисам знала коме и где да се обратим за информације о рецимо радном времену и слично). Такође немам појма како да знам ко излаже у Галерији, да ли се у њу плаћа улаз, које је радно време. Ја разумем да је код нас мало интересовања за културу али баш зато сматрам да треба олакшати информисање за нас које би културна дешавања интересовала“.

„Више промовисати хидроцентралу и причу о Тесли. Преко лета није довољна једна манифестација - Лицидерско срце. Град мора бити активан и током других дана и месеци. Ако Град нема средстава да доведе познате извођаче, може барем да ангажује локалне - да забављају Ужичане на Тргу током летњих вечери. Све ово би Град много више покренуло, промовисало и унапредило“.

Предлози грађана су се односили и на **сарадњу међу актерима у култури, као и на потребу да догађаји укључује различите културне изразе и уметнике:**

„Град би требао да пласира оно што има на локалном нивоу и да укључи све у организацију, уместо што се прави надметање кроз пројекте ко ће више, ко ће мање и да ли ће уопште моћи“.

У даљем току истраживања, да бисмо јасније видели интересовања према ширем спектру културних садржаја, у затвореном питању уз већу диференцијацију типова програма, замолили смо испитанике да означе којих културних догађаја би требало да има више у Ужицу. Потврђено је да би **грађани на првом месту желели да има више фестивала у граду**. Потом, готово подједнаком броју анкетирани су се изјаснили да је према њиховом мишљењу **потребно више креативних радионица, концерата домаћих и страних извођача**. Међу одговорима се истиче и потреба да се организује већи број догађаја трибинског типа, као и позоришних представа, али и различитих перформанса и савремених уметничких форми. Пуна листа одговора приказана је у Табели 1.

Табела 1: Којих културних садржаја би требало да има више у културној понуди Ужица?

Врсте културних садржаја	% одговора
више фестивала	17.4%
више креативних радионица	14.2%
више концерата домаћих извођача	14%
више концерата страних извођача	13.8%
више трибина/предавања	8.1%
више позоришних представа	7.9%
више перформанса и савремених уметничких форми	5.5%
Више опера/оперета	3.6%
више балетских представа	3.2%
више биоскопских пројекција	3%
више књижевних вечери	3%
више музејских садржаја	2.6%
више фолклорних приредби	1.8%
више изложби	1.8%

Поред исказане заинтересованости за учешће грађана као публике на манифестацијама и фестивалима, битно је кроз културну понуду града омогућити грађанима да развијају своја интересовања и таленте, те **учествују и као креатори културних садржаја и производа**. Бављење културом и уметношћу кроз аматерско стваралаштво, рекреативно и кроз различите креативне хобије путем уметничких

радионица и курсева, важан је облик директног укључивања грађана у културну продукцију и важан задатак ресора културе да омогући грађанима да се креативно изражавају и усавршавају. Према резултатима анкетног дела истраживања, свега 8,7% испитаних сматра да је понуда различитих курсева, радионица, и других едукативних програма који омогућавају неговање уметничких склоности адекватна. С друге стране, више од две трећине се изјаснило да нису задовољни понудом таквих програма, да би требало да буде више организованих неформалних уметничких и креативних школа и радионица, те и да је тренутна понуда ограничена у смислу разноврсности (68,4%).

Графикон 9: Одговор на питање „Да ли у граду има довољно курсева/радионица/аматерских уметничких школа за бављење неким уметничким хобијем?“

Испитаници су прецизно дефинисали која врста креативних радионица и уметничких курсева није довољно заступљена у градској понуди и дали своје предлоге шта би требало организовати према њиховим интересовањима, уз **честе предлоге да ти програми треба да буду бесплатни или субвенционисани**. Навели су да у Ужицу недостаје богатија понуда културно-едукативних садржаја која би се одржавала током целе године:

- Драмске радионице (школе глуме за све узрасте, режија, драматугија)
- Радионице графике, илустрације и анимације
- Школе цртања, сликања и вајања, посебно за децу до 15 година и за старије грађане
- Стрип радионица
- Књижевни клубови и школе креативног писања
- Креативне радионице за младе од 16-26 година
- Креативне радионице за старосну групу 40+
- Школе плеса за децу и одрасле (класични, савремени, спортски плес)
- Школе народне игре - фолклора

- Филмске радионице
- Филмски клубови
- Радионице калиграфије
- Радионице старих заната
- Радионице хеклања, кукичања и штрикања
- Радионице израде накита
- Радионице модног дизајна и шивења
- ИТ радионице и примене нових технологија у уметности
- Радионице јавних наступа
- Радионице израда мурала
- Радионице свирања популарне музике
- Хорско певање за све узрасте
- Креативне радионице за децу и одрасле са инвалидитетом

Значајни су и предлози да се већина ових активности презентује кроз јавне часове на отвореном, како би се што више људи заинтересовало и укључило.

Поред културно-уметничких едукација, наведено је да потребно **организовати психолошке радионице за децу, младе и родитеље**, као и **школе језика** посебно током лета, као и **еколошке радионице**.

Поред рекреативног бављења уметничким изразима, наведено је да је потребно додатно подржати уметнике у граду кроз омогућавање простора за стварање и **предложено је отварање уметничких атељеа**.

Како је навео један испитаник: „Недостају простори који су дугорочно опредељени као подршка савременом стваралаштву, односно атељеи за уметнике у којима би они били слободни да раде и одржавају посете, радионице и курсеве, по узору на сличне примере које имамо у другим градовима Србије као што су атељеи на Петроварадинској тврђави у Новом Саду. Такође, посета уметничким атељеима може бити и део туристичке понуде града.“

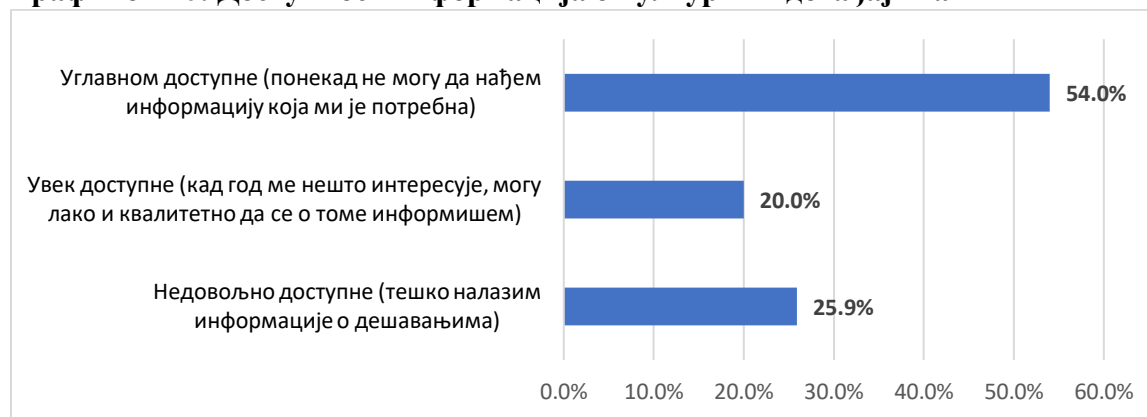
3. Информисање и комуникација

Грађани су током разговора у оквиру фокус група истицали да је за унапређење промотивних активности и информисања јавности о догађајима у култури потребно најпре

објединити све информације на једном месту, као и да би волели да позивнице добијају преко порука на мобилним телефонима али и у штампаној форми на кућне адресе што посебно важи за старије грађане. У даљој анализи се потврдило да је директно позивање на културна дешавања важан и посебно вреднован облик информисања.

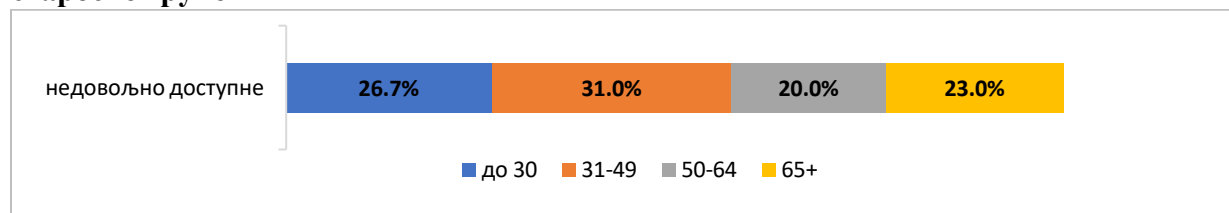
У анкетном истраживању четвртина испитаника се изјаснила да тешко долази до информација о културним дешавањима. За петину анкетираних информације о актуелним културним програмима су увек доступне и лако и квалитетно могу да се информишу, док за више од половине (54%) информације су углавном доступне те да се понекад дешава да не могу да нађу шта је актуелно у културној понуди и описе тих садржаја (Графикон 10).

Графикон 10: Доступност информација о културним догађајима

Приметно је да они у раној средњој доби а потом млади најчешће истичу недовољну доступност информација (Графикон 11). То управо потврђује потребну за новим видовима интернет промоције и оглашавања и иновативним кампањама.

Графикон 11: Недовољна доступност информација о културним догађајима/старосне групе

По питању уобичајеног начина информисања о културним догађајима у Ужицу, за више од две трећине анкетираних грађана први извор обавештавања су друштвене мреже. Знатно мањи број се изјаснио да се првенствено информишу преко различитих интернет водича и портала, те системом преношења препорука „од уста до уста“ тј. преко пријатеља, колега и родбине, а затим преко флајера и постављених постера и плаката у граду. Остали начини информисања о култури, попут телевизије, новина, билборд реклама и радија су присутни, али не као први избор испитаника.

Табела 2: Уобичајени начин информисања о културним дешавањима у граду

Ранг	Уобичајени начин информисања о културним дешавањима у граду	% одговора
1	Друштвене мреже	71,5%
2	Интернет водичи	9,3%
3	Преко пријатеља, колега, родбине	8,1%
4	Флајери, постери, плакати	7,5%

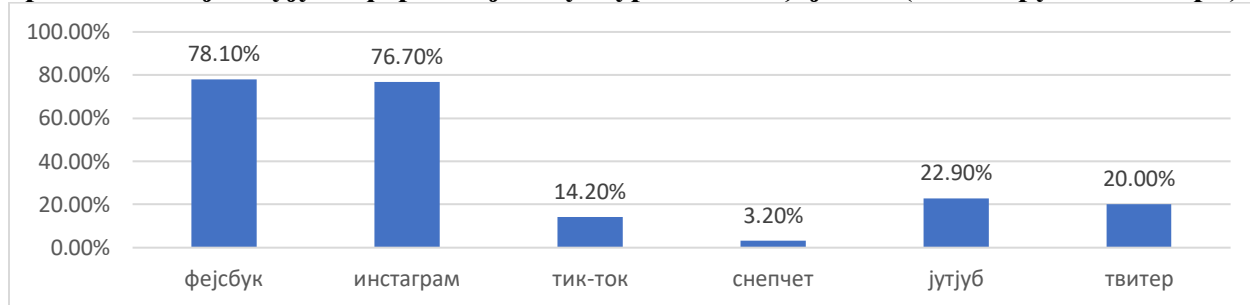
Анкетирани грађани су били су упитани не само како се информишу, већ и за начин како унапредити канале комуникације кроз питање „Која врста рекламе/промоције највише недостаје?“. Како је приказано у Табели 2, **начин промоције који највише недостаје је првенствено посебан интернет портал посвећен култури у граду Ужицу**, за шта се изјаснила четвртина испитаних (25,5%), потом **објаве на друштвеним мрежама (25,5%), већи број плаката у граду и објаве на сајтовима установа и организација у култури** (са по око 9% одговора). Испитаници су истакли и да им **недостаје апликација о култури за мобилне телефоне**, као и **обавештавање од организатора културних програма путем слања порука на мобилне телефоне**.

Табела 3: Врсте промоције културних садржаја које недостају у Ужицу

Ранг	Која врста рекламе/промоције највише недостаје?	% одговора
1	посебан портал посвећен култури	25,5%
2	објаве на друштвеним мрежама	21,3%
3	већи број плаката у граду	9,3%
4	објаве на сајтовима установа/организација у култури	9,1%
5	апликација о култури за мобилне телефоне	7,9%
6	поруке на мобилне телефоне	5,1%

Грађани су прецизирали на којим друштвеним мрежама би установе и организације у култури требало да објављују информације о културним догађајима. **Велика већина сматра да су то првенствено фејсбук и инстаграм**. Око петине сматра да је потребно постављати садржаје и на **јутјубу и твитеру**, а 14% се изјаснило и за **тик-ток у сврху промоције културе** (Графикон 12). У оквиру фокус група је **упућена препорука да се додатно користе апликација за комуникацију Ватсап (WhatsApp) посебно за комуницирају са публиком до 30 година старости**. Старији од 30 година су се изјаснили да би им **комуникација путем Вајбер група за културу** и директних порука значила као додатни начин информисања о дешавањима у граду.

Графикон 12: На којим друштвеним мрежама би установе и организације у култури требало да објављују информације о културним догађајима? (вишеструки одговори)

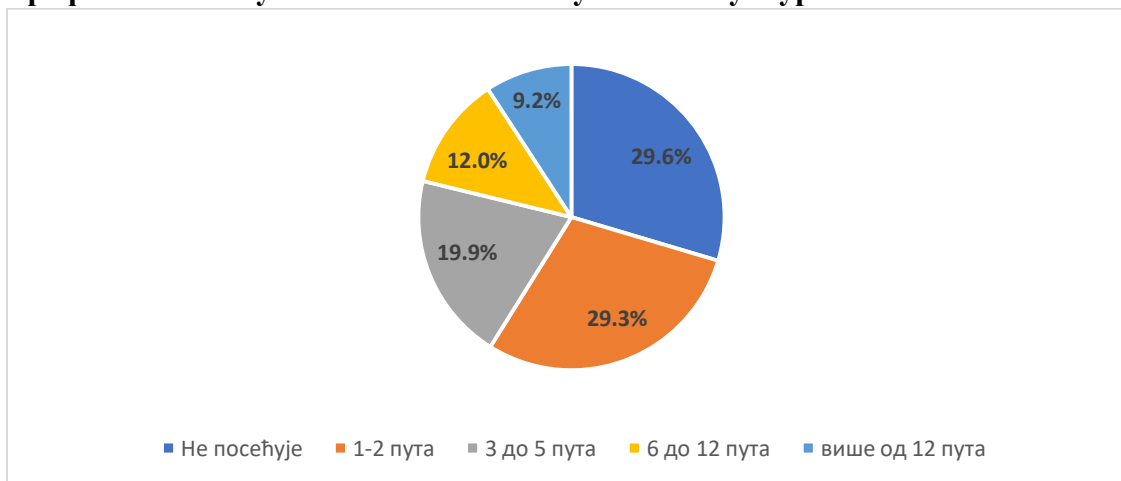

4. Културна партиципација

Културну партиципацију смо у овом истраживању операционализовали кроз сет питања о учествовању у културним садржајима у јавној сфери кроз посете програма установа културе у граду, манифестација и фестивала.

Укупно гледано, **око трећине испитаних грађана Ужица не посећује програме установа културе (29,6%)**. **Највећи удео испитаних који посећују културне програме то чини једном до два пута годишње (29,3%)**. Петина испитаника у културним дешавањима учествује у просеку три до пет пута током године дана. **Редовнију културну партиципацију, барем једном у два месеца, исказало је 12% испитаних грађана**, док је оних који то чине минимум једном месечно је **9,2%** (Графикон 13).

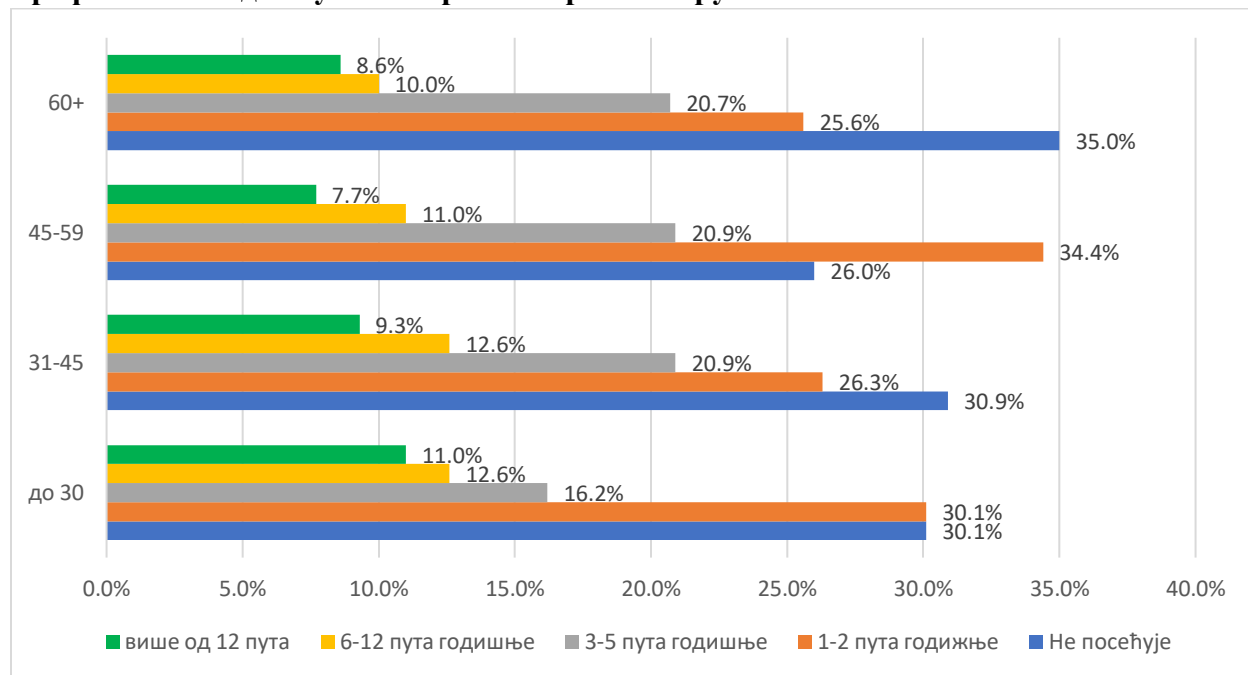
Графикон 13: Укупна посећеност свих установа културе

Културна партиципација генерално опада са растом годинама, што је случај и у Ужицу. Млади до 30 година чине највећи удео редовне публике установа (они који културна дешавања посећује барем једном у два месеца и чешће), њих 23,6% а потом они у тридесетим и раним четрдесетим (22%). Они у старијем средњем добу (45-59 година) најчешће установе културе посећују једном до два пута годишње (34,4%). Старијих од 60 година живота је највише у групи не-публике, али не треба занемарити

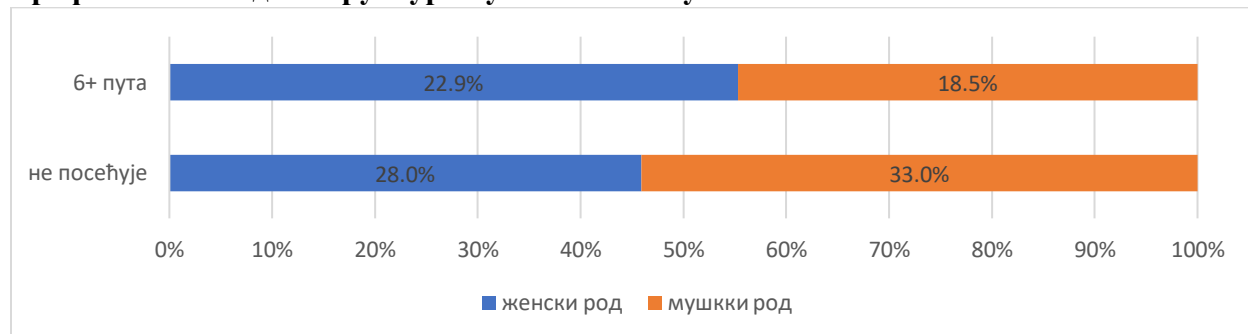
податак да 18,6% испитаних из ове старосне доби посећује једном у два месеца и чешће културна дешавања у граду (Графикон 14).

Графикон 14: Удео публике према старосним групама

Према родној припадности публика културних програма су у већем броју жене. У групи редовне публике заступљеније су припаднице женског рода, док међу онима који су се изјаснили да уопште не посећују дешавања из културе бројнији су испитаници мушког рода (Графикон 15).

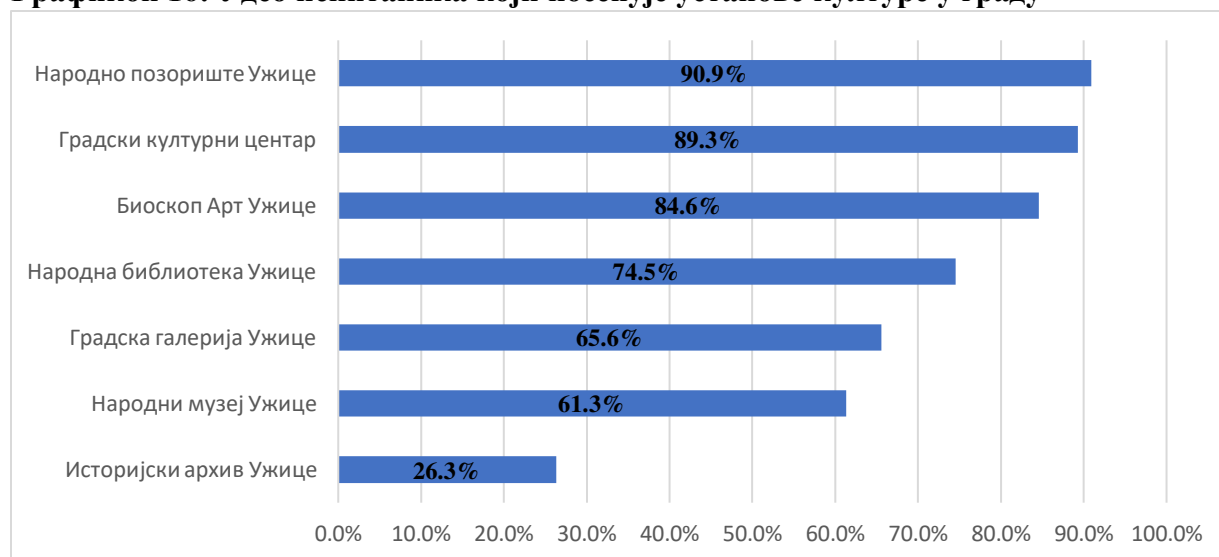
Графикон 15: Родна структура публике и не-публике

По питању посећивања програма и учествовању у садржајима које нуде установе културе најпре је приказано да ли анкетирани грађани уопште посећују ове установе, без обзира на то колико то често чине. Према уделу анкетираних који посећују културне програме, **најпосећенија установа културе у граду је Народно позориште Ужице**, при чему се чак 90,9% испитаника изјаснило да посећује ову установу. **У готово једнаком опсегу је посећен и Градски културни центар** са 89,3% анкетираних који су барем једном у годину дана посетили ту установу. На трећем месту по броју одговора о

посећености (84,6%) је приватни Биоскоп Арт Ужице. Народна библиотека Ужице такође окупља значајан број испитаних грађана (74,5%), Око 65% анкетираних посећује Градску галерију, а 61% је посетило Народни музеј Ужице. Имајући у виду да је првенствена делатност архива заштита, прикупљање, обрада и чување архивске грађе, најмање је посећен Историјски архив Ужице, при чему удео од 26,3% испитаних посећује ову установу (Графикон 16).

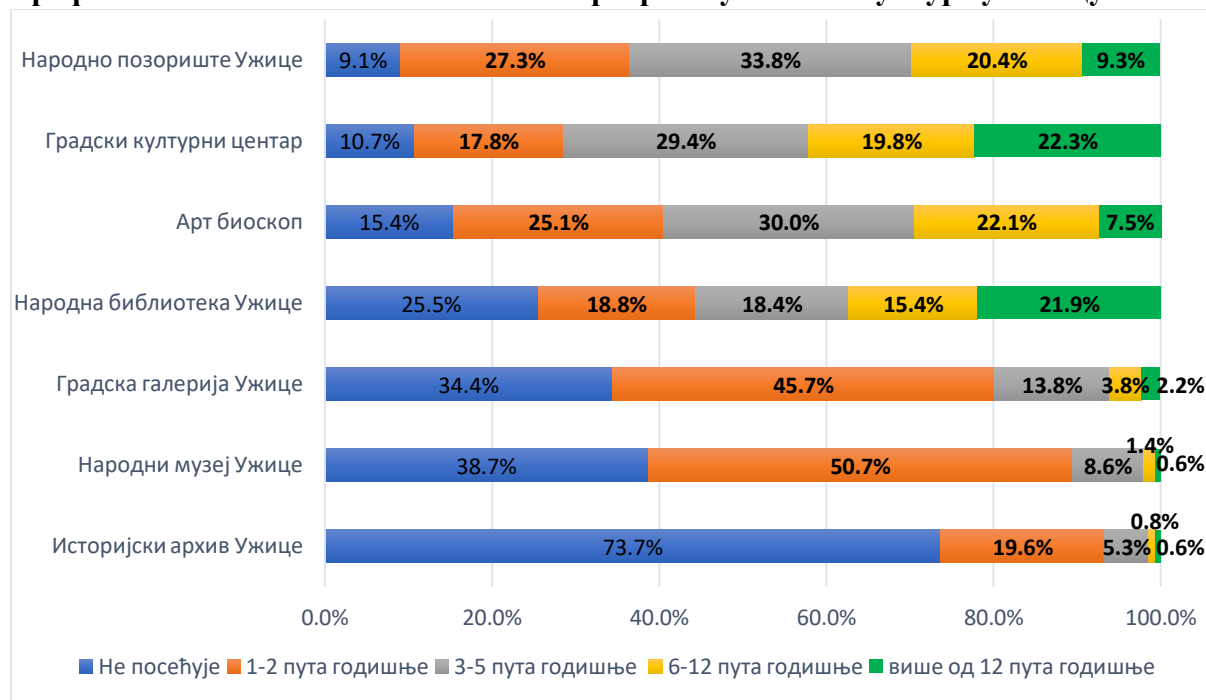
Графикон 16: Удео испитаника који посећује установе културе у граду

У Графикону 17 је приказан пун опсег одговора, при чему можемо видети учесталост посета установама. **Највећу динамику посета имају Градски културни центар и Народна библиотека Ужице.** Удео испитаних грађана који најчесталије, више пута месечно, посећује Градски културни центар је 22,3% а Библиотеку 21,9%, те ове установе имају најредовнију публику. **На трећем месту по уделу оних који најредовније одлазе на програме установе је Народно позориште Ужице** са 9,1% анкетираних који једном месечно и чешће одлазе на позоришне представе, уз додатно висок удео оних који то у просеку чине једном у два месеца или нешто чешће (њих 20,4%). Позориште, како смо видели окупља највећу удео грађана, односно има најмању не-публику. С друге стране, изузевши архив због своје специфичне делатности, Народни музеј Ужице бележи највећи број одговора о непосећивању са 38,7% оних који су се изјаснили да не иду у ову установу, па Градска галерија са 34,4% анкетираних који не иду на програме које нуди та установа културе. **Публика Музеја и Галерије у највећем броју посећују програме и садржаје ових установа једном до два пута годишње** (њих 50,7%, односно 45,7% анкетираних), уз веома низак удео оних који то чини на месечном нивоу (0,6% за Музеј и 2,2% за Галерију). У Биоскоп Арт испитаници су најчешће ишли три до пет пута годишње (30%) а потом на двомесечном нивоу (22%), уз 7,5% оних који то чине једном месечно и чешће.

Прикупљени одговори указују на потребу препознавања активности за **повећање** удела редовних посетилаца **Народног музеја Ужице** и **Градске галерије** у оквиру **стратешких циљева** и **мера** у **наредном средњорочном периоду**.

Графикон 17: Учесталост посећивања програма установа културе у Ужицу

У Табели 4 је приказан просечан број година из групе испитаника сврстане у редовне посетиоце установа културе, који барем једном два месеца и чешће од тога посећује програме и садржаје установа. **Најстарију редовну публику има Архив са просеком година од 50,7 а потом Музеј чији редовни посетиоци имају 49,4 година живота у просеку.** Редовни посетиоци Градске галерије су нешто млађи, са просеком година од 42,7, док **Биоскоп Арт има најмлађу редовну публику са просеком година од 36.** Просечан број година редовне публике за остале установе, према анкетном истраживању, је око 38-39 година. Напомињемо да у анкети нису учествовали млађи од 15 година, односно основношколски и млађи узраст.

Табела 4: Просечна старост испитаника у редовној групи публике

Установа	Старост редовне публике - средња вредност
Историјски архив Ужице	50,7
Народни музеј Ужице	49,4
Градска галерија Ужице	42,1
Народно позориште Ужице	39,7
Градски културни центар	39,5
Народна библиотека Ужице	38,0

Родна структура показује да су жене у већем проценту заступљене у публици свих установа културе и да чешће одлазе на културне догађаје него испитаници мушког рода. Према образовним нивоима, у истраживањима културне партиципације генерално је уочена правилност да са растом образовања повећава се и учешће у културним садржајима, те они најобразованији имају већу склоност да одлазе на ова дешавања, што је потврђено и на примеру Ужичана.

С обзиром на велики значај манифестација и фестивала за културну понуду града, питали смо Ужичане да у отвореном одговору наведу које манифестације/фестивале су посетили у последњих 12 месеци. Најпре треба истаћи да су сами грађани укупно навели готово 40 манифестација и фестивала, без унапред понуђених одговора. Најпосећенија манифестација од стране анкетираних грађана Ужица је Међународни дечији фестивал фолклора „Лицидерско срце“, при чему је 31,2% испитаника посетило овај догађај у последњих годину дана од тренутка давања одговара. На другом месту је Југословенски позоришни фестивал „Без превода“ који је посетио нешто мање испитаних, њих 28,7% а на трећем је Фестивал природе и културног наслеђа “Жестивал“ са готово 20% одговора. Међу првих десет манифестација према наводима анкетираних су, редом, и Vazzum џез фестивал, Књижевни фестивал „На пола пута“, Мото скуп Ужице, Ноћ музеја, Михољски сусрети села, Међународно графичко бијенала „Сува игла“ Ужице и Ужички стрип сусрети (Табела 9). Остале манифестације наведене у табели испод имају по око 1% одговора и мање, али су такође значајне за ужичку публику јер су препознате и самоиницијативно наведене од стране грађана.

Табела 5: Посећеност градских манифестација

Манифестација / фестивал	% испитаника
Међународни дечији фестивал фолклора „Лицидерско срце“	31.17%
Југословенски позоришни фестивал “Без превода”	28.74%
Фестивал природе и културног наслеђа “Жестивал	19.84%
Vazzum џез фестивал	8.91%
Књижевни фестивал “На пола пута”	5.87%
Мото скуп Ужице	3.85%
Ноћ музеја	3.24%
Михољски сусрети села	2.63%
Међународно графичко бијенала “Сува игла” Ужице	2.23%

Ужички стрип сзрети	2.23%
Дечији балетски фестивал	1.42%
Фестивал хорова основних школа Ужица	1.42%
Ранч фест	1.42%
Витешки дани "У сусрет Видовдану"	1.21%
Кустендорф	1.21%
Рок и блуз фестивал "In wires"	1.01%
Књижевна манифестација "Одзиви Пауну"	0.81%
Међународна колонија уметничке керамике Злакуса	0.81%
Дани боровнице у Јеловој Гори	0.81%
Јесен у Злакуси – Лончаријада	0.61%
Сабор народног стваралаштва "Луновачка моба"	0.61%
Музеји за 10	0.4%
Music Vibes фестивал	0.4%
Фестивал гуслара Србије	0.4%
Миламара фест	0.4%
Фестивал савремене уметности Видеопарк	0.4%
Ревија представа за децу "Октобарске чаролије"	0.4%
Кикини дани	0.4%
Ужички рок фестивал	0.4%
Манифестација "Тесла на Ђетињи"	0.2%
Поп Кон - фестивал популарне културе и видео игара	0.2%
Они који долазе	0.2%
Дечији фолклорни фестивал Ива Севојно	0.2%
Дани културе у Севојну	0.2%
Међународни сусрети ветерана и рекреативаца у Севојну	0.2%
Сусрет аматерских певачких група у Равнима	0.2%

Међу одговорима на питање о посети манифестација и фестивала, грађани су често наводили да посећују „музичке манифестације, концерте и свирке“ Градског културног центра, док су у тек неколико случајева знали да наведу назив самих манифестација које су посетили а које организује ова установа. Неразликовање музичких манифестација од

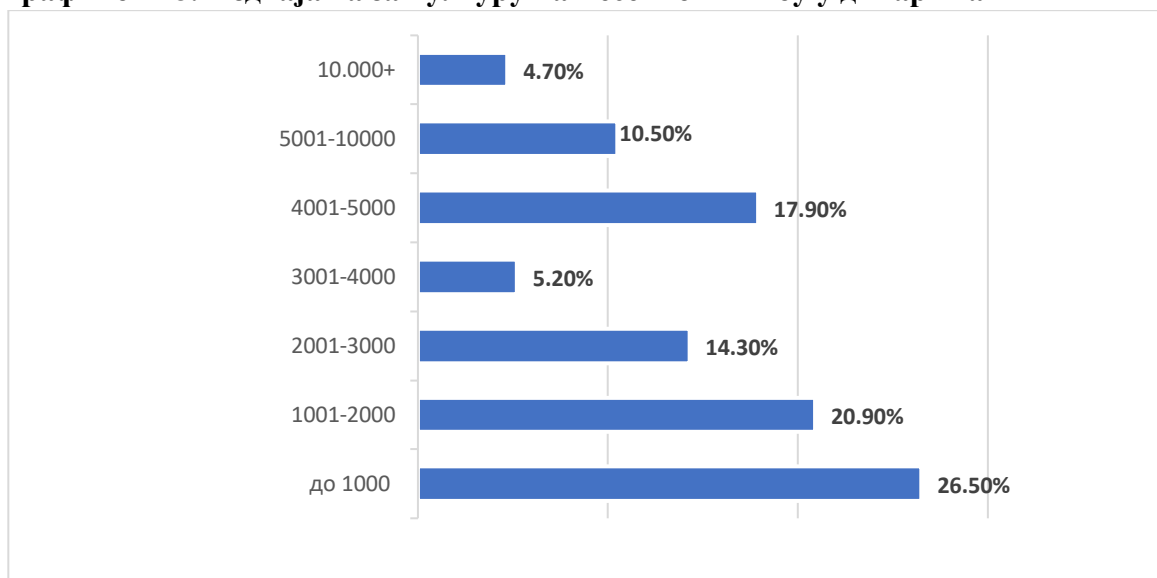
редовног програма ове установе упућује на закључак да би требало прецизније тематски и концепцијски **профилисати идентитет манифестација и фестивале ГКЦ-а**, те их јасније брендирати и посебно промовисати уз додатне кампање и укључивања јавности у односу на редовне програме, како би се развијала њихова препознатљивост и навике посетилаца да се изнова враћају на нова издања тих манифестација као стална публика.

Грађани такође предлажу тематски профилисане фестивале и манифестације, о чему сведочи изјава у анкети: „Потребно је више тематских фестивала (музички, стрип, филмски); мањи (градски) сајам књига (литерарног стваралаштва) који не мора да се поклапа са Сајмом књига у Београду“.

5. Издавање за културне активности и цене улазница

Анонимно анкетно изјашњавање у Ужицу показало је да већина **испитаних грађана је у могућности да месечно издвоји до 3.000 динара за потребе културе, њих 61,7%**. Од тога највећи удео издваја до 1.000 динара (26,5%) а затим између 1.000 и 2.000 динара (њих 20,9%). Нешто мање од четвртине испитаних успева да издвоје између 3.000 и 5.000 динара на месечном нивоу у сврху културе (23,1%). Око 10% издваја између 5.000 и 10.000 динара, а **више од 10.000 динара за културне садржаје издваја 4,7% испитаника**. Под издавањем за културу за задовољење личних културних потреба испитаника мислило на одласке на културна дешавања и куповина књига и других музичких и штампаних издања и сл. (Графикон 18).

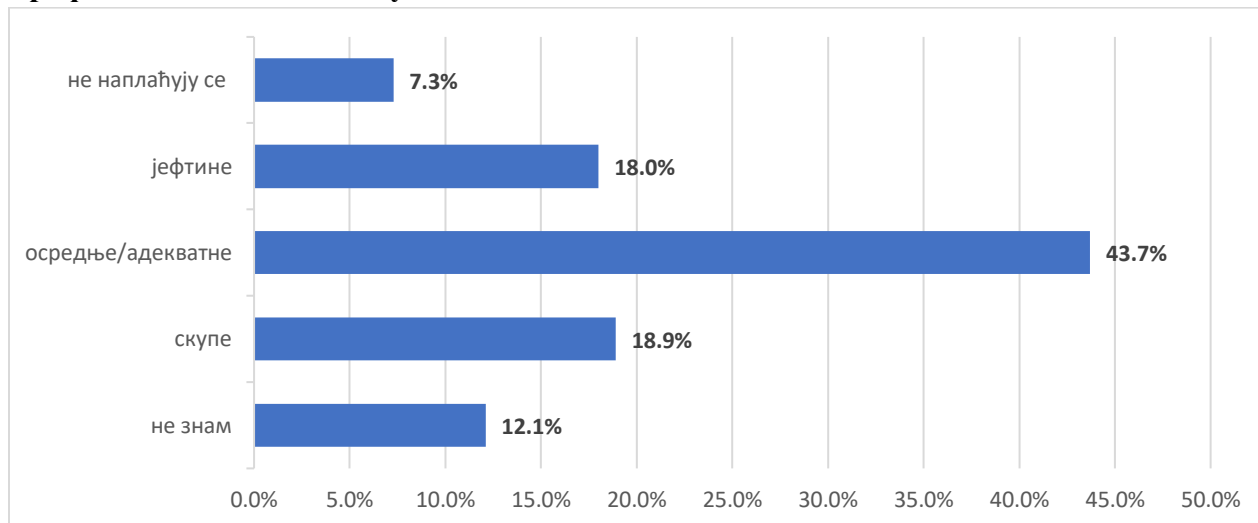
Графикон 18: Издавања за културу на месечном нивоу у динарима

Висину цене улазница за културна дешавања у граду највећи број испитаних грађана сматра адекватним. Анкетирана публика се изјаснила и да је значајан број

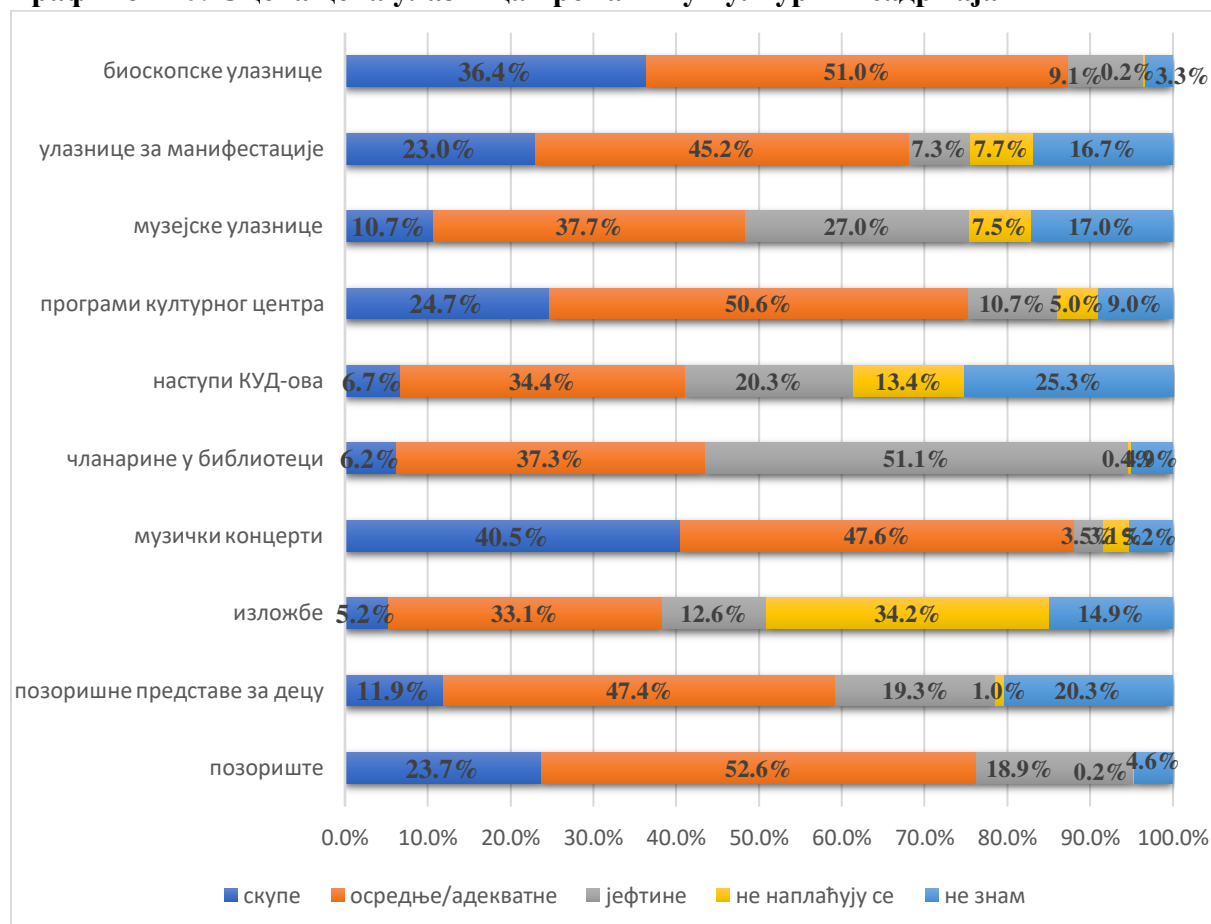
културни садржаја бесплатан. Ипак, **треба имати у виду да су за готово петину анкетираних (18,9%) улазнице скупе** (Графикон 19). Према старосним групама не постоје разлике у оцени цена улазница.

Графикон 19: Оцена цена улазница

Сагледано у односу на тип културног програма, можемо видети да су **цене улазница за музичке концерте чешће у односу на остале културне догађаје оцењене као скупе**, како се изјаснило чак 40.5% анкетираних, а потом биоскопске улазнице са 36,4% одговора да су скупе улазнице за пројекције филмова. Да су позоришне представе скупе сматра 23,7% испитаника, док у највећем проценту сматрају да су оне адекватне (52,6%). У случају музејских улазница, сваки десети испитаник их оцењује скупим док већински сматрају да су адекватне (37,7%) или јефтине (27%). Највећи удео сматра да су чланарине у библиотеци јефтине (51,1%), док према одговорима анкетираних, највећи број програма који се не наплаћују публици су галеријске изложбе. (Графикон 20).

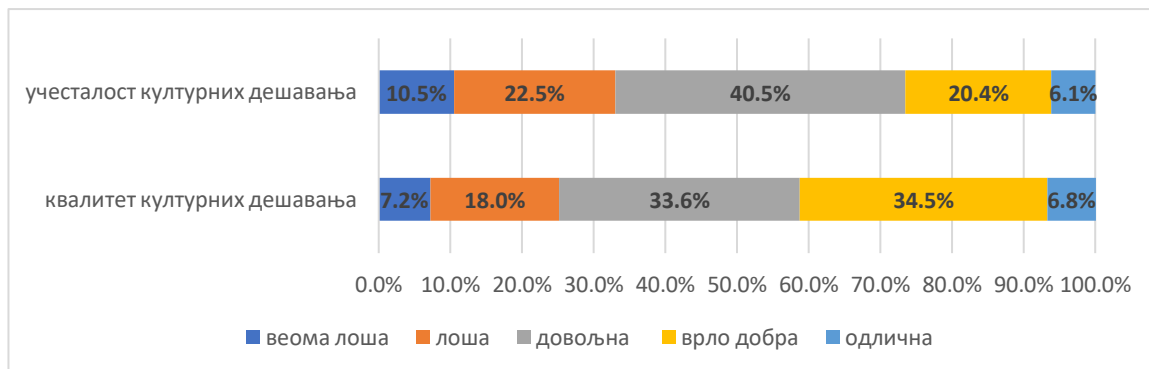
Графикон 20: Оцена цена улазница према типу културних садржаја

6. Оцене културне понуде у граду

Приметно је да испитаници боље оцењују квалитет у односу на учесталост културних догађаја у граду. Тако је у рангу од 1 до 5 квалитет догађаја оцењен просечном оценом 3,16, док је најчешћа оцена била 4 (модус). Учесталост, односно број и фреквентност понуде културних дешавања су оцењени просечном оценом 2,89 (уз сличне вредности осталих мера централне тенденције). Да је квалитет културних догађаја у Ужицу врло добар и одличан мисли 41,3% испитаника, док овакву оцену учесталости даје знатно мањи удео анкетираних грађана, њих 26,5%, што говори о важности повећања динамике културних дешавања у граду (Графикон 21). Интересантно да је на овом питању био врло низак удео одговора „не знам“, око 4%, што говори о упућености и јасном ставу Ужичана о културном животу града.

Графикон 21: Оцена културних дешавања у граду

Најстарији дају и највишу просечну оцену квалитету културних садржаја у Ужицу (3,27), док они су они у тридесетим и раним четрдесетим најкритичнија у оцени квалитета дешавања са најнижом просечном оценом (3.00). Ова генерација је најнезадовољнија и динамиком културних дешавања, те су ниже оценили учесталост приређивања догађаја из културе у односе на остале старосне групе, са просечном оценом 2,65. Млади су мање задовољни како квалитетом, тако и динамиком дешавања у односу на суграђане у каснијој средњој доби и старије (Табела 6).

Табела 6: Просечне осене квалитета и учесталости културних дешавања по старосним групама

Старосне групе	Квалитет	Учесталост
До 30	3.18	2.91
31-44	3.00	2.65
45-59	3.27	3.08
60+	3.27	3.05

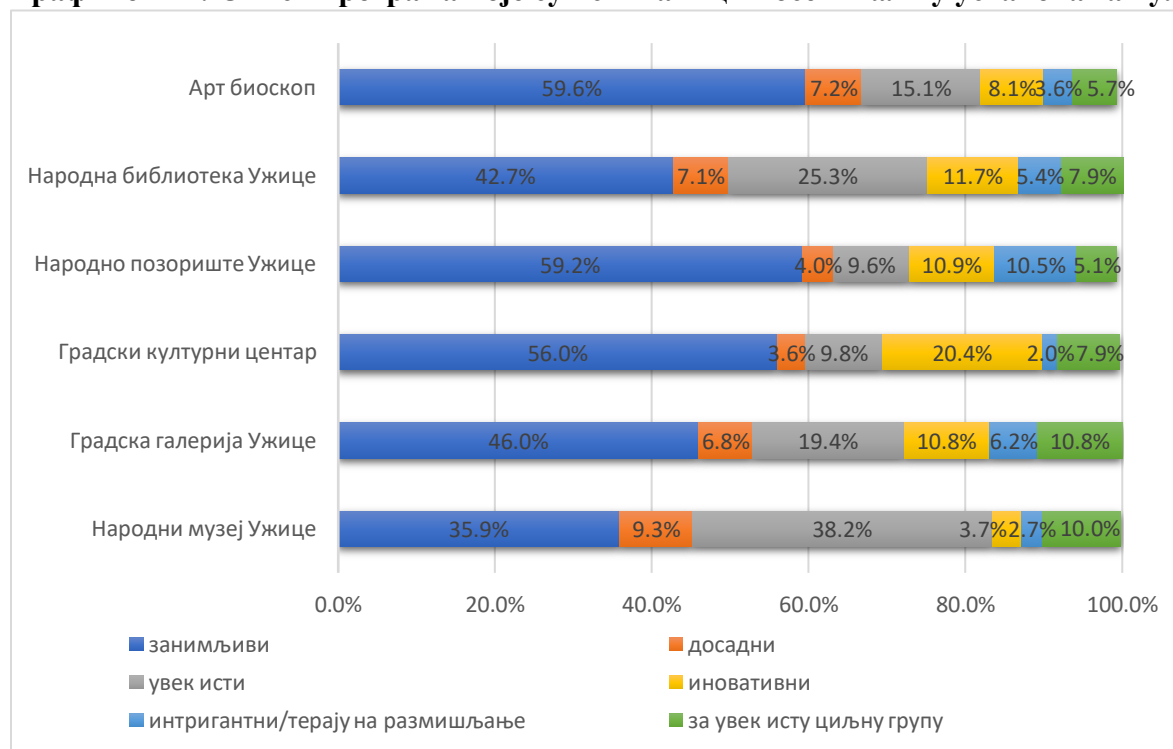
Испитана публика, односно они који су се изјаснили да одлазе на програме дате установе, је у даљем току истраживања описала како доживљава програме појединачне установе које посећује.¹ Програми већине установа се у највећем проценту одговора доживљавају првенствено као занимљиви. Како је приказано у Графикону 22 **више од половине испитаних је програме Народног позоришта Ужице, Биоскопа Арт и Градског културног центра описало као занимљиве**. Према мишљењу анкетираних грађана, **Градски културни центар одскаче по иновативности програма од осталих установа а Позориште по програмима који наводе на размишљање и доживљавају се као интригантни**. Те две установе уједно имају и најмањи удео одговора да су програми једнолични и досадни. С друге стране, **Музеј има највећи удео одговора по којима су**

¹ Из анализе су изузети сви одговори који су упућивали да испитаници не посећују установе, како би одговори били засновани на непосредном посетилачком искуству.

програми ове установе „уек исти“ (38,2%) а чешће се доживљавају као досадни у односу на осталу културну понуду у граду. Од оних који су посетили Музеј око трећине сматра да су програми занимљиви. **Висок удео замерке да су програми увек исти има и Библиотека**, око четвртине одговора, док анкетирани грађани **Градској галерији више него осталим установама замерају да су програми намењени увек истој циљној групи публике.**

Сумирајући утиске анкетираних посетилаца, они **немају замерке на квалитет програма установа већ првенствено на једноличност понуде**, те би најпре требало радити на **разноликости програма**, културних и уметничких израза и начина представљања садржаја публици, посебно у случају Музеја, Библиотеке и Градске галерије. Показало се и да све установе треба додатно да раде на **развијању инклузивности**, како би се обраћале различитим друштвеним групама и јасније прецизирале нове циљне групе публике.

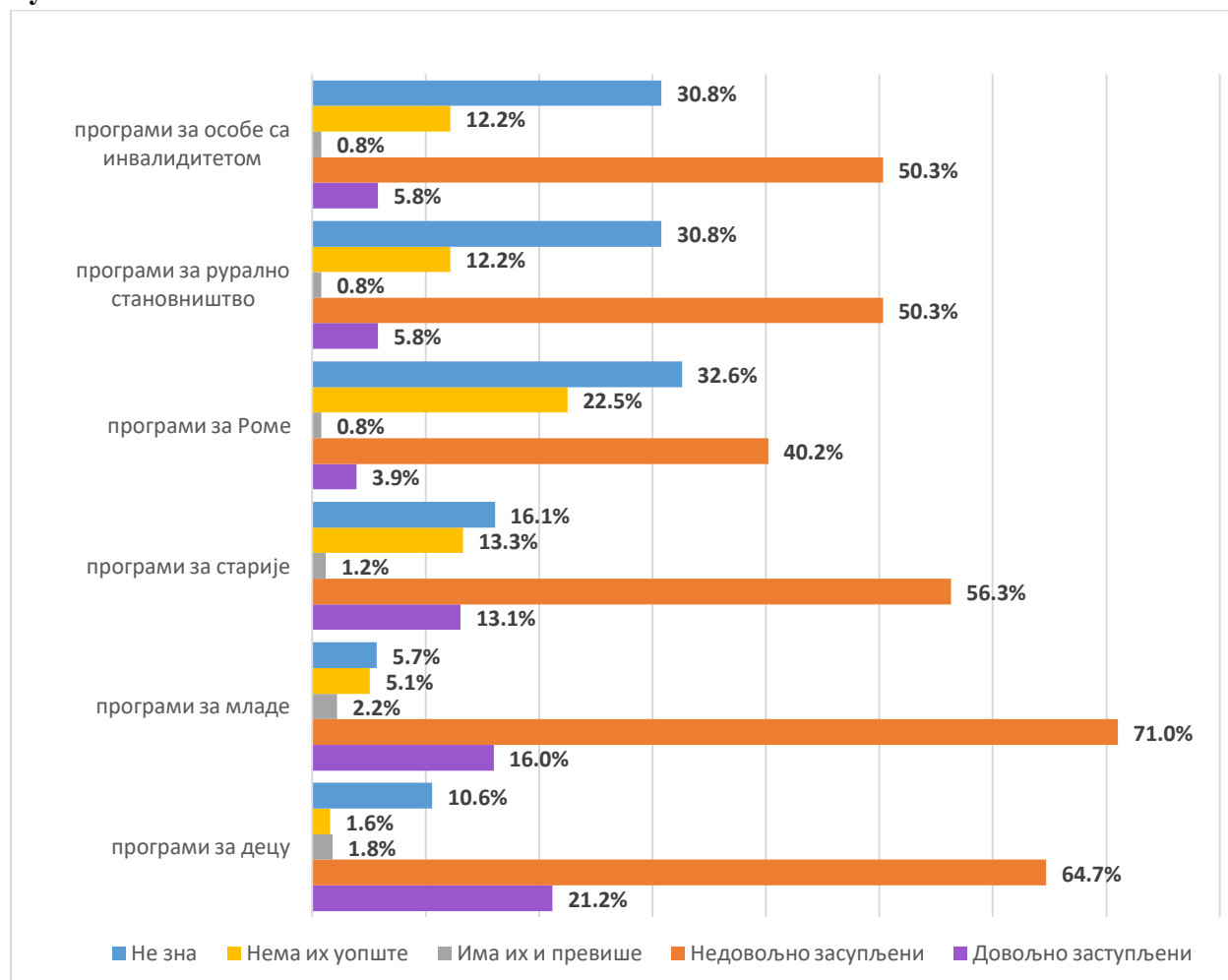
Графикон 22: Описи програма које су испитаници посећивали у установама културе

Када је реч о томе колико су програми намењени различитим друштвено осетљивим групама публике, анкетирани Ужичани **већински сматрају да нема довољно програма првенствено за младе (71% одговора) а потом да недостаје програма за децу (64%) и за суграђане у трећем животном добу (56,3%)**. Уочљиво је да око трећине испитаника не зна да ли су одређени програми прилагођени Ромима и особама са инвалидитетом, што говори о **недовољној видљивости ових група у публици културних догађаја у граду**. Прилагођавање установа за особе са инвалидитетом и

остале мањинске групе и њихова већа културна инклузија кроз укључење у културни пулс града је важан задатак пред установама културе. **Посебан изазов и потреба, с обзиром на структуру одговора, је креирање програма и отварање простора намењеним младој публици** (Графикон 23).

Графикон 23: Колико су заступљени програми за друштвено осетљиве групе публике?

У области **препорука од стране анкетираних грађана за сваку установу појединачно**, испитаници су имали прилику да кроз упитник сугеришу шта би оне требало да промене у свом начину функционисања, приказано у Графикону 24.

За **Позориште** најзначајније сугестије од стране грађана су да организује **већи број програма генерално а посебно да приређује већи број програма за децу и са децом**.

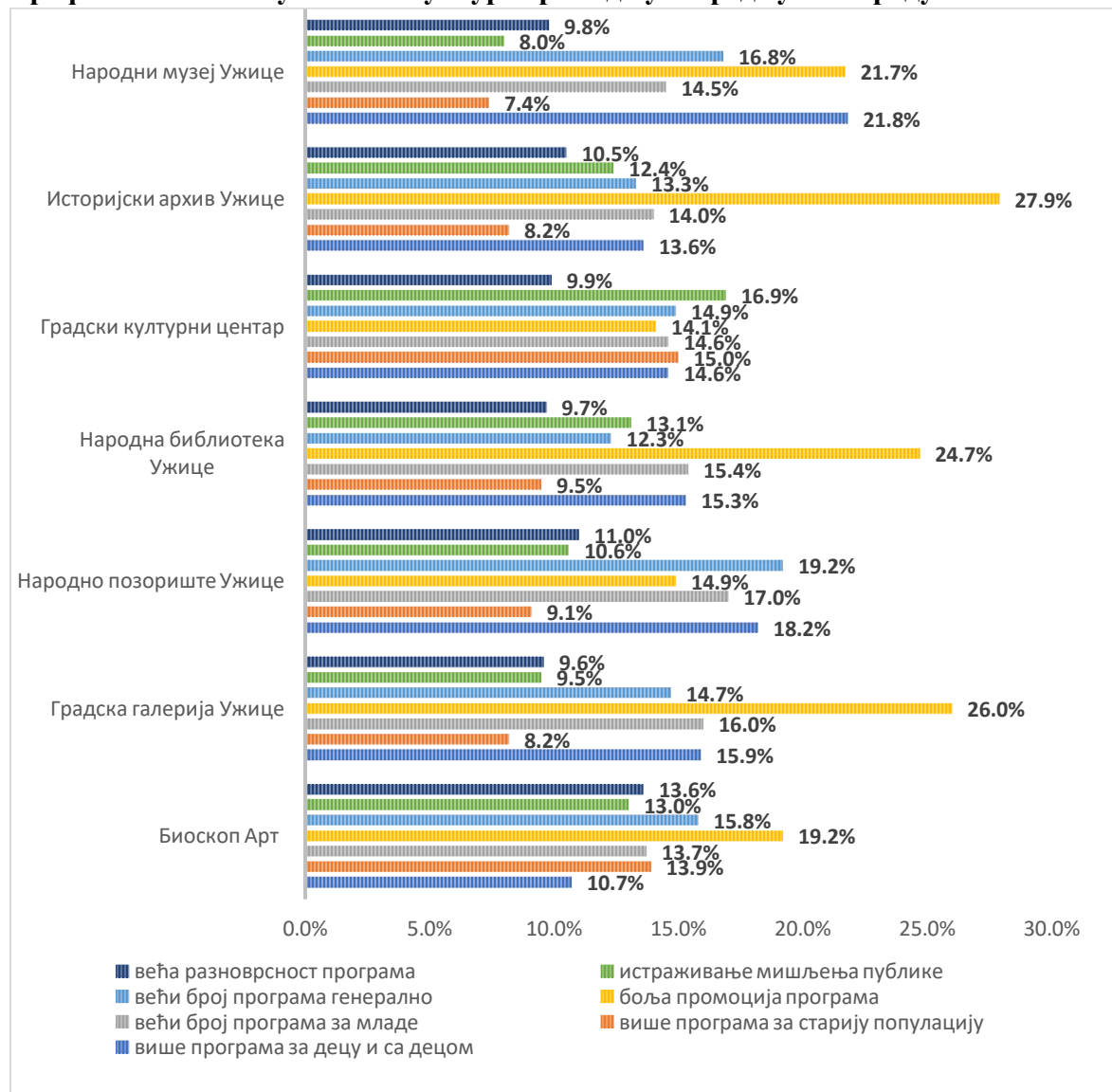
У случају **Библиотеке, Архива и Градске галерије** истиче се препорука да је првенствено потребна **боља промоција програма**, а потом и **већи број програма за младе, као за децу и са децом**.

Спровођење истраживање мишљења публике је првенствена сугестија грађана за Градски културни центар, а потом и већи број програма за суграђане у трећем животном добу.

За Музеј су у истом проценту одговора испитаници навели да је подједнако важно да боље промовише програме и уведе већи број програма за децу и заједно са децом.

У случају Биоскопа Арт анкетирани грађани сматрају да је потребна боља промоција програма, те и већи број програма генерално.

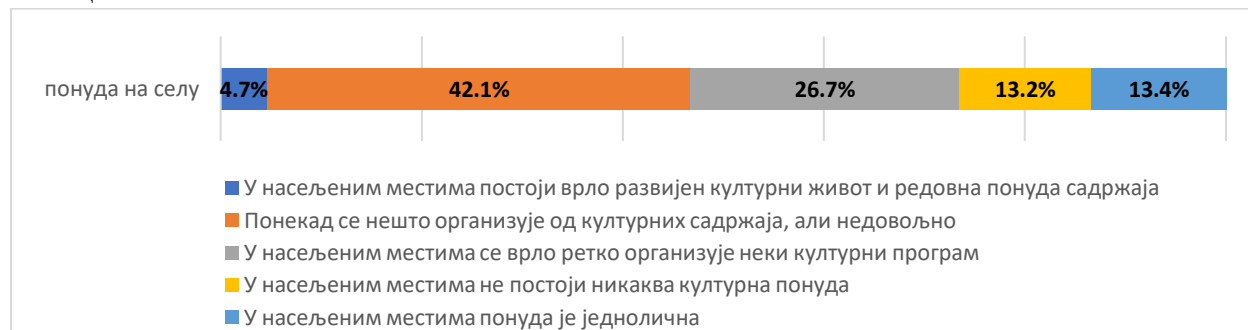
Графикон 24: Шта установе културе треба да унапреде у свом раду?

Публика је додатно приметила, као што показује Табела 14, да би већи број програма у руралном подручју био неопходан. Највећи број испитаника оцењује да се

понекад нешто организује у селима, али да је то **недовољно** (42,1%). На другом месту сматрају да та постојећа културна понуда у селима је једнолична (Графикон 25). Важност повременим гостовања и додатне организације разноврсних програма у селима Ужица истакли су на фокус групама представници месних заједница.

Графикон 25: Како оцењујете културну понуду у насељеним местима (селима) Ужица

У пољу увођења промена у културној понуди и иновација, питали смо грађане које просторе ван установа културе препознају као одговарајуће за културне програме. Испоставило се да грађани Ужица, што је и потврђено у горе представљеним отвореним одговорима, **желе више културних програма у отвореном простору, тачније у парковима у граду и на шеталишту поред Ђетиње. На трећем месту су различите градске четврти, потом објекти културног наслеђа попут традиционалних кућа и верских објеката а не петом месту су школе.** Посебно млади виде значај повезивања установа културе и образовања. Низак проценат испитаних грађана се определило за кафиће, ресторане, пијаце и тржне центре као просторе у којима би радо волели да се одигравају неки културни догађаји, те се та места готово не перципирају као потенцијални простори за ширење културне понуде (Табела 7).

Табела 7: Простори који грађани сматрају одговарајућим за културна дешавања ван установа

Простор	%
паркови	27.7%
шеталиште поред Ђетиње	25.1%
улице и градске четврти	17.2%
други објекти културног наслеђа (традиционалне куће, верски објекти..)	10.7%
образовне установе	6.3%
стадиони, спортске сале	5.5%
кафићи и ресторани	3.2%
археолошки СтаПарк	2.8%
пијаце	0.8%

тржни центри	0.6%
--------------	------

У циљу побољшања културних програма и понуде анкетирани грађани сматрају да установе културе треба да унапреде **сарадњу** са бројним актерима из других сектора и ресора, **првенствено са ресором образовања**, односно са школама и вртићима у граду, **потом са градовима, установама културе и удружењима из Босне Херцеговине и Црне Горе**, те су високо позиционирали значај међународне културне сарадње са суседним земљама. За грађане Ужица је још према редоследу одговора од посебне важности за развој културних програма унапређење сарадње са ресором **туризма, удружењима грађана из области културе и са омладинским организацијама**. Пуна листа одговора приказана је у Табели 8.

Табела 8: Одговор на питање са којим секторима/актерима би на првом месту установе културе у Ужицу требало да развију бољу сарадњу

Други сектори/ресори/актери	% одговора
Са школама и вртићима	18.4%
са градовима, установама културе и удружењима из БиХ и ЦГ	16%
Са туристичким организацијама	15.8%
са удружењима грађана из области културе	13.6%
Са омладинским организацијама	8.9%
Са медијима	6.7%
Са научним установама	4.7%
Са привредом	4.5%
са културно - уметничким друштвима	3.2%
са спортским организацијама и клубовима	2%
са Дрвенградом	1.8%
са еколошким организацијама	1.8%
са удружењима особа са инвалидитетом	1.6%
са Железницом Србије	0.6%
Са установама/организацијама социјалне заштите	0.4%

7. Потенцијали за развој културног туризма

С обзиром на важност културног идентитета града за развој културног туризма, питали смо грађане да се изјасне које специфичне карактеристике, области непокретног, покретног и нематеријалног наслеђа и савременог стваралаштва сматрају да би **Град Ужице** требало додатно да подржи, финансијски и промотивно, у циљу развоја културно - туристичке понуде.

Грађани су се изјашњавали за један, за њих кључан, одговор, тако да је у Табели 9 приказана **листа првих приоритета** за додану развојну подршку у сврху унапређења културно-туристичке понуде према процени испитаника. Највећи број анкетираних Ужичана препознаје **Хидроцентралу "Под градом" на Ђетињи** (њих 29%) а потом и **манifestације и фестивале у Ужицу** (21%) као кључне ресурсе за развој културног туризма. За развој културно-туристичке понуде града у одговорима се издвајају, редом, **Ужичка тврђава, природна богатства, књижевна традиција и стваралаштво и архитектура 20. века.**

Под природним богатством у анкети су посебно истакнути Потпећка пећина, Јелова гора и Тара.

Под препознатим идентитетом Ужица као **града књижевности** у упитнику су наведени Љубомир Симовић, Милутин Ускоковић, Милосав Тешић, Добросав Ружић, Светислав Басара, Паун Петронијевић.

У оквиру **архитектуре 20. века** подразумевани су објекти Главни градски трг, Народни музеј Ужице, Народно позориште Ужице, Општа болница Крчагово, Зграда расадника, Зграда алатнице „Први партизан“, електрична централа у Турци.

У анкети се истиче и удео одговора да треба додатни уложити у **архитектуру 19. века**, што је подразумевало Гимназију, Јокановића кућу, Станића кућу, Зграду старе Општине, Команду Гарнизона, Кућу Љ. Стојановића, Кућу Д. Туцовића, Касарну Четврти пук.

У првих десет културно-историјских знаменитости и карактеристика које треба, према анкетираним грађанима, додатно подржати за развој препознатљивости Ужица и културног туризма су и **ерски хумор, цркве и манастири и археолошки СтаПарк**. Пуна листа одговора приказана је у табели испод.

Табела 9: Одговор на питање „шта би Град Ужице требало додатно да подржи у циљу развоја културно-туристичке понуде града

Специфичне карактеристике, области непокретног, покретног и нематеријалног наслеђа и савременог стваралаштва	% одговора
Хидроцентрала "Под градом" на Ђетињи	28.9%
Фестивали и манифестације	21.1%

Ужичка тврђава	7.7%
Природна богатства	7.3%
Књижевна традиција и стваралаштво	6.3%
Објекти из 20. века	5.7%
Објекти из 19. века	3.8%
Ерски хумор	2.6%
Цркве и манастири	2.2%
Археолошки парк - СтаПарк	2.2%
Грнчарија из Злакусе	2%
Уметничка традиција Града	2%
Стари занати	1.8%
Политичка историја Града	1.6%
Шарганска осмица	1.2%
Индустријско наслеђе Ужица - Партизанска фабрика из 1941	1%
Античко наслеђе	1%
Спортска историја Града	0.8%
Специфични гастрономски специјалитети	0.6%

Остале знаменитости и карактеристике које имају мали удео одговора не значи да оне нису препознате као идентитет града, већ да за већину испитаника то нису области у које Град приоритетно треба додатно финансијски и промотивно да улаже у односу на постојеће стање и културно-туристичку препознатљивост.

Најмањи број одговора припао је гастрономском наслеђу као области коју додатно треба промовисати за културни туризам, што је првенствено подразумевало комплет лепињу и прштуту као специфичности Ужица.

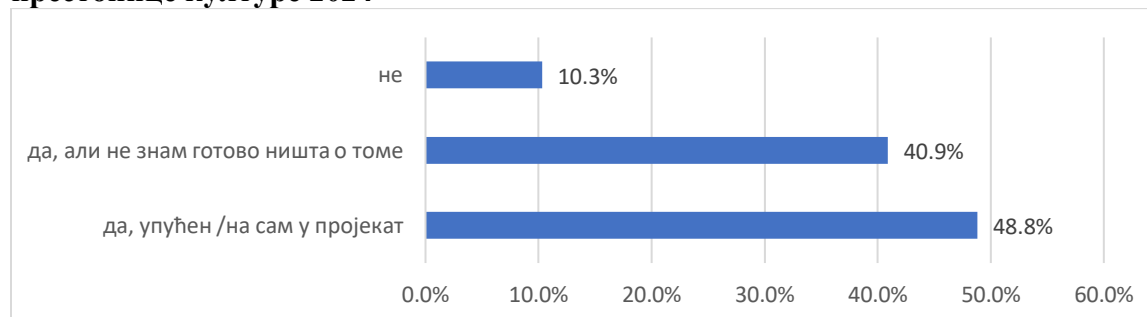
Млађе генерације више него остале старосне групе подржавају развој манифестација и фестивала, као и улагање у туристичку понуду Ужичке тврђаве, СтаПарка и уметничке традиције града (под којом смо подразумевали лик и дело Бранка Поповића, Маге Магазиновић, Емира Кустурице, Стојана Стива Тешића, Миладина Прљевића, Михаила Миловановића, Дејана Петровића, Слободана Ере Миливојевића).

Грађани су додатно у отвореним одговорима предлагали организовање културно-туристичких облизака локалитета и објеката различитих периода историје Ужица, како за туристе тако и за локално становништво, као и да је потребно постављање јасне туристичке сигнализације до Старог града.

8. Ужице као Национална престонице Културе 2024

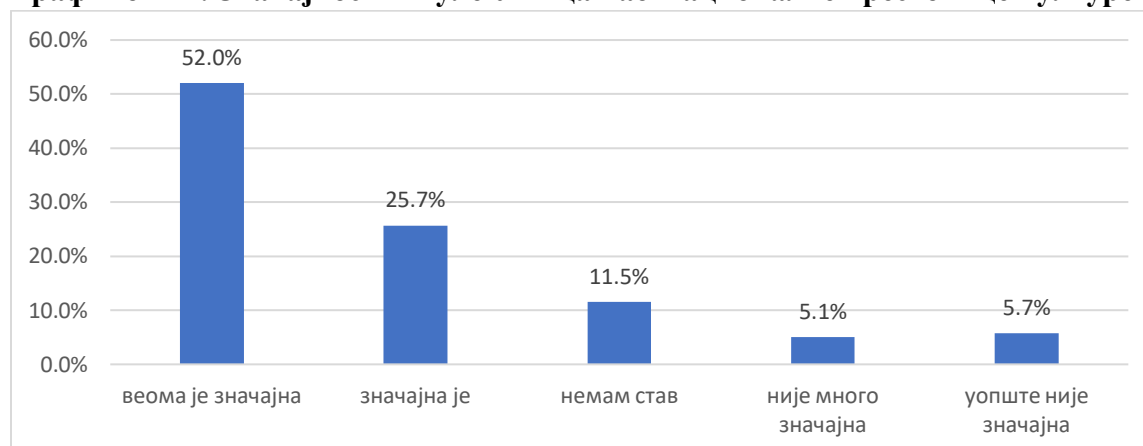
Одлука да ће Престоница културе Србије током 2024. годину бити Град Ужице, објављена је крајем новембра 2022. године. Након нешто више од пола године, у периоду јун-септембар 2023. године, када су прикупљени подаци путем анкете, највећи броју испитаника био је упознат да је Ужице проглашено за наредну културну престоницу Србије, што говори у прилог добре почетне промоције али и важности ове титуле за саме грађане Ужица. Ипак, треба имати у виду да је, како је приказано у Графикону 26, **40% испитаника изјавило да је информисано да ће њихов град бити нова национална престоница културе али да заправо не зна ништа о том пројекту**, уз 10% оних који нису знали да је њихов град културна престоница у наредној години, показује да су у припремној фази потребне додатне промотивне кампање и анимирање заједнице за партиципацију у пројекту.

Графикон 26: Обавештеност испитаника о проглашењу Ужица за Националну престоницу културе 2024

Анкетирани Ужичани високо вреднују значај титуле престонице за град. Укупно 77,7% има позитиван однос према одржавању пројекта културне престонице у њиховом граду. Сваки десети нема став о томе и исто толико сматра да титула културне престонице није од значаја за град (Графикон 27).

Графикон 27: Значајност титуле Ужица као Националне престонице културе

Од предвиђених програма у оквиру пројекта Националне престонице културе Ужице, грађани су се анкети определили за један, за њих најзначајнији програм или активност. Како је приказано у Табели 10 три убедљиво најзначајније активности према мишљењу анкетираних грађана су **организовање програма на отвореном, оснивање Дечијег културног центра и реконструкција Главног градског трга** (Табела 10). Како је већ истакнуто, важност културне партиципације на отвореном, посебно на градском тргу, грађани су истакли у одељку о исказаним културним интересовањима, као и потребу за већим бројем програма за младе и децу, што упућује на закључак да **резултати ове анкете показују да је програм престонице обухватио кључне културне потребе и предлоге грађана.**

Табела 10: Одговор на питање „који програми или пројекти Националне престонице културе Ужице 2024 су, према Вашем мишљењу, најзначајнији“

Програм	% одговора
организовање програма на отвореном	17.2%
оснивање Дечијег културног центра	14.4%
реконструкција Главног градског трга	11.3%
отварање Легата Љубомира Симовића и организација програма	6.9%
међународни филмски фестивал дугометражног играног филма	6.5%
приступачност за ОСИ	6.5%
Рујанско четворојеванђеље	6.3%
реконструкција велике сале у Градском културном центру	5.7%
лабораторија за конзервацију старих и ретких књига	4.9%
организовање Фестивала фантастике	4.3%
мислим да ниједан од наведених програма/пројеката није значајан	3.4%

манифестација у част Слободана Ере Миливојевића	2.8%
израда дигиталне апликације "Ерин културни водич"	2.2%
постављање скулптура на јавним површинама	2%
реконструкција куће Михаила Миловановића у Рибашевини	2%
оснивање Галерије керамике	1.4%
програми посвећени Милутину Ускоковићу	1.2%
израда touch screen екрана на установама културе	1%

Четврто место, са по око 6% испитаника који су изабрали те програме као најзначајније, деле пројекат отварања **Легата Љубомира Симовића** и организација програма, **Међународни филмски фестивал дугометражног играног филма, приступачност простора и програма установа културе за особе са инвалидитетом, програми посвећени Рујанском четворојеванђељу и реконструкција велике сале у Градском културном центру.**

Судећи по одговорима, највећи број испитаника на понуђеној листи активности сматрају најмање значајном израду екрана осетљивих на додир на установама културе, програме посвећене лику и делу Милутина Ускоковића и оснивање Галерије керамике.

Анализа према социо-демографским параметрима није показала изражене разлике у значају програма за грађане

9. Приоритети за стратешки развој културе у Ужицу

На крају, када су прошли све претходне области упитника, испитаници су рангирани њима приоритетне области и активности за реализацију, на које би градска власт требало да стави акценат у наредном периоду у оквиру стратешког планирања развоја културе. У оквиру понуђених одговора који се односе на различите предлоге за унапређење система културе у граду, изабрали су један кључни приоритет. Анкетирани грађани су се првенствено изјаснили да **први приоритет деловање и улагање у области културе треба да буде повећање броја културних програма.** На другом месту на листи приоритета је **унапређење разноликости културних програма који треба да буду првенствено кројени према узрастним групама публике,** односно да се програми посебно прилагођавају за младе, децу и старије и што прецизније одређене поткатегорије у оквиру ових група. На трећем месту је **опремање и реновирање установа и других простора намењених култури** а високо место на листи приоритета према мишљењу грађана Ужица је **повезивање ресурса културе и образовања,** односно развој културног

образовања деце и младих у оквиру школског система. Пуна листа одговора приказана је у Табели 11.

Табела 11: Приоритети за стратешки развој културе у Ужицу

Приоритет	% одговора
Већи број културних програма	18%
Већа разноврсност културних програма према узрастима	15%
Опремање/реновирање/реконструкција установа и простора културе	13.8%
Развој културног образовања деце и младих у оквиру школског система	12.3%
Већа разноврсност културних програма према типу програма (књижевни, филмски, позоришни и сл.)	7.5%
Оснивање нових установа културе	6.3%
Неговање традиције и заштита културног наслеђа	6.3%
Већи акценат на развоју културног туризма	4.5%
Неговање савременог стваралаштва и продукције	3.8%
Обезбеђивање других простора за потребе културе	3.8%
Усклађивање програма са потребама и укусом публике	3.6%
Боља промоција културних програма	1.8%
Боља промоција и подршка културно-уметничком аматеризму (КУД-овима)	1.6%
Не знам/Не размишљамо томе	1.2%
Прилагођавање установа и програма особама са инвалидитетом	0.4%

Наведене приоритетне активности за развој културне понуде и партиципације од стране анкетираних грађана, можемо сматрати јасним смерницама за планирање циљева, мера и активности у стратешком документу развоја културе Града Ужица.

Прилог 4

Радни тим за израду Стратегије развоја културе града Ужица 2024-2029. година

КООРДИНАТОР

1. Бранислав Митровић, председник Скупштине града

ЧЛАНОВИ

2. Ратко Трмчић, члан Градског већа за друштвене делатности
3. Миодраг Петковић, члан Градског већа за финансије
4. Слободан Грбић, члан Градског већа за социјалну политику
5. Мирјана Радивојчевић, помоћница градоначелника за популациону политику
6. Зоран Јеремић, књижевник, новинар и публициста
7. Иван Гујаничић, одборник Скупштине града
8. Мирјана Ђурић, председница ГО Севојно
9. Славко Лукић, Регионална развојна агенција Златибор
10. Славица Стефановић, директорка Народног музеја
11. Зоран Стаматовић, директор Народног позоришта
12. Душица Мурић, директорка Народен библиотеке
13. Жељко Марковић, директор Историјског архива
14. Зоран Цветић, директор Градске галерије
15. Филип Баралић, директор Градског културног центра
16. Мирослав Рађен, директор Туристичке организације регије Западна Србија
17. Данијела Ђорђевић Арсић, директорка ГО Ужице
18. Милош Миливојевић, директор ЈП „Ужице развој“ Ужице
19. Владимир Дуканац, Српска православна црква
20. Др Мирослава Јордовић Павловић, Академија струковних студија Западна Србија
21. Јелена Божовић, представник Удружења грађана „Тесла на Ђетињи“
22. Жарко Крстић, представник пензионера
23. Нађа Лазаревић, Градска управа града Ужица
24. Драгица Цвијовић, новинарка
25. Кристијан Халиловић, представник Удружења „Рома“
26. Небојша Сарван, координатор за сарадњу са ОЦД
27. Светлана Дракул, Градска управа града Ужица
28. Ружа Пенезић, Одељење за урбанизам, просторно планирање и грађевинарство, ЈП „Ужице развој“ Ужице
29. Маријана Селаковић, представник студената
30. Милица Лојаничић, представник студената
31. Марија Маричић, Канцеларија за младе
32. Весна Читаковић, област спорта
33. Бојан Пурић, представник младих предузетника
34. Ђорђе Богдановић, представник младих са села
35. Ивана Стаматовић, Уметничка школа Ужице
36. Лука Секулић, представник ученика Уметничке школе
37. Небојша Ђуричић, Музичка школа Војислав Лале Стефановић
Секретар Милојка Босић